

Nr 199.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ströängars indragande till kronan m. m.; given Stockholms slott den 18 mars 1921.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt 87 § regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag om ströängars indragande till kronan;
- 2) lag om huru förhållas bör med ströängar vid ägostyckning inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark; samt
- 3) lag om förbud mot avsöndring av ströängar inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Nils Hansson.

Förslag

till

Lag

om ströängars indragande till kronan.

I. Allmänna bestämmelser.

1 §.

Med ströängar förstås i denna lag ägor, som hemman eller nybygge i Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark vid avvitring fått sig tillsvidare tillagda å kronomark.

2 §.

Ströängar skola efter ty i denna lag stadgas indragas till kronan.

3 §.

Denna lag skall icke äga tillämpning å ströängar inom Västerbottens läns lappmark, vilka tillhöra fastighet, som, enligt vad särskilt är stadgat, kan bliva föremål för tilläggsavvittring, ej heller å ströängar, tillhörande fastighet inom Karesuando socken eller inom Gällivare, Jokkmokks eller Arjeplogs socken belägen by eller fastighet, vars samtliga ägor ligga ovan odlingsgränsen.

4 §.

Består fastighet, som tillkommit genom jordavsöndring, uteslutande av en eller flera ströängar, inbegripas dylika ängar icke under stadgandet i 2 §.

5 §.

Under stadgandet i 2 § inbegripes icke äng eller del därav, som, innan förrättning enligt denna lag å fastigheten företages, blivit försatt i sådant odlat skick, att den kan för framtiden brukas såsom åker.

Ströäng, som, änskönt ej odlad, i befintligt skick kan med fördel från fastigheten brukas till årlig slätter, vare ej heller inbegripen under 2 §.

6 §.

Är ströäng, som, enligt vad här förut är stadgat, skulle vara underkastad indragning, belägen i omedelbar närhet av äng, som jämlikt 5 § är från indragning undantagen, varde ock den förra ängen eller viss del därav undantagen, i den mån sådant prövas nödigt för vinnande av lämplig ägoanordning.

För ernående av dylik ägoanordning må ock äng, som enligt senare stycket av 5 § skulle bibehållas under fastighet, eller del av sådan äng indragas till kronan.

7 §.

Vederlag för ströängar, som indragas till kronan, skall utgå medelst bekostande av odling å den fastighet, vartill ängarna höra. Odlingen skall vara sådan, att därigenom kan åt fastigheten beredas höavkastning till samma myckenhet, som vid uppskattning enligt denna lag beräknas kunna skördas å ängarna.

Har vid laga skifte mark, som i skifteshandlingarna betecknats såsom avrösningsjord, upptagits bland ströängar, skall å marken sättas visst värde i penningar och odlingen bestämmas så, att kostnaden därför motsvarar värderingsbeloppet.

Ingår i ströäng område, som vid skifte betecknats såsom impediment, tillfalle det kronan utan ersättning.

8 §.

Fråga om ströängars indragande till kronan och bestämmande av vederlag för dem skall företagas till handläggning av en särskild nämnd, kallad ströängsnämnd.

Nämnden skall bestå av en lantmätare, vilken förordnas av Konungen, samt en jordbrukskonsulent eller annan person med jämförlig utbildning och en person, som, utan att behöva äga dylik utbildning, besitter praktisk insikt i jordbruk, vilka sistnämnda ledamöter förordnas, den förre av länsstyrelsen och den senare av länets hushållnings-sällskaps förvaltningsutskott.

9 §.

Konungen bestämmer för varje år antalet av de ströängsnämnder, som skola tillsättas, samt anvisar åt varje nämnd visst verksamhetsområde.

10 §.

Lantmätaren har att leda ströängsnämndens sammanträden och därvid föra protokoll, innefattande redogörelse för vad under förrättningen förekommit. Protokollet bör vid varje sammanträdes slut uppläsas för närvarande sakägare.

11 §.

Stanna ströängsnämndens ledamöter i olika meningar, gälle vad de flesta säga. Har var sin mening, gälle lantmätarens.

12 §.

Mot ledamot i ströängsnämnd gälle de jäv, som i avseende å laga skifte äro stadgade för lantmätare eller god man.

Anmäles vid förrättningen jäv, meddele ströängsnämnden beslut däröver.

Ogillas framställt jäv, skall, utan hinder av jävet, förrättningen fortgå.

Finnes jäv lagligen grundat, varde förrättningen avbruten, och tillkännagive lantmätaren förhållandet för länsstyrelsen, som har att vidtaga åtgärd för annan ledamots förordnande.

Är någon missnöjd med beslut, varigenom jäv mot förrättningsman ogillas, äge han inom trettio dagar från det beslutet meddelades till ordföranden i ägodelningsrätten ingiva besvär, åtföljda av utdrag av protokollet i vad det avser överklagade beslutet. Klaganden stånde ock öppet att på eget äventyr med posten insända besvären till ordföranden så tidigt, att de komma honom till handa före sagda tids utgång. Ordföranden i ägodelningsrätten meddele skyndsamt beslut angående jävet. Över dylikt beslut må ej klagan föras.

13 §.

Särskild förrättning enligt denna lag varde hållen för varje fastighet, vilken behörigen utbrutits eller efter sämjedelning bildar särskild brukningsdel. Äro ströängar gemensamma för två eller flera i övrigt

skilda fastigheter, varde gemensam förrättning hållen för dessa. Finner ströängsnämnd eljest särskilda omständigheter föranleda, att förrättning äger rum i ett sammanhang för flera fastigheter, må nämnden därom besluta.

Ändå att fastigheten är sådan, som i 4 § avses, varde förrättning därå enligt denna lag hållen för meddelande av förklarande om dit-hörande ängars undantagande från indragning.

14 §.

Om ungefärliga tiden för förrättning, som ströängsnämnd har att företaga å fastighet, skall lantmätaren minst fjorton dagar förut låta uppläsa kungörelse i kyrkan i den församling, där fastigheten är belägen. Därjämte åligger lantmätaren att minst tjugo dagar före den beräknade tiden för förrättningen med posten avsända kallelse till den, som enligt senaste mantalslängd eller eljest tillgängliga upplysningar i egenskap av ägare innehar fastigheten; dock vare, där denne icke har känt hemvist inom riket eller han vistas utom riket, sådan kallelse icke erforderlig.

Då ecklesiastikt hemman beröres av förrättning, som här avses, göra lantmätaren i god tid hos länsstyrelsen anmälan därom, i syfte att allmänt ombud må förordnas att vid förrättningen bevaka hemmants rätt.

15 §.

Vid uppskattning av ströängars avkastning har ströängsnämnden att beräkna myckenheten av det hö, ängarna i befintligt skick i medeltal årligen kunna lämna. Beträffande ströäng, som i skifteshandlingar eller, där skifte ej ägt rum, i avvitringshandlingar betecknats såsom ägnad för röjning, ängsvattning eller vattenavtappning men varå sådant arbete ej kommit till stånd, skall avkastningen beräknas till en femtedel av vad marken efter dess iordningsställande kan anses komma att lämna.

16 §.

Till ledning vid den i 15 § avsedda beräkning av ströängars hö-avkastning skall tjäna den uppskattning, som skett vid avvitringen; dock må avvikelse därifrån äga rum i den mån sådant föranledes av innehället i skifteshandlingar, kreatursantalet vid gården eller andra

omständigheter. Ströängsnämnden äge, då särskild anledning därtill föreligger, att för höavkastningens beräknande företaga besiktning av ängarna.

17 §.

Då, efter ty i 7 § sägs, värdet av ströäng skall beräknas i penningar, må det ej i något fall sättas högre än till femton kronor för hektar räknat.

18 §.

Ströängsnämnden tillkommer att utse området för den odling, som skall av kronan bekostas.

Till odlingsområde må utses antingen mark inom fastighetens egentliga ägoområde eller till fastigheten hörande ströäng eller ock kronomark, däri inbegripen äng, som ströängsnämnden finner böra från annan fastighet indragas till kronan.

19 §.

Varder av fastighetens ägare viss mark inom fastighetens egentliga ägoområde anvisad till odlingsområde, skall denna anvisning följas, därest antingen kostnaden för området odlande och första gödslande understiger två tredjedelar av det belopp, som, på sätt i 20 § sägs, varder bestämt såsom det högsta, vartill i något fall dylik kostnad må uppgå, eller ock odlingsområdets förläggande till annan plats än den anvisade icke skulle medföra nämnvärd minskning i den kostnad, som skall av kronan gäldas.

20 §.

Där ej till odlingsområde utses mark, som av fastighetens ägare anvisas, skall vid dess utväljande iakttagas:

att odlingsområde ej i något fall må förläggas så, att avståndet från boplats, därifrån det skall brukas, överstiger fem kilometer, efter framkomlig väg räknat;

att till odlingsområde ej må utses mark utanför fastighetens egentliga ägoområde, med mindre sådant länder fastigheten till fördel och icke föranleder olämplig ägoanordning för kronan;

att mark, vars odlande skulle medföra betydande kostnad, ej må ifrågakomma, så framt annan mark står till buds, som kan odlas för väsentligen mindre kostnad; samt

att mark, å vilken torrläggning eller annat arbete för uppodling till åker ägt rum, innan förrättning å fastigheten företages, ej må ifrågakomma, med mindre ägaren lämnar sitt medgivande därtill eller annan mark ej finnes att tillgå.

På Konungen ankommer att tid efter annan fastställa ett belopp såsom det högsta, vilket i något fall må, för hektar räknat, utbetalas enligt denna lag såsom kostnad för områdes odlande och första gödslande; och må mark, vars iordningsställande skulle medföra högre kostnad, ej utses till odlingsområde, med mindre ägaren åtager sig att svara för den del av kostnaden, som överstiger sagda belopp.

I övrigt skall vid odlingsområdes utväljande tillses, vad som är för fastigheten lämpligast.

21 .

För bestämmande av omfattningen av mark, som för ernående av den enligt 7 § erforderliga höavkastningen bör utläggas såsom odlingsområde, har ströängsnämnden att till viss myckenhet, lägst ettusen-sjuhundra kilogram och högst tretusen kilogram för hektar, beräkna den höavkastning, marken kan i odlat skick lämna. Varder till odlingsområde utsedd sådan fastigheten tillhörande mark, som redan begagnas till slätter, skall från den beräknade myckenheten avdragas vad som enligt ströängsnämndens uppskattning motsvarar avkastningen av marken i dess befintliga skick.

22 §.

Där till odlingsområde utses mark, å vilken torrläggning eller annat arbete för uppodling till åker påbörjats, vare ägaren, efter ströängsnämndens beprövande, berättigad till skälig ersättning av kronan för det arbete, som å marken nedlagts.

23 §.

Där ströängar, som ifrågakomma till indragning, hava den beskaffenhet och det läge, att de väl lämpa sig att odlas och brukas under den fastighet, dit de höra, skall ströängsnämnden tillse, huruvida fastigheten efter ängarnas avträdande samt uppodlande av ifrågasatt odlingsområde skulle hava i behåll till odling tjänlig mark, som kan efter verkställd odling lämna en avkastning, motsvarande den från ängarna beräknade och hälften därutöver. Skulle så ej vara fallet, skall av kronomark, som är tjänlig till odling och väl lämpar sig att brukas under fastig-

heten, till denna läggas ett område av den omfattning, att från detsamma och den i behåll varande odlingsmarken inom fastigheten kan efter verkställd odling erhållas en avkastning, motsvarande den från ängarna beräknade och hälften därutöver.

24 §.

Odlingsområde, som för fastigheten utses utanför dess egentliga ägoområde, skall, såvitt ske kan, utläggas så, att det kommer att omfatta, förutom vad som är avsett att odlas, jämväl därmed sammanhängande mark, som ytterligare kan erfordras för områdets ändamålsenliga brukande samt för bildande av regelbundna och tjänliga gränser.

Lag samma vare beträffande område av kronomark, som enligt 23 § tillägges fastigheten.

25 §.

Tillhöra ströängar två eller flera fastigheter samfällt utan att vara dem emellan sämjedelade, skall, där så ske kan, å någon av ängarna eller å annan för fastigheterna gemensam mark eller ock å kronomark odlingsområde i enlighet med denna lag utläggas för fastigheterna samfällt. Det i 20 § givna stadgandet, att odlingsområde ej må utläggas på större avstånd än fem kilometer från boplatz, varifrån det skall brukas, äge i ty fall ej tillämpning, ej heller de i 23 § givna föreskrifter om åliggande för ströängsnämnd att tillse, det fastighet efter ängars avträdande har i behåll mark, som är tjänlig till odling.

26 §.

Finnes vid förrättning enligt denna lag, att odlingsområde ej står till buds eller att vad som står till buds ej förslår till beredande åt fastigheten av en höavkastning, till fullo motsvarande den, som ströängarna kunna lämna, skola ängarna, i den mån deras avkastning således ej kan ersättas genom odling, bibehållas åt fastigheten.

Står odlingsområde till buds men däremot icke sådant område, som i 23 § avses, skola, i den mån det saknas, ströängarna bibehållas, där ej fastighetens ägare yrkar, att de ändock indragas.

27 §.

Skola på grund av bestämmelserna i 26 § de till en fastighet hörande ströängar allenast delvis indragas, tillkommer ströängsnämnden att, efter ty provas vara för fastigheten lämpligast, bestämma vad som skall indragas och vad som skall åt fastigheten bibehållas.

28 §.

Kan torrläggingsarbete, som ifrågakommer för utläggande av odlingsområde, medföra märkbar inverkan å vattenförhållandena i vattendrag, sjö eller annan vattensamling, eller uppkommer fråga om arbetets laglighet med hänsyn till inverkan å mark, som tillhör annan än den, för vilkens räkning odlingsområde utlägges, skall frågan om torrläggningen prövas i den ordning, som i vattenlagen finnes för sådant fall stadgat; och skall förrättningen under tiden vila.

Finner ströängsnämnd i andra fall än som i första stycket avses, att ifrågakommande torrläggingsarbete bör, såsom lämdande till båtnad för två eller flera fastigheters odlingsområden utföras i ett sammanhang, skall envar av fastigheternas ägare delta i arbetet i mån av den nytta, som nämnden prövar kunna genom torrläggningen beredas fastigheten. Nämnden tillkommer att med tillämpning härav mellan ägarna fördela arbetet, så att envar av dem får sig anvisad viss del av arbetet, eller ock, där det ej lämpligen kan ske, föreskriva, att arbetet skall utföras av delägarna samfällt. Efter enahanda grunder har nämnden i ty fall ock att meddela bestämmelser om underhållet av föreskriven anläggning.

29 §.

Ströängsnämnden har att uppgöra plan till den odling, som skall av kronan bekostas. Sådan plan skall innefatta bestämmelse om sättet för såväl utförande av odlingen, torrläggning däri inbegripen, som den odlade markens första gödsling med erforderlig konstgödsel ävensom detaljerad beräkning av kostnaderna för dessa åtgärder.

I planen skola angivas vilka arbeten skola anses motsvara hälften av kostnaden. Där så lämpligen kan ske, skola dessa arbeten bestämmas så, att efter deras utförande viss del av odlingsområdet är färdigt att tagas i bruk.

30 §.

Över odlingsområde skall upprättas kartskiss och beskrivning, så avfattade, att området lätt kan återfinnas, varjämte detsamma skall utstakas å marken. Är området beläget utanför fastighetens egentliga ägoområde, skall det därjämte rörläggas samt fullständig karta med beskrivning upprättas. Lag samma vare i fråga om område, som jämlikt 23 § förenats med fastigheten.

I planen upptagna diken skola, i den mån sådant erfordras, utmärkas å marken.

Har ströäng allenast delvis indragits till kronan, skall rågång mot den del av ängen, som bibehållits under fastigheten, å marken utstakas och rörläggas samt karta med beskrivning över rågången upprättas.

31 §.

Sedan alla vid förrättningen förekommande frågor blivit behörigen utredda, skall ströängsnämnden avgiva utlåtande. Detta skall föredragas å sammanträde med sakägarna, och varde därvid tillkännagivet vad enligt 34 § skall iakttagas för fullföljande av talan mot nämndens beslut.

Uppskov med förrättning må ej äga rum, med mindre sådant på grund av sakens vidlyftighet eller andra tvingande omständigheter är oundgängligen nödigt.

32 §.

Senast sex månader efter det förrättningen avslutats skall ett exemplar av protokollet över densamma med därtill hörande handlingar utan lösen bevisligen tillställas fastighetens ägare eller, om dennes vistelseort ej är känd eller han vistas utom riket, någon som är boende å fastigheten eller en av grannarna.

Avser förrättningen flera fastigheter, skola förrättningshandlingarna tillställas den, som vid förrättningen utsetts att för gemensam räkning mottaga desamma.

Då fråga är om ecklesiastikt hemman, skola förrättningshandlingarna tillställas det allmänna ombudet.

Inom den i första stycket angivna tid åligger det tillika lantmätaren att översända samtliga till förrättningen hörande koncepthandlingar till vederbörande revirförvaltare; och har denne att tillställa lantmätaren bevis om mottagandet.

Bevis att förrättningshandlingarna blivit vederbörande tillställda skall av lantmätaren översändas till ordföranden i ägodelningsrätten.

33 §.

Revirförvaltaren åligger att i vad kronans rätt angår granska förrättningshandlingarna samt, där han finner sådant påkallat, å kronans vägnar fullfölja talan mot förrättningen.

Förrättningshandlingarna skola, evad talan av revirförvaltaren fullföljes eller icke, inom besvärstidens utgång av honom insändas till ordföranden i ägodelningsrätten.

34 §.

Den som är missnöjd med ströängsnämnds utlåtande skall, vid äventyr att detsamma eljest vinner laga kraft, inom sextio dagar efter handlingarnas delfående ingiva besvär till ordföranden i ägodelningsrätten. Klaganden stånde ock öppet att på eget äventyr med posten insända besvären till ordföranden så tidigt, att de komma denne till handa före sagda tids utgång.

35 §.

Hava besvär i enlighet med 34 § inkommit till ordföranden i ägodelningsrätten, utsätte han så snart lämpligen ske kan tid och ort för ärendets handläggning samt kalle minst fjorton dagar före sammanträdet rättens ledamöter, fastighetens ägare och revirförvaltaren ävensom allmänt ombud, där sådant varit förordnat. Ordföranden äge tillika, där särskilda omständigheter sådant påkalla, till rätten kalla förrättningslantmätaren, så ock särskild sakkunnig till rättens biträde.

36 §.

Ägodelningsrätten sammanträder å plats, där sammanträde med minsta kostnad för det allmänna och sakägare kan hållas. Syn på stället må förrättas endast då ägodelningsrätten eller dess ordförande finner det för ärendets prövning oundgängligen nödigt.

Kostnaden för ägodelningsrättens sammanträde ävensom gottgörelse åt förrättningslantmätare och sakkunnig, som till rätten kallas, skola gäldas av allmänna medel.

37 §.

Över ägodelningsrättens utslag må ej klagan föras i annat hänseende än såvitt fråga är huruvida och i vilken omfattning ströängar skola till kronan indragas. Den som härutinnan är missnöjd med ägodelningsrättens utslag äger att sist å sextionde dagen från den dag, utslaget gavs, till ordföranden i ägodelningsrätten ingiva sina till Konungen ställda besvär. Besvären skola vara avfattade i två exemplar vid äventyr att klaganden eljest har att gälda lösen för avskrift å desamma.

Finner revirförvaltaren synnerliga skäl att påkalla sakens fullföljande hos Konungen, har han att i god tid före besvärstidens utgång till ombudsmannen och fiskalen hos domänstyrelsen ingiva skriftlig framställning av sagda skäl ävensom ägodelningsrättens protokoll och utslag samt handlingarna i ärendet; och skola dessa för sådant ändamål på anmälan tillhandahållas honom av ordföranden. Har dylik framställning gjorts, äger ombudsmannen, där även han finner synnerliga skäl till klagan föreligga, å kronans vägnar fullfölja talan mot utslaget.

Hava besvär anförts av ombudsmannen, skola de av ordföranden tillställas fastighetens ägare eller den, som enligt 32 § mottagit förrättningshandlingarna. När besvär anförts av annan än ombudsmannen, har ordföranden att låta besvären jämte övriga handlingar tillställas ombudsmannen.

Efter det delgivning av besvären sålunda ägt rum, må till Konungen ställd förklaring över besvären inom trettio dagar från delgivningen till ordföranden ingivas eller med posten insändas. Sedan den förelagda tiden tilländagått eller förklaring därförinnan inkommit, varde handlingarna av ordföranden insända till Konungens nedre justitierevision.

38 §.

Då beslut om ströängars indragande äger laga kraft, skall ordföranden i ägodelningsrätten därom meddela bevis, att biläggas förrättningshandlingarna och tecknas å karta, där sådan upprättats. Bevis om beslutets laga kraft varde jämväl med posten av ordföranden tillställt fastighetens ägare eller den, som enligt 32 § mottagit förrättningshandlingarna.

Ordföranden översände därefter handlingar och karta till lantmätaren; och har denne att medelst utdrag ur handlingarna samt, där så erfordras, kopia av kartan meddela domänstyrelsen nödig kännedom om ärendet.

39 §.

Utöver vad i 34—38 §§ finnes stadgat skall beträffande rättegång i mål om ströängars indragande i tillämpliga delar gälla vad i avseende å rättegången i skiftesmål är föreskrivet.

40 §.

Ströängar skola till kronan avträdas, då tre år förflutit från det laga kraft åkommit beslut om deras indragande. Dock må ströängs-

nämnden för särskilt fall, där synnerliga skäl föreligga, medgiva ytterligare anstånd med högst tre år.

Har ströäng eller del därav utsetts till odlingsområde för annan fastighet, skall ängen avträdas, så snart laga kraft åkommit sagda beslut. Ägaren njute i sådant fall ersättning för mistad avkastning under en tid av tre år från avträdadet; och varde beloppet av sagda ersättning bestämt av ströängsnämnden.

41 §.

Finnes lada å ströäng, som indrages, vare ägaren berättigad att bortföra ladan. Är den ej bortförd inom ett år efter det ängen avträddes, tillfalle den kronan utan lösen.

42 §.

Ersättning, som avses i 22 eller 40 §, skall av länsstyrelsen utbetalas, så snart förrättningen vunnit laga kraft.

Annan odlingskostnad, som det åligger kronan att gälda, skall av länsstyrelsen utbetalas med en femtedel, så snart beslutet om ängarnas indragande äger laga kraft och fastighetens ägare anmäler sig ämna påbörja odlingsarbetet, med två femtedelar, då fastighetens ägare med intyg av nämndeman, ledamot i ägodelningsrätt eller god man för lantmåteriförrättningar eller ock två andra trovärdiga män styrker sig hava i enlighet med uppgjord plan fullgjort så mycket av vad däri föreskrives som motsvarar halva kostnaden, samt med återstående två femtedelar, då med intyg av syneman, som länsstyrelsen på ansökan förordnat, styrkes, att det föreskrivna är i sin helhet fullgjort.

43 §.

Belopp, som i enlighet med denna lag utgår i mån av verkställda arbeten, skall, utan att vara underkastat preskription, inestå för fastighetens räkning, till dess arbetena utförts och avsynats.

44 §.

Är fastighet, från vilken ströängar skola indragas, utarrenderad, ankommer det, utan hinder av arrendeavtalet, på ägaren att utföra den odling, som enligt ströängsnämndens beslut skall av kronan bekostas. Har ägaren ej inom ett år från det förrättningen vunnit laga kraft på-

börjat odlingen, eller har han väl inom sagda tid påbörjat men ej inom ytterligare två år fullbordat densamma, må länsstyrelsen på framställning av arrendatorn efter ägarens hörande förklara arrendatorn berättigad att i ägarens ställe utföra odlingen och uppbära innestående odlingskostnad.

45 §.

Har torrläggning, som skall utföras för flera fastigheter i ett sammanhang, icke påbörjats inom ett år från det förrättningen vunnit laga kraft, eller har arbetet väl inom sagda tid påbörjats men ej inom ytterligare två år fullbordats, skall, på anmälan av någon bland ägarna, länsstyrelsen föranstalta om arbetets utförande. Kostnaden varde avräknad å vad som enligt 43 § inestår för den eller de fastigheters räkning, vilkas ägare det tillkommit att utföra arbetet.

46 §.

Finnes på grund av särskilda omständigheter, som inträffat efter det ströängsnämndens utlåtande vunnit laga kraft, avvikelse från den fastställda odlingsplanen erforderlig, må, på ansökan av fastighetens ägare, länsstyrelsen medgiva ändring i planen.

47 §.

Har genom laga kraft ägande beslut förklarats, att odling för fastighet skall äga rum å område, som förut icke tillhör fastigheten, eller att till denna skall läggas område, som i 23 § sägs, varde området för framtiden inräknat i fastighetens ägovälde.

48 §.

Ströängar, som enligt denna lag indragas till kronan, skola utan rubbning i skattetal å fastighet, från vilken ängarna avträdas, tilläggas kringliggande kronomark.

49 §.

Har förrättning enligt denna lag blivit kungjord på sätt i 14 § sägs, må, intill dess ärendet blivit slutligen avgjort, laga skifte, hemmansklyvning eller ägostyckning å fastigheten icke handläggas i sådana delar, som äro beroende av indragningsfrågan, med mindre delningsförrättningen fortskridit så långt, att lotterna blivit å marken utstakade.

Har, då kungörelse om förrättning enligt denna lag skall utfärdas, laga delning påbörjats och fortskridit så långt som nyss är sagt, skall med förstnämnda förrättning anstå, till dess delningen blivit fastställd.

50 §.

Då laga kraft ägande beslut om ströängars indragande till kronan föreligger, vare ängarna fria från all rätt, som i avseende å dem förut tillkommit annan; dock må nyttjanderätt och servitut äga bestånd till dess ängarna avträdas till kronan.

51 §.

Ängar, som vid förrättning enligt denna lag förklarats icke skola indragas, vare sedermera ej underkastade indragning; och skola beträffande sådana ängar de i skiftesstadgan givna bestämmelser om rågångar och om ägoutbyten äga tillämpning.

52 §.

Den rätt, som enligt gällande bestämmelser tillkommer innehavare av ströäng att av kronan erhålla virke till behövliga hägnader, hässjor och hölador, skall beträffande ängar, som vid förrättning enligt denna lag förklarats icke skola indragas, upphöra att gälla, då tio år förflutit från det förrättningen vunnit laga kraft.

53 §.

Vad i denna lag är stadgat om ägare av fastighet, skall, där fastighet utgöres av nybygge, äga tillämpning å nybyggaren.

54 §.

Kostnad till ströängsnämnd samt till erforderlig hantlangning, så ock andra utgifter för förrättning enligt denna lag ävensom ersättning till syneman, som länsstyrelsen enligt 42 § förordnat, skola bestridas av allmänna medel enligt föreskrifter, som meddelas av Konungen.

55 §.

Närmare bestämmelser om tillämpningen av denna lag meddelas av Konungen.

II. *Särskilda bestämmelser i fråga om ströängar, tillhörande fastighet, varå ej idkas självständigt jordbruk, så ock beträffande hemmanslott, som består utslutande av en eller flera ströängar.*

56 §.

Höra ströängar till fastighet, varå ej idkas självständigt jordbruk, skall ersättning för ängarna utgå i penningar med belopp, vartill ängarna varda av ströängsnämnden uppskattade. I dylikt fall skola jämväl indragas sådana ängar, som eljest enligt 5 § må vid fastighet bibehållas.

Ersättning, varom här är sagt, må ej i något fall för hektar räknat sättas högre än till åttio kronor för ströängar, som i befintligt skick kunna brukas till årlig slätter, och tjugu kronor för ströängar, som ej kunna till sådan slätter brukas.

57 §.

Vad i 56 § är föreskrivet skall jämväl äga tillämpning, då hemmanslott består utslutande av en eller flera ströängar; dock må med hänsyn till hemmanslottens andel i samfällighet ersättningen kunna ökas med högst femton procent av det värde, vartill själva ängarna skattas.

Ändå att samtliga till hemmanslottens hörande ägor i följd av indragningen införlivas med kronomarken, skall, utan ändring av hemmanets i jordeboken upptagna mantal, lotten i jordregistret bibehållas såsom särskild fastighet. Ej må indragningen medföra ändring i lottens ansvarighet för allmänna besvär och fordringar, som åtnjuta förmånsrätt enligt 17 kap. 6 § handelsbalken. Däremot vare lotten, då laga kraft ägande beslut om indragningen föreligger, fri från inteckning, som däri meddelats.

58 §.

I fall, som i 56 eller 57 § sägs, äge fastighetens ägare påfordra ströängarnas indragande enligt de i denna lag givna allmänna bestämmelser, så framt han till odlingsområde anvisar mark, som är belägen inom fastighetens egentliga ägoområde eller, där fråga är om hemmanslott, bestående utslutande av ströängar, å någon av ängarna och denna mark finnes till odling lämplig.

59 §.

Utgår ersättning på sätt i 56 eller 57 § sägs och är fastigheten intecknad, skall ägodelningsrättens ordförande, så snart laga kraft ägande

beslut om ströängarnas indragning föreligger, ombesörja, att å nästa rättegångsdag under lagtima ting i in-teckningsprotokollet antecknas, att ängarna eller i fall, som avses i 57 §, hemmanslotten icke vidare be-svåras av in-teckningen.

60 §.

Ersättning, som utgår på sätt i 56 eller 57 § sägs, skall av länsstyrelsen utbetalas, så snart beslutet om ängarnas indragning äger laga kraft.

Besvåras fastigheten av sökt eller beviljad in-teckning för fordran eller för avkomst eller annan förmån, som upplåtits att utgå av fastig-heten, eller kan fastigheten, jämlikt 11 kap. 2 § jordabalken i ägarens hand häfta för ogulden köpeskilling, må ersättningen icke till ägaren utbetalas, med mindre han styrker, att vederbörande rättsägare lämnat sitt medgivande därtill. Gitter fastighetens ägare ej visa sådant med-givande, skall länsstyrelsen fördela beloppet mellan rättsägarna i den ordning, som är stadgat för fördelning av köpeskilling för utmätnings-vis såld fast egendom.

Kallelse till sammanträde för fördelningen skall genom länsstyrel-sens försorg med posten sändas till fastighetens ägare samt in-tecknings-havare, som äga rätt till betalning ur ersättningen. Är in-tecknings-havare okänd, låte länsstyrelsen införa kungörelse i allmänna tidningarna och tidning inom orten minst fjorton dagar före sammanträdet.

61 §.

Utfaller vid fördelning enligt 60 § av ersättning för ströängar, tillhörande fastighet, som avses i 57 §, likvid å in-tecknings huvudstol, vare in-teckningen till motsvarande belopp utan verkan.

62 §.

Är i fall, som i 56 eller 57 § avses, fastigheten in-tecknad gemen-samt med en eller flera andra fastigheter, skola dessa icke häfta för in-tecknat belopp, varför betalning utfallit vid fördelning av ersättning för ströängarna.

63 §.

Har likvid utfallit å huvudstol av in-teckning, som enligt 61 eller 62 § delvis är utan verkan, åligger det länsstyrelsen att, sedan fördel-
Bihang till riksdagens protokoll 1921. 1 saml. 168 häft. (Nr 199.)

ningen blivit godkänd eller vunnit laga kraft, ofördröjligen därom göra anmälan hos domaren och tillika insända fördelningslängden; och skall å nästa rättegångsdag under lagtima ting om förhållandet göras anteckning i inteckningsprotokollet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1922.

Förslag

till

Lag

huru förhållas bör med ströängar vid ägostyckning inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark.

Med upphävande av lagen den 25 maj 1917 huru förhållas bör med ströängar vid ägostyckning inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark förordnas som följer:

Höra till fastighet inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark ängar utom fastighetens egentliga ägoområde (ströängar) och sökes hos länsstyrelsen tillstånd till ägostyckning, varigenom skulle bildas en eller flera lotter, som jämlikt bestämmelserna i 3 § av lagen den 25 juni 1909 om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning äro att anse såsom tjänliga för jordbruk, må ej tillstånd meddelas, med mindre ängarna äro avsedda att läggas till sådan lott.

Vad sålunda är stadgat äge dock ej tillämpning å ängar, som vid förrättning enligt lagen — — — om ströängars indragande till kronan bibehållits under fastighet.

Förslag

till

Lag

om förbud mot avsöndring av ströängar inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark.

Med upphävande av lagen den 25 maj 1917 om förbud mot avsöndring av ströängar inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark förordnas, att inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark ängar utom fastighets egentliga ägoområde (ströängar) ej må genom avsöndring skiljas från fastigheten i annat fall än då äng, som är belägen å kronomark, överlåtes å kronan eller äng inom allmänning överlåtes å delägarna i allmänningen eller ock Konungen med hänsyn till särskilda omständigheter lämnar tillstånd till avsöndringen.

Vad sålunda är stadgat äge dock ej tillämpning å ängar, som vid förrättning enligt lagen den — — — om ströängars indragande till kronan förklarats icke skola indragas, ej heller då avhandling rörande jordavsöndring blivit upprättad före den 1 mars 1917 och till länsstyrelsen ingivits för fastställelse före den 26 maj 1917.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21 januari 1921.

Närvarande:

Statsministern friherre DE GEER, ministern för utrikes ärendena greve WRANGEL, statsråden ERICSSON, DAHLBERG, MURRAY, ELMQUIST, MALM, BERGQVIST, HAMMARSKJÖLD, EKEBERG, TAMM, HANSSON.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anförde departementschefen, statsrådet Hansson:

I skrivelse den 18 september 1914 anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte dels låta verkställa en allmän undersökning rörande statens för kolonisationsändamål tillgängliga och därtill tjänliga marktillgångar i de sex nordligaste länen och dels låta undersöka och utreda, i vilken utsträckning och på vilka villkor möjlighet lämpligen måtte kunna beredas för upplåtande till odlingslägenheter eller under äganderätt av de å kronoparker inom de sex nordligaste länen befintliga så kallade disponerade ströängar.

Med anledning härav och efter bemyndigande av Kungl. Maj:t tillkallade statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet den 11 juni 1915 sakkunniga för biträde inom departementet vid uppgörande av förslag till plan för en allmän undersökning rörande statens för kolonisationsändamål tillgängliga och därtill tjänliga marktillgångar inom de sex nordligaste länen med undantag av trakterna ovan odlingsgränsen i Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker. Den 31 december 1915 erhöles nämnda sakkunniga jämväl uppdrag att verkställa utredning angående beredande av rättslig möjlighet att vid bildande av odlingslägenheter i Norrland och Dalarna tillvarataga för odling tjänliga ströängar.

Sedan Kungl. Maj:t den 30 juni 1916 uppdragit åt en kommitté att verkställa utredning och uppgöra förslag beträffande åtgärder för främjande av kolonisation å kronans marker i Norrland och Dalarna, med undantag av trakterna ovan odlingsgränsen inom Norrbottens och Västerbottens läns lappmarker, ävensom därmed sammanhängande spörsmål, förordnade Kungl. Maj:t den 1 juni 1917 på framställning av nämnda

sakkunniga, att det uppdrag i avseende å ströängars utredning, som jämlikt förenämnda bemyndigande lämnats dem, skulle upphöra samt att det skulle åligga kommittén att fortsätta ifrågavarande utredning.

Kommittén har den 10 december 1919 framlagt förslag till

- 1) lag om ströängars indragande till kronan,
- 2) lag huru förhållas bör med ströängar vid ägostyckning inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark,
- 3) lag om förbud mot avsöndring av ströängar inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark, samt
- 4) instruktion för ströängsnämnder, jämte motiv till nämnda förslag.

Sedan genom remisser den 15 mars 1920 yttranden inforrats över de av kommittén avgivna förslagen, hava utlåtanden inkommit från länsstyrelserna i Västerbottens och Norrbottens län, lantmäteristyrelsen, domänstyrelsen, lantbruksstyrelsen och kammarkollegium. Vid länsstyrelsernas utlåtanden hava fogats yttranden av hushållningssällskapens i de bägge länen förvaltningsutskott, och har därjämte lantmäteristyrelsen insänt yttranden av förste lantmätarna i nämnda län.

*Ströängarnas
uppkomst.*

I motiven till lagförslagen lämnar kommittén till en början en historisk översikt över ströängarnas uppkomst (s. 27—34) och anför därvid i huvudsak följande:

Först omkring mitten av 1700-talet började nybyggen i avsevärd omfattning anläggas inom lappmarkerna. Grundläggande för bosättningen i dessa trakter var kungl. reglementet den 24 november 1749 för dem, som antingen redan bo och bygga i Lappland eller ock hädanefter till landets uppbrukande därstädes sig nedsätta vilja. Enligt denna författning — vanligen kallad lappmarksreglementet — skulle, om någon ville upptaga nybygge, landshövdingen låta syna och undersöka den uppgivna platsens beskaffenhet, om jordmånen vore duglig och huruvida den tilltänkta odlingen lände någon annan till förfång samt däröver meddela utslag. Viss odlingsskyldighet ålades nybyggaren och skattefrihet beviljades under i allmänhet högst femton år. Efter frihetsårens lopp skulle nybyggerna geometriskt avtagas och skattläggas, icke just efter de gränser och råmärken, som vid första utsyningen uppgivits, utan till det mantal, som de ägors beskaffenhet, vilka åborna ville hava och utan andras förfördelande kunde få under hemmanen, befundes svara för; och finge en äldre nybyggare icke så underslå sig all till uppodling tjänlig mark, som han begärde men ej kunde medhinna till uppbruk-

ning, att icke även den, som nedsatt eller ville nedsätta sig bredvid honom, kunde få så mycken till nybruk tjänlig jord uti åker och äng, att han ock kunde där bärga och uppehålla sig; dock borde den äldre så mycket möjligt vore och utan publici prejudice kunde ske, njuta sin flit och arbete till godo, varför ock intet upparbetat åker eller ängsland kunde honom fränkännas utan hans samtycke och emot den betalning, som hans arbete prövades värt». I fråga om vad som härvid skulle anses upparbetat hette det i författningen: »Ej må någon räkna sig hava uppodlat och nedlagt arbete å sådana ställen, varest han upprett en eller annan höstack, hässja eller lada till inrymmande av det höfoder, som själva naturen utan dikning och rothuggning giver; men för uppodlad må den trakt och lägenhet anses, som igenom kärrens och mossars utdikande samt träns barkande och rothuggande gjorts nyttig och brukbar till åker och äng. I följe därav äger ock ingen större rätt till hö- och skogmyrer, varav en nybyggare kan hava tillfälle och nödigt sig i första början av nybyggets inrättande att betjäna, än såvida brist vara kan på andra när belägnare och till rödning dugliga platser och ingen annan nybyggare tillkommer, som slika myrer bättre betarva torde.»

Av lappmarksreglementets bestämmelser har kommittén ansett framgå, att den rätt, varmed utängarna tillerkändes nybyggaren, var en annan och sämre än den, han ägde åberopa i fråga om själva inägoområdet. Ängarna skulle höra till nybygget endast så länge avkastningen från dem var oundgängligen nödig, och detta antoges vara fallet endast vid den »första början av nybyggets inrättande», då ännu ingen odling kring gården hunnit fullbordas. Därefter måste nybyggaren finna sig i att avstå ängarna till andra, som hade mera behov av dem, och han var skyldig att göra detta utan något vederlag. Sådant tillerkändes nybyggaren endast för den händelse han måste för annat nybygges anläggande avstå mark, varå verkligt odlingsarbete var nedlagt, något som så gott som aldrig torde hava förekommit å utängarna.

Avvittringen inom lappmarkerna grundades i huvudsak på stadgan den 30 maj 1873 om avvittring i Västerbottens och Norrbottens läns lappmark och blev för de flesta områdets vidkommande genomförd under 1880-talet. Avvittringsstadgan föreskrev, att nybyggenas och hemmanens ursprungliga ägor, jämte den skogsmark, som enligt stadgans bestämmelser skulle tilläggas fastigheterna, skulle sammandragas i ett begränsat antal skiften, och skulle för ernående av en redig skiftesläggning fastighetsinnehavaren vara skyldig att finna sig i ägoutbyten.

Föreskrifterna om ägoutbyten skilde i avseende å ägor, som

kunde komma i fråga att utbytas mot kronomark, mellan odlade och icke odlade ägor. Ouppodlad mark kunde utan vederlag frånhändas innehavaren, såframt marken prövades icke vara erforderlig för fastighetens bestånd. Var marken däremot odlad, ägde innehavaren rätt till vederlag i odlad eller till odling tjänlig mark. Härvid var dock fäst det villkor, att den odlade marken var till hemmanet eller nybygget i behörig ordning upplåten eller av ålder lydande. Till sådan ouppodlad mark, som innehavaren alltså var skyldig att utan vidare lämna från sig, hade man vid bestämmelsens avfattning säkerligen tänkt sig i allmänhet kunna hänföra de kringspridda utängarna, vilka merendels icke kunde betraktas såsom odlade, enär å desamma sällan nedlagts så mycket arbete med röjning, dikning eller andra kulturåtgärder, att en dylik benämning vare sig enligt lappmarksreglementet eller enligt vanligt språkbruk kunde anses motiverad.

Det visade sig emellertid vid den ifrågasatta tillämpningen av ifrågavarande stadganden, att på det stora hela taget innehavet av utängarna spelade en icke obetydlig roll för jordbruket inom lappmarkerna. Man hade alltjämt fasthållit vid bruket av utängarna och befolkningen hade endast i få fall kunnat förmås att ägna något väsentligt arbete åt nyodlingar. Under sådana förhållanden måste utängarna till stor del anses behöfliga för åbons bärgning. Ängarna skulle alltså enligt avvitringsstadgans föreskrifter om skiftesläggningen, i den mån de ej föllo inom de egentliga hemskiftena, utläggas såsom särskilda skiften eller ock göras till föremål för ägoutbyten under sådana villkor, att i vederlag för dem skulle av kronan lämnas odlad eller till odling tjänlig mark. Då det endast undantagsvis lät sig göra att inom områdena intaga alla ängar och de icke kunde i större utsträckning utläggas såsom särskilda skiften, enär därigenom det i avvitringsstadgan föreskrivna antalet skiften merendels behövt överskridas, stod endast ägoutbyten till buds för att reglera innehavet av utängarna. Emellertid saknade kronan i allmänhet lämplig mark, som kunde gå i vederlag för ängarna. Vad som i detta avseende skulle kunnat ifrågakomma var huvudsakligen myrmark och sådan mark ansågs vid denna tid ej kunna upptagas såsom odlingsmark.

De nu framhållna omständigheterna föranledde vid tillämpningen av avvitringsstadgans grundsatser svårigheter med avseende å utängarna och vid den första avvitringsförrättning, som ägde rum enligt 1873 års stadga, nämligen den som avsåg Arvidsjaurns socken i Norrbottens läns lappmark, väcktes fråga om sådan avvikelse från stadgan, att utängarna kunde bibehållas vid hemmanen. På sockenbornas

framställning förklarade Kungl. Maj:t i brev den 12 juli 1878 i avseende å avvitrtingen inom nämnda socken, »att de flera eller färre inom kronoparks område belägna spridda ängslägenheter, vilka tillhöra ett hemman eller nybygge, må, utan att från kronoparken genom uppdragna rågångar avskiljas, varda, *innan de kunna mot annan mark utbytas, tillsvidare* under hemmanet eller nybygget bibehållna och under tiden såsom endast ett skifte beräknas.» På samma gång medgavs, att det virke, som åtginge till behöfliga hägnader, hässjor och hölador vid dessa ängslägenheter, finge tillsvidare, efter anvisning av revirförvaltaren, kostnadsfritt avhämtas från kronoparken.

I mån som avvitrtingen inom lappmarkerna skred framåt, inkommo jämväl från övriga trakter liknande framställningar. Dessa föranledde samma medgivanden, som lämnats angående Arvidsjaurs socken; och utfärdades därom särskilda kungl. brev, nämligen den 20 juni 1879 för Västerbottens län, den 22 juni 1883 för Gällivare socken, den 5 april 1889 för Jokkmokks och Arjeplogs socknar, den 18 augusti 1893 för Jukkasjärvi socken och den 19 oktober 1894 för Enontekis, numera Karesuando socken.

Då i enlighet med vad sålunda föreskrivits de utängar, som icke kunde inrymmas inom de hemmanen vid avvitrtingen tillagda ägoskiftena, blevo tillsvidare bibehållna under fastigheterna, kommo dessa alltså att innefatta, förutom det egentliga av regelbundna gränser omslutna området, en mängd spridda, oregelbundet formade enklaver inom främmande områden. Det är åt dessa enklaver, som man givit benämningen *ströängar*.

Ehuru flertalet av de angående ängarnas bibehållande utfärdade breven enligt ordalagen ej hade avseende å andra ängar än dem, som vore belägna å kronopark, gavs åt bestämmelserna den vidsträckta tolkningen, att under fastigheterna bibehöllos såväl ängar, som kommo att omgivas av överloppsmark, som ängar, vilka kommo att ligga å de till allmänning avsatta skogsområdena. Man gick stundom ända därhän att under fastighet bibehålla ängar, belägna inom område, som tilldelades annan fastighet.

Med ledning av avvitrtingshandlingarna har kommittén föranstaltat om utredning angående förekomsten av ströängar. Av vid betänkandet fogade bilagor (s. 103—105) framgår, att ströängarnas sammanlagda areal, sådan den angivits i avvitrtingshandlingarna, uppgår till 134,404 hektar med en uppskattad höavkastning av tillsammans 25,835 lass, varje lass beräknat till 10 centner eller 425 kilogram.

*Ströängarnas
förekomst.*

Ojämförligt största delen av sammanlagda ströängsarealen är belägen å *kronomark*, nämligen 118,164 hektar, därav 66,311 hektar falla inom Norrbottens län och 51,853 hektar inom Västerbottens län. De å *allmänningar* liggande ängarnas areal utgör inom Norrbottens län 9,220 hektar samt inom Västerbottens läns fjälltrakter 6,264 hektar. Vad slutligen angår de inom *enskilda fastigheters ägoområden* liggande ströängar, upptages arealen av dessa inom de tidigare avvitrade lappmarksområdena icke till mera än 115 hektar, därav endast 2 hektar inom Västerbottens län. Inom sistnämnda läns fjälltrakter upptages därjämte en areal av 641 hektar äng såsom liggande inom främmande fastigheter, under vilket uttryck emellertid inbegripes så kallad samfälld husbehovsskog, som enligt numera gällande bestämmelser kan vid avvitrningen avsättas såsom gemensam för två eller flera fastigheter.

Ströängarnas
rättsliga
natur.

Angående ströängarnas rättsliga natur anför kommittén följande (s. 34—36):

»Innebörden av det i de nådiga breven lämnade medgivandet om ängarnas bibehållande tillsvidare under hemmanen och nybyggena är i viss mån dunkel. Såsom förut påvisats, var enligt lappmarksreglementet innehavet av utängarna icke förenat med samma rätt som besittningen av den insynade inägojorden invid gårdarna. Ängarnas innehavare måste finna sig i att ängarna, i den mån de icke oundgängligen behövdes för jordbrukets bestånd, togos i anspråk för andra nybyggen. Man utgick uppenbarligen från att ängarna skulle så småningom återfalla till kronan. De föreskrifter, som i 1873 års avvitringsstadga lämnades angående skiftesläggning och ägoutbyten, inneburo en ganska följdriktig tillämpning av de sålunda i lappmarksreglementet fastslagna grundsatserna. Genom de sedermera tillkomna besluten om ängarnas bibehållande under fastigheterna gjordes emellertid en betydelsefull inskränkning i avvitringsstadgans föreskrifter om ägoutbyten, och genom den utsträckta tillämpning, dessa beslut under avvitrningens gång erhöillo, blevo verkningarna av det lämnade medgivandet betydligt mera omfattande än man från början torde hava avsett. Den rätt, varmed ängarna sålunda tilldelades fastigheterna, lærer dock icke kunna likställas med den rätt, hemmansägarna och nybyggena erhöillo till annan genom avvitrningen dem tilldelad mark. Väl avsåde sig kronan rätten att under vissa förhållanden påfordra ängarnas återlämnande utan vederlag, men å andra sidan övergavos icke helt de grundsatser, som kommit till uttryck i lappmarksreglementet. Innehavet gällde endast tillsvidare, till dess kronan kunde finna med sin fördel förenligt att tillbyta sig ängarna, låt vara mot fullgott vederlag. Kronan avstod således tillsvidare från den i avvitringsstadgan fastslagna rätten för kronan att tillbyta sig ängarna. Frågan om ängarnas återförvärvande ställdes på framtiden, på samma gång som kronan förband sig att vid kommande ägoutbyten tillämpa en för åborna betydligt förmånligare regel än den, som avvitringsstadgan föreskrev, nämligen att även i de fall, då äng ej kunde anses erforderlig för hemmanets eller nybyggets bestånd, lämna fullgott vederlag i annan mark. För övrigt torde bestämmelserna om ängarnas bibehållande icke hava inneburit annat

än avvitringsåtgärdernas uppskjutande i fråga om ängarna. De ägoutbyten, som förutsattes sedermera skola äga rum, skulle således försiggå under avvitringsförfarandets former och icke enligt skiftesstadgans regler. Hade meningen varit, att avvitrningen å de fastigheter, vilka fingo bibehålla ägor såsom ströängar, skulle anses till fullo avslutad och att skiftesstadgan alltså borde äga tillämpning å dessa ägoutbyten, skulle det tydligen varit överflödigt att till medgivandet om ängarnas bibehållande foga det förbehåll att medgivandet gällde endast tillsvidare. Även utan ett dylikt förbehåll hade ängarna varit underkastade skiftesstadgans regler om ägoutbyten. Vad man med förbehållet åsyftade var uppenbarligen att bereda kronan längre gående möjlighet till ängarnas återtagande än skiftesstadgans bestämmelser om ägoutbyten kunde medgiva. De utlåtanden från olika myndigheter, som avgåvos i anledning av de hos Kungl. Maj:t gjorda framställningarna om ängarnas bibehållande, giva ock tydligen vid handen, att man var mån om att icke avhända kronan rätten att en gång i framtiden ordna ströängsförhållandena. Synnerligen stor vikt lades i dessa utlåtanden på att medgivandet icke komme att gälla för all framtid, utan att kronan förbehölle sig möjlighet att befria kronoparkerna från det intrång, som förforsakades av ängarna. Förbehållet om ängarnas utbytande måste därjämte anses innebära, att det är kronan ensam och icke åbon, som äger bestämma tiden för bytet. Att ålägga kronan skyldighet att på åbons yrkande tillhandahålla annan mark i stället för ängarna har tydligen ej varit åsyftat. Även häri ligger en väsentlig avvikelse från de enligt skiftesstadgan gällande reglerna för ägoutbyten, vilka innebära, att dylika förrättningar kunna påkallas av sakägarna å ömse sidor.»

Kommittén lämnar därefter (s. 39—44) en framställning över de åtgärder, som redan vidtagits i fråga om reglering av hithörande förhållanden. Härvid vore särskilt att märka den år 1917 tillkomna provisoriska lagstiftningen i ströängsfrågan, innefattande dels lagarna den 25 maj 1917 om huru förhållas bör med ströängar vid ägostyckning inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark samt om förbud mot avsöndring av ströängar inom nämnda lappmarker, dels ock kungörelsen den 5 juni 1917 angående ströängars utbytande mot annan mark. Dessa författningar hade tillkommit närmast på initiativ av de år 1915 tillsatta sakkunniga för uppgörande av förslag till plan för en allmän undersökning rörande statens för kolonisationsändamål tillgängliga och därtill tjänliga marktillgångar inom de sex nordligaste länen, åt vilka sakkunniga jämväl uppdragits att verkställa utredning i ströängsfrågan. Medan de båda förstnämnda lagarna den 25 maj 1917 avsåge att förhindra sådana fastighetsbildningar inom lappmarkerna, som kunde försvåra en önskvärd lösning av frågan om ströängarnas återförvärvande till kronan, hade 1917 års kungörelse angående ströängars utbytande mot annan mark till syfte att i de fall, då det för något särskilt ändamål kunde vara av vikt för kronan att omedelbart komma i besittning

*Åtgärder i
ströängs-
frågan.*

av ströängar, bereda rättslig möjlighet härför genom ägoutbyten av den art, som åsyftades i de under avvitrtingarna utfärdade kungl. breven om ängarnas bibehållande tillsvidare.

I detta sammanhang erinrar kommittén jämväl om att statsmakterna beträffande en viss del av lappmarksområdet redan före nämnda författningars tillkomst fattat beslut om genomgripande åtgärder för indragande till kronan av det stora flertalet under hemman och nybyggen lydande ströängar. Genom kungörelsen den 30 december 1916 angående tilläggsavvittring i vissa delar av Västerbottens läns lappmarker, vilken kungörelse till en början endast hade avseende å Dorotea och Sorsele socknar men genom kungörelse den 7 februari 1919 utsträckts att gälla jämväl Tärna socken samt de senare avvitrtrade delarna av Stensele och Villhelmina socknar, stadgades skyldighet för hemmansägare och nybyggare att på vissa närmare angivna villkor avstå ströängarna till kronan. Ängarna skulle återgå till kronan mot vederlag av åtagande från kronans sida att bekosta så mycken odling som erfordrades för beredande av en höskörd, motsvarande den som erhållits från ängarna. Emellertid hade med hänsyn till rådande ekonomiska förhållanden och andra omständigheter bestämmelserna om tilläggsavvittring ännu icke kommit till verkställighet.

*Skälen för en
regering av
ströängarna.*

Kommittén övergår därefter till att redogöra för de synpunkter, ur vilka den finner ett återförvärvande till kronan av ströängarna önskvärt (s. 44—45). Till en början framhålles ströängarnas behövlighet för kolonisationen å de norrländska kronoparkerna. För att en dylik kolonisation skulle i nämnvärd omfattning komma till stånd, torde det, yttrar kommittén, vara av nöden, att kronans rätt att komma i besittning av ströängar och formerna för denna rätts utövande närmare fastställdes. Den allmänna inventering av odlingsområden å kronomark i Norrland och Dalarna, som sedan några år påginge och för närvarande stode under kommitténs närmaste tillsyn, syntes, i den mån den hittills hunnit genomföras, utvisa, att den odlingsmark, som stode till buds i dessa trakter, till vida övervägande grad utgjordes av torvmark. I vad mån de odlingsbara torvmarkerna utgjordes av ströängar hade kommittén icke varit i tillfälle att noggrant utreda, men för vissa områden inom lappmarkerna, nämligen dem, där kolonisationsförsök under de senaste åren satts i verket, förelåge emellertid en dylik utredning, vars resultat finge anses tämligen belysande för spörsmålet. På ifrågavarande områden — nämligen Metsekens, Rönnlidens, Luspbergets och Aronsjökullarnas kolonisationsområden inom Västerbottens län — hade odlingsbara torvmarker

till en sammanlagd areal av 1,166 hektar upplåtits till kolonisation och för genomförande av dessa upplåtelser måste ströängar till en areal av 279 hektar, utgörande till största delen odlingsmark, av kronan förvärvas. Inskränkte sig emellertid olägenheterna av ängarnas bibehållande till att de sålunda måste uteslutas från kolonisationsplanerna, kunde ifrågasättas, huruvida ur kolonisationens synpunkt tillräcklig anledning föreläge att vidtaga särskilda lagstiftningsåtgärder för ängarnas återförvärvande till kronan. I själva verket utgjorde dock förefintligheten av ströängar ett sådant hinder för markupplåtelser, att utan ängarnas förvärvande kolonisationen på flertalet därför lämpade områden överhuvud icke eller endast i ringa omfattning skulle kunna äga rum. Den ägoblandning varom här vore fråga utgjorde hinder för utläggande av lämpliga områden till kolonat, och den dikning som vore av nöden för torvmarkområdenas uppodlande kunde i allmänhet icke åstadkommas på annat sätt än att även de i grannskapet liggande ängarna torrlades, varvid i varje fall ersättning måste gäldas för det intrång, ströängsinnehavarna kunde lida genom att ängarna ej längre kunde användas till det med dem avsedda ändamålet.

Kommittén påpekar, hurusom förslag varit å bane, att staten — i stället för att, såsom kommittén tänkt sig, förvärva odlingsbara ströängar i syfte att av dem och angränsande kronomark bilda kolonat, som av kronan upplåtas — skulle på en helt annan väg framkalla uppodling av ströängarna. I motioner vid 1914 års riksdagar ifrågasattes nämligen, att innehavare av ströäng skulle berättigas att upplåta ängen till en självständig jordbrukslägenhet, till vilken staten då skulle av omgivande kronomark utlagga ett lämpligt skogsskifte. Kommittén hade för sin del ej kunnat ansluta sig till detta förslag. Då ströängarna i allmänhet bestode allenast av sumpmark, varå bostäder icke lämpligen kunna förläggas, och deras belägenhet oftast uteslöte möjligheten av att de i odlat skick skulle kunna brukas från den fastighet dit de hörde eller från annan fastighet, representerade varje äng för innehavaren ett ganska obetydligt värde. Annat bleve förhållandet, om staten skulle tillförbinda sig att vid ängarnas eventuella upplåtande till jordbrukslägenheter tillägga lägenhetshavaren boplats, skogsmark och andra förmåner. Ströängsinnehavarna skulle tvivelsutan komma att vid beräkning av ängarnas värde taga hänsyn till de av kronan utlovade förmånerna. Den uppskrivning av priset, som härav bleve en följd, komme åter troligtvis att stå hindrande i vägen för upplåtelser i större omfattning, vartill komme, att planmässighet i upplåtelserna icke på denna väg kunde vinnas.

Angående möjligheten för staten att komma i besittning av de för kolonisationsändamål erforderliga ströängarna framhåller kommittén, att den utväg som, bortsett från frivillig överenskommelse, för närvarande stode kronan till buds, bestode i utbyte mot annan mark enligt kungörelsen den 5 juni 1917. Erfarenheten visade emellertid, att betingelserna för denna utvägs anlitande sällan vore för handen, enär kronan merendels icke vore i besittning av lämplig vederlagsmark. För genomförande av de kolonisationsförsök, som enligt beslut av 1918 och 1919 års riksdagar satts i verket, hade man därför sett sig nödsakad att träffa uppgörelse med de hemmansägare, vilkas ströängar behövt tagas i anspråk för kolonisationen, en utväg, som emellertid erbjöde stora svårigheter, bland annat av den anledningen att in-teckningshavares rätt måste tagas i betraktande och uppgörelse i allmänhet träffas även med dem, något som i många fall stötte på praktiska hinder. En tänkbar möjlighet att på det tvungna markbytets väg sätta staten i tillfälle att komma i besittning av de för kolonisationsändamål erforderliga ströängarna vore att låta skogsmark komma i fråga såsom vederlag för ängarna. Bestämmelser i sådan riktning vore emellertid enligt kommitténs uppfattning ej tillrädliga, då ett återförvärvande på denna väg av ströängarna skulle göra det nödvändigt att avhända kronan ganska avsevärda skogsområden.

Icke heller ansåge kommittén — bortsett från vissa undantagsfall — en sådan lösning vara att förorda att de erforderliga ströängarna tvångsvis indroges mot kontant ersättning. Indragning på dylika villkor skulle tvivelsutan lända befolkningen till stor skada, då all garanti saknades för att den för ängarna utgående penningersättningen användes till fromma för de fastigheter till vilka ängarna hört.

En ur olika synpunkter antaglig lösning av svårigheterna syntes däremot ligga i en anordning, liknande den som innefattades i bestämmelserna om den s. k. tilläggsavvittringen, nämligen att vederlaget för ängarna utginge på det sätt, att staten bekostade odling av mark i närheten av gård, från vilken ängar indroges. En dylik anordning syntes från rättslig synpunkt låta sig väl försvaras. Innehavare av äng erhöle visserligen icke det vederlag i annan mark, som omnämndes i bestämmelserna om ängarnas bibehållande vid avvittringen. Men om hans fastighet på annat sätt genom statens åtgörande vunne en mot förlusten av ängarna svarande, bestående tillökning i värde, syntes han näppe-ligen hava grund att beklaga sig. Vad som tilläventyrs skulle kunna göras gällande vore, att fastighetens utvecklingsmöjligheter minskades, om i samband med ängarnas indragande en del av fastighetens odlings-

mark toges i anspråk för den odling, som skulle ersätta ängarna. Men en dylik invändning förfölle, därest man, såsom kommittén tänkt sig, gjorde indragningen beroende därav, att fastigheten utöver det område, som skulle på statens bekostnad uppodlas, ägde annan odlingsmark i sådan utsträckning att dess utvecklingsmöjligheter kunde anses tillgodosedda.

Även ur skogsvårdens synpunkt är det enligt kommitténs tanke önskvärt, att kronan kommer i besittning av ströängar. Kommittén framhåller härvid särskilt det hinder, ströängarna utgöra för genomförande av erforderlig skogsdikning å kronomarkerna. Vissa av ängarna skulle under förutsättning av torrläggning vara synnerligen lämpliga för skogsproduktion, under det att andra behövde dräneras, enär de gäve anledning till försumpning av kringliggande egentlig skogsmark. Då ströängarna i allmänhet låge spridda än här än där på mossarna och kärrmarkerna, kunde det vid sankmarkens avdikning givetvis ej undvikas, att åtminstone en del ströängar bleve torrlagda till förfång för innehavarna av ängarna. Då en rationell skogsvård ovillkorligen fordrade sankmarkernas torrläggning och förutsättningarna i övrigt för en intensiv skogsskötsel redan nu vore för handen inom mycket stora delar av statsskogarna i lappmarkerna, vore tydligt, att kravet på undanröjande av det hinder, ströängarna utgjorde för införande av dylik skogsvård, vore välgrundat.

I vilken omfattning ströängar kunde behöva indragas för kolonisations- eller skogsvårdsändamål vore naturligtvis beroende av den omfattning, kolonisationen å kronomarkerna kunde komma att erhålla, och den utveckling av det intensiva skogsbruket, som kunde ifrågakomma, omständigheter, som nu icke med någon säkerhet låte sig bedöma. Det låge under sådana förhållanden närmast till hands att låta indragningen äga rum allenast i den mån staten vore i behov av ängarna och i övrigt låta det nuvarande läget äga bestånd. Emellertid funne kommittén det böra nog överbägas, huruvida icke staten av en annan anledning, nämligen angelägenheten av att framdriva ett mera rationellt jordbrukssystem inom lappmarkerna, borde känna sig manad att för de delar av lappmarkerna, där jordbruket ägde någon betydelse, genomföra en allmän reglering av ströängsfrågorna.

Till belysning av detta spörsmål har kommittén i korthet redogjort för det nuvarande på slätterängar grundade jordbrukssystemet i lappmarkerna och de möjligheter för ett mera intensivt jordbruk som föreligga.

Jordbruket i de inre delarna av Norrland hade ursprungligen varit

och vore på de flesta håll ännu baserat på ett extensivt system, varvid man i största utsträckning sökte tillvarataga fodret från de självväxande ängarna och endast i obetydlig grad genom kulturåtgärder skaffade hö åt kreaturen. Av de naturliga slätterlägenheter, som stode till buds i lappmarken, vore många belägna inom fastigheternas ägoområden men till en högst väsentlig del utgjordes de av ströängar. Ett mindre tal av dessa vore av jämförelsevis god beskaffenhet; särskilt förekomme ett ej obetydligt antal s. k. bäckröjningar. Det vida övervägande antalet ströängar bestode emellertid av smärre starrängar, som ej kunde slå oftare än vart annat eller vart tredje år. Bruket av dylika sämre slätterlägenheter bildade en föga tacksam jordbruksmetod. Den påkallade visserligen ingen egentlig skötsel eller några utgifter för gödsling, men å andra sidan bleve bärgningskostnaderna med hänsyn till den ringa avkastningen synnerligen kännbara, särskilt i de fall då lejd arbetskraft måste anlitas. Dessutom vore det ganska svårt att erhålla för dylikt arbete lämpligt och vant folk, som vore villigt att dagen i ända trampa i de blöta starrängarna. Följden hade blivit, att slätterarbetet städse måste betalas ganska högt, ofta med normala dagsverkspriser och därutöver fri kost. Härtill komme kostnaden för höets hemforsling. Denna krävde ett synnerligen tidsödande arbete, som verkställdes under vintern i merendels snörik och obanad terräng.

Myrslättern vore således i själva verket mycket betungande för det norrländska jordbruket. Även för mindre gårdar krävde den opropor-tionerligt stor arbetsstyrka och för de större, som måste lega arbets-hjälp, bleve den helt enkelt icke lönande. Skulle därför med de allt-jämt stigande arbetspriserna jordbruket i lappmarksområdena i längden bära sig, måste det drivas efter en mera intensiv metod. På grund av klimatförhållandena i ifrågavarande trakter syntes därvarande jordbruk visserligen även i framtiden böra inriktas huvudsakligen på foderproduk-tion, men denna borde företrädesvis baseras på odlad jord, varigenom skörden kunde drivas upp högst väsentligt på samma gång som kost-naderna för bärgning och hemforsling betydligt nedbragtes.

Fördelarna av myrodlingen framträdde i synnerhet, då odlingen låge i gårdens omedelbara närhet. Låge den på något avstånd från gården, vore det önskvärt, att god transportväg funnes, men alldeles oeftergivligt vore dock ej detta, enär transport av hö och konstgödsel kunde ske vintertid, även om väg ej funnes, och den redskap, som behövdes för den obetydliga brukningen, kunde släpas till odlingsom-rådet.

Kommittén hölle före, att bruket av slätterängarna ur ekonomisk

synpunkt ingalunda kunde mäta sig med det mera intensiva jordbruk, som även i lappmarkerna ägde goda förutsättningar, och att det i själva verket skulle vara till största båtnad för åborna själva, om de mera allmänt övergäve slätterbruket och ägnade sig åt uppodlande av mark inom sina ägoområden, framför allt myrmark.

Även om utvecklingen i stort sett måste antagas komma att gå i riktning av myrslätterns övergivande, skulle det dock, så framt ej något ingripande från det allmännas sida ägde rum, taga en rundlig tid, innan ängsbruket mera allmänt blivit utbytt mot bruket av odlad jord. Befolkningens ekonomiska ställning utgjorde ett hinder för det hastiga framåtskridande, som härvidlag vore önskvärt. De understöd som från statens sida lämnades för utdikning av sumpmarker — särskilt från norrlandska avdikningsanslaget — vore visserligen i och för sig ganska betydande men dock ej tillfyllest för att sätta befolkningen i stånd att åstadkomma de uppodlingar, som skulle vara av nöden för att ersätta slätterängarna. Fördomar och oföretagsamhet stode ock hindrande i vägen för den önskvärda utvecklingen.

I betraktande av nu framhållna omständigheter har kommittén för sin del ansett sig böra föreslå, att i de delar av lappmarkerna, som över huvud komme att beröras av kommitténs förslag, de å kronomark belägna ströängarna i allmänhet indroges och att detta skedde mot vederlag i form av bekostande av odling i gårdarnas närhet. En sådan indragning komme visserligen att åsamka statsverket ganska betydande kostnader. Men kommittén hölle före, att de fördelar, som ur här förut angivna synpunkter vunnes genom ängarnas återgång till staten, väl motiverade en dylik utgift.

Av de myndigheter, som avgivit utlåtanden över kommitténs förslag, hava de flesta i likhet med kommittén uttalat sig för önskvärheten av att en allmän reglering av ströängarna genomföres. De allmänna grunder, på vilka kommittén byggt sitt förslag angående indragning av ströängarna, hava jämväl i det stora hela vunnit gillande av myndigheterna.

Länsstyrelsen i Västerbottens län finner förslaget om indragning av ströängarna till kronan för kolonisations- eller skogsvårdsändamål samt lämnande av vederlag därför genom bekostande av odling å den fastighet, vartill ängarna höra, böra bliva till gagn för hela utvecklingen inom lappmarkerna, om förslaget genomföres i den anda, som besjälats detsamma. Myrslätterns övergivande och övergång till en mera intensiv metod med foderodling torde, yttrar länsstyrelsen, i själva verket vara

ett bland villkoren för jordbrukets höjande i förevarande trakter. Befolkningen i lappmarken hade länge hållit fast vid myrslättern och därför i ströängarna sett för boskapsskötselns bedrivande oundgängliga marker. Under senare tid syntes man dock alltmera hava kommit till insikt om att myrslättern vore mindre lönande och att foderproduktionen fördelaktigast baserades på odlad jord. Vid hushållningssällskapets sammanträde i Vilhelmina den 6 juli 1920, som besöktes av ett stort antal lappmarksbor, hade förekommit en långvarig överläggning i ströängsfrågan, därvid, efter en ingående redogörelse för kommitténs förslag, detsamma allmänt ansetts antagligt, förutsatt att vissa för ströängsinnehavarna nödiga förbättringar i villkoren för avstående av dessa marker komme till stånd.

Länsstyrelsen, som funne de olika intressen, som föreläge i ströängsfrågan, hava blivit väl avvägda i förslagen, förordade sålunda i huvudsak desamma, men ville dock samtidigt framhålla, att såväl rättvisa och billighet som hänsynen till förslagets genomförande under medverkan av dem som därav berördes — något som vore av stor betydelse för att den ifrågasatta omfattande reformen skulle medföra det gagn som därmed avsåges — krävde, att de fördelar, som i utbyte mot ströängar enligt förslaget skulle komma deras innehavare till godo, icke bleve i något avseende minskade.

Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott anför:

»Beträffande motiven för lagförslaget samt dess huvudprinciper är förvaltningsutskottet i stort sett enigt med kommittén. Sålunda anser förvaltningsutskottet i likhet med kommittén, att det ur såväl kolonisations- som skogsvårdssynpunkter är synnerligen önskvärt för kronan att åter komma i besittning av ströängarna ävensom att föreslagna indragningen, genomförd efter därför anpassade principer, bör kunna bliva en god hävstång för framdrivande av ett mera intensivt och givande jordbruk inom lappmarken. något som enligt förvaltningsutskottets förmenande måste vara för staten ett det mest bärande motiv för de åtgärder, som här äro i fråga.

Förvaltningsutskottet tror ock, att detta syftemål bäst vinnes, om indragningen sker i huvudsak efter de grunder, som föreslagits. Visserligen torde bland ägarna av de hemman, från vilka indragningen skulle ske, den åsikten hittills varit den förhärskande, att staten borde lämna mark i vederlag, men såsom kommittén påvisat skulle detta icke låta sig göra med mindre än att kronan nödgades låta skogsmark gå i vederlag för ängarna, något som ur ren statekonomisk synpunkt vore föga tilltalande och dessutom enligt förvaltningsutskottets förmenande knappast kunde stå i samklang med det syfte, varför ströängarna upplåtits, nämligen för främjande av jordbruket och boskapsskötseln. Icke heller ängarnas inlösen mot kontant penningersättning kan från sådana synpunkter förordas.»

Jämväl länsstyrelsen i Norrbottens län förordar förslaget och finner detsamma väl ägnat att undanröja ett av de största hindren för en rationell utveckling av jordbruket inom lappmarkssocknarna.

Norrbottnens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott anser principen att ersätta ströängarna med odlad jord på eller i närheten av det hemman, som innehåft ströängen, vara synnerligen lämplig och har intet att erinra mot förslaget.

Förste lantmätaren i Norrbottens län håller däremot före, att ströängsinnehavarna icke lagligen och rättvisligen kunna frånhändas ströängarna annat än mot vederlag av annan mark och yttrar bland annat följande:

Genom tillräckliga ägoutbyten vid avvitrningen skulle varje skifteslags ängar hava kunnat sammandragas å så få ställen att, därest för varje skifteslag utlagts fyra skiften, mycket få och helt obetydliga ängar blivit liggande utanför skifteslagens områden. Det intrång, ströängarna nu syntes åstadkomma, hade icke alls föranletts av svårigheten att vid avvitrningen följa avvitringsstadgans föreskrifter utan därav, att de, som handhaft avvitrningens utförande, icke nog satt sig in uti avvitringsstadgans verkliga innebörd eller ock saknat erforderlig praktisk blick för att på nöjaktigt sätt undanröja svårigheterna. Jordägarna syntes icke hava någon egentlig skuld i att avvitringsstadgans föreskrifter icke följts och att ströängar därigenom uppstått i annan mån än att de, med hänsyn till att ängarna oundgängligen varit erforderliga för hemmanens bestånd, måst hemställa om att få bibehållas vid desamma. Billighet och rättvisa syntes därför fordra, att jordägarna vid indragning till kronan av ströängarna hölles fullkomligt skadeslösa och icke frantoges desamma utan fullt och vid deras uppkomst utlovat vederlag. Det borde i varje fall stå jordägaren fritt att välja, om han för ströäng, som indroges, ville erhålla nödig odlingsmark å kronomark eller om han föredroge, att odling i stället verkställdes inom hans eget skiftesområde.

Lantmäteristyrelsen tillstyrker i huvudsak förslaget och anför gent emot vad förste lantmätaren i Norrbottens län yttrat:

»Jämlikt den ursprungliga lydelsen av § 19 mom. 2 i 1873 års avvitringsstadga var det tillåtet att utlägga skogsområde för avvitrningsenhet i fyra skiften. Först när fråga blev om utläggande av flera än fyra skiften skulle densamma underställas Kungl. Maj:ts befallningshavandes prövning. På förslag av den s. k. domänkommittén företogs emellertid häri genom kungörelse den 9 november 1877 den ändring, att underställning till Kungl. Maj:ts befallningshavande skulle ske även om fråga uppstode om det egentliga skogsanslagets läggande i mer än ett skifte. Det synes för övrigt hava varit ett i anslutning härtill av nyssnämnda kommitté framställt förslag, som lades till grund för Kungl. Maj:ts beslut om ströängarnas bibehållande.

Innebörden av nu berörda beslut synes vara, att skogsanslaget för varje av-

vittringsenhet borde utläggas i ett komplex och företrädesvis med hänsyn till att få kronans och enskildas skogsmark avgränsad på ett med hänsyn till denna mark lämpligt sätt samt att sålunda vid områdestilldelning någon egentlig hänsyn icke borde tagas till det förhållandet, huruvida ängarna fölle inom skogsområdet eller icke. Förste lantmätarens i Norrbottens län uppfattning i denna del står sålunda i strid med innebörden i meddelade föreskrifter och de anvisningar, som man kan antaga med stöd härav blivit av Kungl. Maj:ts befallningshavande lämnade till tjänstemännen vid avvittringsverket.

Vad nu anförts motiverar desto hellre uppoffringar från statens sida för reglering av förhållandena som det torde vara givet, att staten genom det sätt, varpå områdestilldelningen vid avvittringen verkstälts, beretts högst avsevärda fördelar, vilkas värde torde kunna uppskattas långt utöver det belopp, som indragning av ängar kan komma att förorsaka.»

Inom lantmäteristyrelsen har byråchefen Eriksson varit av skiljaktig mening och anført i huvudsak följande:

En för lappmarkens framtida utveckling så djupt ingripande lagstiftning som den föreslagna syntes kräva en grundligare utredning än som hittills förekommit. Ströängarna hade skattlagts alldeles som hemmanets eller nybyggets andra vid eller i närheten av åker eller huvudinägorna belägna ängar, och fastighetsägarna hade efter skatteköp full äganderätt till ströängarna liksom till hemmanets övriga i dess skattläggning inbegripna ägor. Varken uti äldre lappmarksförfattningar eller i 1873 års avvittringsstadga eller uti kungl. breven om ströängarnas bibehållande under fastigheterna hade någonsin ifrågasatts annat än att ströängarna skulle utbytas mot behörigt vederlag av mark och ej heller kolonisationssakkunniga eller kolonisationskommittén själva syntes förr än i sitt slutliga förslag till ströängsfrågans ordnande hava föreslagit ströängarnas tvångsindragning utan vederlag av mark. De av kommittén anförda skäl för att ströängarna borde tvångsvis av kronan indragas utan vederlag av mark och alltså endast mot penningersättning vore ingalunda fullt hållbara. Enär ströängarna obestriddligen tillhörde fastighets skattlagda inägor och därav i regel utgjorde $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$ och än mer, syntes en så avsevärd del av hemmans, hemmansdelars och lägenheters ägovälde eller hemmantal, för vilken de under årtionden utgjort onera, ej böra dem frantagas utan städse utlovat lämpligt vederlag av mark jämte skälig ersättning för odling, röjning och minskad avkastning. En så avsevärd minskning av fastigheternas inägotillgångar skulle för framtiden alltför mycket försvaga dem. Kommittén hade icke i någon av de utav densamma undersökta och framhållna synpunkterna kunnat angiva något enda övertygande skäl för ströängarnas indragning till kronan. Ströängsfrågan borde lösas genom tillämpning tills vidare av 1917 års kungörelse om deras utbytande mot annan mark vid före-

kommande behov av sådant utbyte samt, där mera allmän inlösen av ströängar inom någon lappmarkssocken förr eller senare erfordrades, genom avvitrtringens fullföljande inom hela socknar eller åtminstone vissa sockendelar. En sålunda företagen avvitrtring borde icke grundas på tvångsindragning av ströängarna utan vederlag av mark annat än till mindre omfattning utan på ängarnas utbytande mot annan mark jämte ersättningar för odling, röjning och minskad avkastning efter ordentlig gradering och värdering, varvid även skogsmark borde få lämnas i vederlag av kronan.

Domänstyrelsen finner de av kommittén anförda motiven för en allmän reglering av ströängarna icke kunna vederläggas. Beträffande angelägenheten för staten att inom ifrågasatta orter kunna framdriva ett mera rationellt jordbrukssystem framhålles, att statsmakterna genom avdiknings- och odlingsbidrag redan nu lämna betydande understöd åt de norrländska hemmansinnehavarna i avsikt att bereda möjlighet till åstadkommande av intensivare jordbruksdrift, men då på grund av gamla sedvänjor och inrotade fördomar jordbruket i lappmarken icke inom rimlig tid syntes kunna nå den utveckling, som dock måste anses högst önskvärd, borde en ytterligare möjlighet härtill icke lämnas oförsökt, synnerligast som detta syntes kunna ernås i huvudsak i samband med de ur ren statsynpunkt beaktansvärda fördelarna, som vunnes genom det föreslagna indragandet av ströängarna.

Jämväl *lantbruksstyrelsen* anser, att de föreslagna åtgärderna skulle komma att bliva av stor betydelse för det norrländska jordbrukets rationella utveckling. Lantbruksstyrelsen framhåller särskilt den omständigheten, att varje fastighet, som beröres av de ifrågasatta åtgärderna, skall besökas av jordbrukskonsulenter och att där skola utläggas odlingsområden efter metoder, som äro ägnade att utgöra mönster vid framtida utvidgningar. Enligt lantbruksstyrelsens förmenande torde knappast någon åtgärd från statens sida för spridande av kunskap om rationella jordbruksmetoder nå djupare bland den norrländska jordbruksbefolkningens alla lager än just utläggningen av ifrågasatta odlingsområden, och genomförandet härav syntes dessutom kunna bidra till höjandet av jordbruksproduktionen i fråga om hö och animala produkter.

Kammarkollegium anför i sitt yttrande följande:

»Lika med kommittén håller kollegium före, att, därest en allmän reglering av ströängarna skall genomföras nu och i ett sammanhang, någon annan utväg än den föreslagna icke står öppen.

I betraktande av att den ifrågasatta lagstiftningen syftar till betydande ingrepp icke blott i bestående rätt utan jämväl i ortsbefolkningens nedärvda ekonomiska vanor, vartill kommer att dess genomförande skulle för statsverket medföra högst

betydande ekonomiska uppoffringar, synes emellertid densamma endast kunna rättfärdigas av särdeles tvingande skäl. Huruvida dylika skäl verkligen blivit ådagalagda, anser kollegium icke vara fullt klart. Kollegium håller före, att de omständigheter, vilka ligga till grund för den genom nådiga förordningarna den 30 december 1916 och den 7 februari 1919 föreskrivna regleringen av ströängarna i de huvudsakligen ovan odlingsgränsen liggande delarna av Västerbottens läns lappmark, icke utan vidare kunna åberopas såsom stöd för det nu föreliggande lagförslaget. Det lär nämligen icke kunna förnekas, att vad som varit avgörande vid tillkomsten av nämnda författningar varit hänsynen till lapparnas behov av renbeten i dessa trakter samt nödvändigheten att i möjligaste utsträckning för lapparna undanröja de med dylikt bete sammanhängande riskerna av kreatursskador å enskild mark. I motiven för den nu föreslagna lagstiftningen hava några dylika hänsyn icke ens blivit antydda.

Icke heller får förbises, att vederbörande jordägare i nyssnämnda delar av Västerbottens lappmark i kraft av särskilda förbehåll i avvitringsutslagen tillförbundits att underkasta sig ströängsreglering genom tilläggsavvittring, samt att nämnda förbehåll i själva verket utgjorde en förutsättning för att de då föreliggande avvitringsförslagen, enligt vilka, bland annat, betydande arealer skogsmark blivit kronan obehörigen avhända, skulle kunna från det allmännas sida godkännas. Några dylika förbehåll hava, som bekant, icke intagits i de avvitringsutslag, som meddelats beträffande de delar av Norrbottens och Västerbottens lappmarker, vilka avses i lagförslaget. Fastmer måste jordägarna genom de särskilda kungl. brev, varigenom ströängarnas bibehållande under hemmanen eller nybyggena medgivits, anses hava bibragts den uppfattningen, att ängarna i framtiden icke kunde avhändas dem annorledes än mot fullgott vederlag i mark.

Kommittén har ansett den föreslagna lagstiftningen nödvändig dels ur synpunkten av ströängarnas behövlighet för kolonisationen å de norrländska kronoparkerna, dels ur skogsvårdssynpunkt och dels slutligen med hänsyn till angelägenheten att framdriva ett mera rationellt jordbrukssystem inom lappmarkerna.

Vad särskilt angår kolonisations- och skogsvårdssynpunkterna har kommittén framhållit, att ströängarnas förvärvande av staten utgjorde en förutsättning för en nödig torrläggning av vattensjuka markområden. Härtill anser sig kollegium böra foga den erinran, att de under innevarande år tillkomna nya delarna av vattenlagen öppnat betydligt större möjligheter än hittills för genomförande av torrläggningsföretag av beskaffenhet att kollidera med angränsande markägares intressen, samt att det sålunda må anses tveksamt, huruvida lagförslaget, åtminstone numera, kan anses tillräckligt motiverat med hänsyn särskilt till torrläggningens intresset.

Vidkommande slutligen intresset att framdriva ett mera rationellt jordbrukssystem inom lappmarkerna, måste det enligt kollegii uppfattning väcka en viss betänksamhet att för detta intresses tillgodoseende tillgripa en tvångslagstiftning av förslaget innehåll. Det torde få anses tvivelaktigt, huruvida det överhuvudtaget ligger inom ramen för lagstiftningens uppgifter att tvångsvis på nu föreslagna sätt korrigera enskildes ekonomiska vanor. En expropriationslagstiftning med enahanda syfte beträffande exempelvis jordbruket i övriga delar av riket skulle otvivelaktigt verka stötande på den allmänna uppfattningen. Kommittén synes icke heller varit främmande för en sådan tankegång, när kommittén framhåller, hurusom för den händelse att fastighetsägaren skulle underlåta att fullgöra det av ströängsnämnden planlagda odlingsarbetet, förslaget icke innebure något allmänt stadgande om åt-

gärder för arbetets framtvingande, något som, enligt kommitténs tanke, skulle alltför mycket strida mot rådande uppfattning av samhällsmaktens ställning gent emot den enskilde jordägaren och dessutom vid tillämpningen tvivelsutan visa sig utförbart. Kollegium anser för sin del, att lagförslaget syfte att genom markexpropriation försätta jordägaren i ett sådant tvångsläge att visst odlingsarbete måste av honom utföras med mindre hans jordbruk inskränkes eller tilläventyrs går under, står betydligt nära ovannämnda av kommittén underkända tanke att genom uttrycklig föreskrift framtvinga berörda odlingsarbete.

Kollegium har med dessa erinringar emellertid icke velat motsätta sig den nu föreslagna lagstiftningen, då kollegium väl inser, att betydelsefulla intressen komma att främjas med densamma. Kollegium vill i detta sammanhang särskilt omnämna ett av kommittén icke framhållet allmänt intresse, nämligen önskvärdheten av ordning och reda beträffande fastighetsindelningen i dessa trakter, vilket önskemål icke lär kunna tillgodoses annorledes än genom grundlig reglering av hemmanens och nybyggenas ströängsinnehav.

Såsom kommittén påvisat och såsom ytterligare framhållits i flera av de över förslagen avgivna utlåtandena är det ur många synpunkter av vikt att frågan om reglering av ströängarna i lappmarkerna snarast vinner en slutlig lösning. De åtgärder, som hittills vidtagits för att göra det möjligt för kronan att i särskilda fall återförvärva ströängar, kunna icke, i den mån som behovet att för kolonisations- och andra ändamål disponera över ängarna allt mera gör sig gällande, anses tillfredsställande. Vad särskilt kolonisationen angår, är det uppenbart, att ströängarna utgöra ett allvarligt hinder för ett ordnande av bosättningarna å kronans områden i enlighet med de grundsatser, vilka statsmakterna redan skänkt sitt gillande genom besluten om anordnande av de senare årens kolonisationsförsök. De olägenheter, som uppkomma därigenom att kronan vid utläggande av kolonisationsområden skulle vara bunden av främmande ägoinnehav å de marker, som kunna vara lämpade för nya bosättningar, synas mig vara av den art, att det måste anses synnerligen angeläget, att kronan beredes effektiv möjlighet att förvärva de för kolonisationens genomförande erforderliga ströängarna. Även i skogsvårdens intressen skulle det, såsom kommittén framhållit, i många fall vara av betydelse om kronan sattes i tillfälle att disponera över ströängar, som nu innehavas av enskilda jordägare. Kraven på genomförande av en rationell skogsvård göra sig allt mera gällande, och det torde därför böra tillses, att de olägenheter som ströängarna förorsaka, särskilt därigenom att de hindra skogsmarkens utdikning, bliva undanröjda. Betydelsen av att ernå bättre ordning och reda i fastighetsindelningen bör ej heller underskattas.

Den viktigaste synpunkten vid frågan om en reglering av ströängarna synes mig emellertid vara, att man, på samma gång som kro-

*Departements-
chefen*

nans direkta intressen att för det ena eller andra ändamålet kunna förfoga över vissa ängar bliva tillgodosedda, söker finna en sådan lösning att jordbruket inom lappmarkerna därigenom beredes den hjälp, varav det för visso på många håll är i behov. Den grundsats, på vilken kommitténs förslag vilar, nämligen att ängarna skola indragas mot vederlag av att kronan i närheten av gårdarna bekostar odling, som ger lika stor höavkastning som ängarna, synas mig väl ägnad att befrämja övergången till ett mera intensivt jordbrukssystem. Att det nuvarande bruket av ströängarna ur ekonomisk synpunkt är mindre tillfredsställande, torde alla vara ense om. Å andra sidan synes ingen tvekan råda därom att goda utvecklingsmöjligheter erbjuda sig för jordbruket inom lappmarkerna genom de rika tillfällena till nyodling, som merendels finnas å varje fastighet, särskilt å myrmarkerna. Säkerligen måste utvecklingen — icke minst till följd av de stegrade arbetsprisen — gå i riktning av myrslätterns övergivande och övergång till bruket av odlad jord. Härvid bör jämväl beaktas, att odlad myrmark ej blott ger många gånger större avkastning än myrslättern, utan även att, enligt vad verkställda utfodringsförsök visat, hö från odlad myrmark avgjort måste tilläggas ett högre värde än myrmarkernas naturliga starrhö, skördat under i övrigt lika förhållanden. Emellertid torde befolkningens inrotade vanor och ringa företagsamhet i förening med bristande ekonomiska resurser göra att en sådan önskvärd omläggning av jordbruket kanske skulle låta vänta på sig länge, om icke staten genom sitt ingripande giver de nödiga impulserna.

Fördelarna av ströängarnas förvärvande åt kronan i enlighet med de föreslagna principerna synas mig vara så påtagliga, både för kronan och för fastighetsinnehavarna, att jag icke tvekar att förorda en allmän indragning av ströängarna genomförd efter de grunder, kommittéförslaget innebär. De betänkligheter, som framförts mot indragningen med hänsyn därtill att vederlaget för ängarna icke kommer att bestå i mark utan däri att kronan bekostar odling å vederbörande fastighets eget område, synas mig icke vara av den allvarliga art att de böra vinna beaktande. Sedd från synpunkten av den historiska uppkomsten av nu rådande förhållanden måste den ersättning, som enligt förslaget beredes ströängsinnehavarna, anses vara synnerligen fördelaktig. En reglering av ströängarna, genomförd under ägoutbytets form, skulle, om en sådan överhuvudtaget låte sig utföra, nödvändigöra ett avstående från kronans sida av betydliga skogsområden, något som icke kan vara att förorda. Vill man bringa ströängsfrågan till en slutlig lösning — önskvärheten därav torde allmänt erkännas — lärer alltså

knappast någon annan för alla parter tillfredsställande utväg stå till buds än den av kommittén föreslagna. Det löfte, som i sammanhang med avvitringen möjligen kan anses hava givits ströängsinnehavarna om att ängarna skulle utbytas mot annan mark, kan icke gärna för- anleda till att statsmakterna, då nu fullgott vederlag i annan form bju- des, skulle känna sig förhindrade att genomföra en reform, som bliver till avsevärd nytta för ströängsinnehavarna själva.

Innan jag övergår till att redogöra för detaljbestämmelserna i föreliggande förslag, må det framhållas, att de åtgärder för en regle- ring av ströängarna som nu ifrågasättas endast avse sådana ängar, som äro belägna inom lappmarkerna. Emellertid förekomma, såsom kom- mittén framhåller, med ströängar jämförliga ängslägenheter även här och var i det övriga Norrland samt i Dalarna. (Se motiven s. 55—63.)

Vad angår trakterna utanför lappmarkerna i de norrländska länen, framgår av den utav kommittén verkställda utredningen, att antalet av dylika ängar därstädes är synnerligen obetydligt. Dessa ängars rätts- liga ställning är också en annan än ströängarnas, i det att kronan icke kan beträffande dem åberopa någon skyldighet för innehavarna att finna sig i sådana ägoutbyten, som vid ströängarnas bibehållande för- utsattes framdeles skola äga rum. På grund härav och då utängarna utanför lappmarken icke kunna sägas nämnvärt inverka på jordbrukets drift, har kommittén ansett sig icke böra föreslå några särskilda be- stämmelser rörande dessa ängar.

I fråga om Dalarna erbjuda, såsom kommittén påvisar, de i vissa socknar å kronomarkerna förekommande slätterängarna, s. k. myrslogar, en viss likhet med ströängarna. I rättsligt avseende skilja de sig emellertid i väsentlig mån från såväl ströängarna som det norrländska kustlandets utängar. Kommittén påpekar, hurusom vid storskiftet in- om åtskilliga socknar meddelats bestämmelser därom att jordägare, som innehade myrslogar å skogsmark, vilken genom skiftet tillföll en annan, finge bibehållas i orubbad besittning därav under tjugo år efter storskiftets slut, men vore därefter skyldig att av skogsmarkens ägare taga lösen efter mätismanna ordom. I enlighet härmed hade enskilda jordägare bibehållits vid besittningen av myrslogar, belägna å de skogsområden, som vid storskiftet avsatts för kronans räkning. Ett dylikt förfarande hade tillämpats inom följande socknar, nämligen Lima och Transtrand, Särna och Idre samt Älvdalen ävensom inom Hamra socken, som un- dergått storskifte gemensamt med Orsa socken.

Emellertid har kronan i vissa trakter redan begagnat sig av sin rätt att inlösa myrslogarna. Detta är fallet med slogarna å kronopar- *Bihang till riksdagens protokoll 1921. 168 häft. (Nr 199.)*

kerna i Lima och Transtrands socknar samt Hamra kronopark. Vad där-
emot angår kronans marker inom Älvdalens samt Särna och Idre socknar
har någon inlösen ännu icke ägt rum, ehuru kronan äger rätt därtill, se-
dan numera 20 år förflutit efter det storskiftet avslutades i dessa socknar.
Kommittén framhåller, att myrslogarna numera i allmänhet icke spelade
samma roll för jordbrukarnas hushållning som ströängarna inom lapp-
markerna och att det därför icke vore att befara, att en inlösen av
myrslogarna enligt de därom gällande bestämmelser, särskilt om den
icke företoges förrän de nu rådande med kristiden sammanhängande
extraordinära förhållandena upphört, skulle medföra några vådor för
jordbruket i de trakter, varom här vore fråga. Kommittén har därför
icke ansett sig böra tillstyrka, att det förfarande, som föreslagits för
indragning av ströängar inom lappmarkerna, jämväl skall tillämpas vid
inlösen av myrslogarna i Dalarna, utan funnit nu gällande bestämmel-
ser böra bibehållas.

Inom Särna och Idre förekomma å kronoparkerna jämväl en annan
sorts slogar, nämligen de s. k. ängsslogarna, varmed avses sådana utmed
vattendragen belägna bättre ängar, vilka vid storskiftet graderats såsom
inägnjord. Med hänsyn till dessa slogars betydelse för jordbruket och
till den rätt, varmed de innehavas, har kommittén icke velat ifrågasätta
någon tvångsinlösen till kronan av dessa ängar.

Jag ansluter mig till vad kommittén i dessa delar anfört och fin-
ner alltså icke några särskilda åtgärder för närvarande påkallade vare
sig i fråga om de i norrländska kustlandet belägna utängarna eller i
fråga om myrslogarna eller ängsslogarna i Dalarna.

Förslaget till lag om ströängars indragande till kronan.

Förslaget upptager i en första avdelning under «Allmänna be-
stämmelser» reglerna för ströängars indragande enligt grundsatsen om
vederlag i form av odlingsersättning. I en andra avdelning hava sam-
manförts de särskilda bestämmelser, som ansetts erforderliga beträffande
indragningen av ängar, tillhörande fastighet, varå ej idkas jordbruk, även-
som av hemmanslott, som uteslutande består av en eller flera ströängar.

Angående de särskilda bestämmelserna i förslaget anhåller jag att
få anföra följande, varvid må anmärkas, att kommittéförslagets paragraf-
följd är densamma, som i det av mig framlagda förslaget.

1 §

Såsom förut påpekats, inbegripas under uttrycket ströängar ej
blott de å kronomark belägna ängar, som under avvitrningen bibehöllos

under hemman och nybyggen, utan även fastigheternas slätterängar å de vid avvitrtingen bildade s. k. allmanningarna samt sådana ängar, som kommo att ligga inom andra fastigheters ägoområden. Kommittén har emellertid icke funnit sig böra föreslå, att de ifrågasatta åtgärderna skulle omfatta de ängar, som ligga å allmanningar eller inom andra fastigheters ägovälden. Såsom skäl härför har bländ annat anförts (s. 64—66), att det vore i viss mån tvivelaktigt, huruvida i fråga om ströängar å allmanning det vore kronan eller allmänningsdelägarna, som vore rätta sakägare, när det gällde att verkställa en indragning av dessa ängar. Men även under antagande att kronan kunde anses hava rätt att ingripa även i fråga om ordnandet av ströängsförhållandena å allmanningarna, vore det svårt att inse, huru ängarna skulle behandlas, sedan de kommit i kronans hand. Ville man en gång i framtiden utsträcka ströängsregleringen till allmanningsskogarna, syntes initiativet böra komma från allmänningsdelägarna, då saken närmast rörde dem. Delvis samma synpunkter kunde anföras beträffande indragning av de till antalet ganska obetydliga ängar, som vore belägna inom enskilda fastigheters områden. Ehuru en reglering av dem väl mången gång kunde vara önskvärd, särskilt för ägarna av den fastighet, varinom de vore belägna, syntes det dock vara lämpligast, att en dylik reglering genomfördes allenast i den mån och på det sätt förhållandena i varje fall påkallade. Den ståndpunkt, kommittén sålunda intagit beträffande omfattningen av ströängsindragningen, hade kommittén ansett lämpligen kunna uttryckas genom en sådan definition av begreppet ströängar, att därunder inbegrepes allenast de å *kronomark* belägna ängar, som vid avvitrtingen bibehållits under fastigheterna.

Några skäl att avvika från vad kommittén sålunda föreslagit synas mig icke föreligga.

Enligt den av kommittén föreslagna lydelsen av förevarande paragraf skulle lagen icke äga tillämpning å ströängar, som ligga ovan odlingsgränsen i Norrbottens läns lappmark, ej heller å ströängar inom Västerbottens läns lappmark, vilka tillhöra fastighet, som kan bliva föremål för tilläggsavvittring.

3 s.

I motiven erinrar kommittén, att i fråga om Västerbottens län de ovan odlingsgränsen belägna områdena i allmänhet komme att, oberoende av de bestämmelser kommittén föreslår, bliva föremål för tilläggsavvittring, vilken för övrigt komme att i några fall omfatta även områden nedom odlingsgränsen. Vad åter beträffade Norrbottens län,

yttrar kommittén, torde av andra skäl ängarna ovan odlingsgränsen böra undantagas från tillämpning av den föreslagna lagstiftningen. De synpunkter, som framhållits beträffande ströängarnas betydelse för kolonisationen, gjorde sig icke gällande för trakterna ovan odlingsgränsen, då enligt gällande bestämmelser inga nya bosättningar där finge äga rum. Vad anginge skogsdikningen förelunnes för närvarande knappast något behov av att med hänsyn till skogsvården taga i anspråk sådana av enskilda disponerade ströängar, som läge ovan odlingsgränsen. Icke heller syntes ur synpunkten av jordbrukets allmänna upphjälpande anledning föreligga att för nu ifrågavarande trakter genomföra en indragning av ströängar. Jordbruket stode här på en mera primitiv ståndpunkt, vilket hade sin orsak såväl i det rådande hårda klimatet som i de svåra kommunikationsförhållandena. Betingelserna för ett genomförande av mera rationella jordbruksmetoder i dessa trakter syntes i stort sett åtminstone för närvarande icke föreligga. Tillgången på växtliga ängar vore däremot relativt god. Jakt och fiske utgjorde mångenstädes en väsentlig inkomstkälla för nybyggarna. Även om förhållandena på sina ställen kunde vara sådana att ett övergivande av ströängsbruket skulle ekonomiskt låta sig genomföras, hade kommittén dock icke ansett skäl föreligga att för närvarande tillråda indragning av ströängar inom dessa trakter. Kommittén hade därvid icke kunnat lämna utan beaktande den betydliga kostnad, som en dylik indragning skulle åsamka statsverket. Medan arealen av ströängar å krouomark inom Norrbottens län enligt avvitringshandlingarna beräknades till 66,311 hektar, utvisade en approximativ utredning, att av dessa omkring 16,000 hektar tillhörde hemman, belägna ovan odlingsgränsen.

Lantmäteristyrelsen håller före, att tillräckliga skäl icke finnas för att från indragningen utesluta de ströängar som ligga ovan odlingsgränsen i Norrbottens län och yttrar därom:

»Kommitténs förslag i denna del måste för Ortsbefolkningen te sig såsom ledande till orättvisa. Så torde exempelvis bliva fallet för vissa delägare i den stora byn Svappavaara i Jukkasjärvi socken, som genomskäres av odlingsgränsen och beträffande vilken således vissa ängar komma att indragas och andra icke. Liknande förhållanden förekomma flerstädes. Vad kommittén till stöd för sitt förslag uti nu ifrågavarande del anfört ur jordbrukets synpunkt anser lantmäteristyrelsen icke riktigt liksom icke heller det motiv, som är hämtat från de svåra kommunikationsförhållandena. Dessa äro givetvis genom redan befintliga järnvägar bättre för övre delarna av Jokkmokks, Gällivare och Jukkasjärvi socknar än för större delen av trakterna ovan odlingsgränsen i Västerbottens län. Inom sistberörda trakter äro byalagen emellertid i allmänhet små samt byar och hemman tilldelade skogsområden mycket begränsade. Till följd härav äro ströängarnas areal och betydelse i samma trakter särskilt stora. Här innebär hittills meddelade bestämmelser rörande

tilläggsavvittringen indragning även av ängar, som enligt styrelsens mening icke böra indragas på grund av deras beskaffenhet. Den olikhet för att icke säga motsättning, som sålunda komme att skapas mellan trakterna ovan odlingsgränsen i de båda länen, måste framstå såsom helt och hållet oförklarlig.

Lantmäteristyrelsen finner sig här böra framhålla ytterligare ett exempel. Jukkasjärvi by ligger på omkring två mils avstånd från Kiruna. Landsväg finnes numera mellan nämnda platser. Laga skiftet i nämnda by avslutas i år. Till följd därav äro delägarna i byn under de närmaste åren särskilt mottagliga för impulser i fråga om jordbruket. Indragning av ströängar skulle säkerligen för denna by bliva av stor betydelse genom den hjälp, som därigenom bereddes för jordbrukets omläggning. Goda förutsättningar för foderväxtodling finnas och ökning av kreatursstocken och därigenom särskilt av tillgången på mjölk för Kiruna är givetvis av stor betydelse.»

Med anledning av vad lantmäteristyrelsen anfört anser jag det böra tagas under övervägande, huruvida icke indragningen av ströängar bör utsträckas att omfatta åtminstone vissa delar av de områden, som ligga ovan odlingsgränsen i Norrbottens län. I den mån som förutsättningar för ett intensivt jordbruk i dessa trakter föreligga, skulle det kunna anses innebära en orättvisa, om icke befolkningen jämväl därstädes komme i åtnjutande av de möjligheter till utveckling av jordbruket, som en indragning av ströängarna i enlighet med de föreslagna grundsatserna otvivelaktigt skulle medföra. Att härvidlag gå så långt som lantmäteristyrelsen ifrågasätter, eller att utsträcka indragningen till samtliga trakter ovan odlingsgränsen, torde emellertid för närvarande helt visst icke vara tillrädligt. De socknar det här gäller äro Arjeplog, Jokkmokk, Gällivare, Jukkasjärvi och Karesuando. Vad angår sistnämnda socken, vilken ligger helt ovan odlingsgränsen, torde några förutsättningar för en intensivare jordbruksdrift därstädes knappast föreligga. Detsamma torde vara fallet ifråga om flertalet av de hemman och byggen, som ligga ovan odlingsgränsen inom Arjeplogs, Jokkmokks och Gällivare socknar. På de skäl, kommittén härutinnan anfört, synes mig ifråga om dessa trakter icke åtminstone för närvarande vara att tillråda att genom de nu föreslagna åtgärderna söka förmå befolkningen att övergå till ett nytt jordbrukssystem.

Vad däremot Jukkasjärvi socken angår äro förhållandena, såsom jämväl lantmäteristyrelsen påpekat, i viss mån olika. Flera stora byar ligga här ovan odlingsgränsen och goda avsättningsmöjligheter för jordbrukets produkter föreligga också genom närheten till de gruv-sambällen som här växt upp och som genom bergshanteringens fortsatta uppsving kunna väntas ytterligare uppstå. Så ligga ovan odlingsgränsen i denna socken gruvfälten Kirunavaara, Luossavaara, Tuolluvaara,

Mertainen, Svappavaara m. fl. En indragning av ströängarna inom denna socken och den därigenom framkallade omläggningen av jordbruket och uppmuntran till nyodlingar skulle säkerligen vara till stor båtnad icke blott för jordbrukarna själva utan även för den ganska talrika befolkningen i övrigt, som därigenom skulle få ökad tillgång på mjölk och andra jordbrukets produkter. Med hänsyn därtill att laga skifte nyss avslutats eller just pågår i några av de största byarna inom socknen och då i samband därmed utflyttningar till nya områden äga rum, torde också betingelserna för en omläggning av jordbruket i dessa trakter just för närvarande vara synnerligen gynnsamma.

Ehuru jag alltså icke finner mig böra föreslå, att indragningen, såsom lantmäteristyrelsen ifrågasätter, utsträcker att omfatta samtliga trakter ovan odlingsgränsen, synas mig goda skäl föreligga att låta hela Jukkasjärvi socken inbegripas i den föreslagna lagens tillämplighetsområde. Vill man en gång i framtiden, när förhållandena kunna så påkalla, genomföra en reglering av ströängarna jämväl för de inom andra socknar ovanför odlingsgränsen belägna fastigheterna, låter sig detta naturligtvis lätt göra.

Emellertid synes mig även i ett annat avseende en ändring böra göras i fråga om innehållet av föreliggande paragraf. Enligt den av kommittén föreslagna formuleringen skulle beträffande Norrbottens län lagen tillämpas endast å ströängar, som låge nedanför odlingsgränsen. Det vore alltså ängarnas belägenhet, som vore avgörande, icke belägenheten av själva fastigheterna. Lantmäteristyrelsen har härutiinnan framhållit, att den föreslagna bestämmelsen måste för ortsbefolkningen te sig såsom ledande till orättvisa. Jag finner jämväl ett visst fog för en sådan invändning mot förslaget. Fall kunna uppenbarligen inträffa, då en fastighet har ängar såväl ovan som nedan odlingsgränsen, och det måste då förefalla fastighetsägaren oförklarligt, varför han icke ifråga om samtliga ängar kan bliva delaktig av de fördelar, indragningen innebär. Rättvisan torde kräva, att i ett dylikt fall ströängarna i sin helhet bliva föremål för reglering. Av samma skäl torde det jämväl vara lämpligast att inom varje by alla fastigheter så långt som möjligt bliva inbördes likställda i fråga om indragningen av ströängar.

I enlighet med vad jag nu anfört har jag trots mig lämpligen kunna giva förevarande paragraf den formulering, att lagen icke skall äga tillämpning å ströängar inom Västerbottens läns lappmark, vilka tillhöra fastighet, som, enligt vad särskilt är stadgat, kan bliva föremål för tillägsavvittring, ej heller å ströängar, tillhörande fastighet inom Karesuando socken eller inom Gällivare, Jokkmokks eller Arje-

plogs socken belägen by eller fastighet, vars samtliga ägor ligga ovan odlingsgränsen.

Beträffande här föreslagna bestämmelse att lagen icke skulle äga tillämpning å jordavsöndringar, vilka bestå uteslutande av en eller flera ströängar, framhåller kommittén (s. 68—69), att det före tillkomsten av lagen den 25 maj 1917 om förbud mot avsöndring av ströängar i ett mindre antal fall inträffat, att dylika fastigheter bildats. Kommittén uppger, att sådana avsöndringar i allmänhet torde hava tillkommit av det skäl, att en jordbrukare velat tillgodogöra sig för honom välbelägen men annan fastighet tillhörig jord. Då ett så att säga legitimt behov legat bakom dessa fastighetsbildningar, hava dessa avsöndringar ansetts böra helt och hållet undantagas från den ifrågasatta indragningen.

4 §.

Lantmäteristyrelsen och förste lantmätaren i Norrbottens län hava icke funnit tillräckligt vägande skäl föreligga för ett dylikt undantag.

För egen del ansluter jag mig härutinnan till vad kommittén föreslagit. Frågan sammanhänger i viss mån med de föreslagna stadgandena i 56—58 §§ och jag skall i sammanhang därmed återkomma till berörda spörsmål.

I 5 § föreslås vissa betydelsefulla undantag från den allmänna regeln om ströängars indragande. Först och främst hava odlade ängar icke ansetts böra bliva föremål för indragning. Denna avser ju huvudsakligen att genom ängarnas förvärvande åt kronan möjliggöra deras upplåtande för odling. Vidare undantages en stor grupp av ängar, nämligen de som, ehuru ej odlade, i befintligt skick kunna med fördel från fastigheten brukas till årlig slätter. De härvid avsedda ängarna äro merendels hänförliga till s. k. röjningsland eller bäckängar, utgörande strandremsan utmed rinnande vatten. Dylika ängar spela en avsevärd roll för jordbruket genom den rika avkastning de skänka. Kommittén har därför ansett, att dylika ängar böra lämnas orörda av indragningen, särskilt som kronan i annat fall skulle åsamkas betydliga utgifter, vilka vore desto mindre påkallade, som sådana ängar i allmänhet icke lämpligen kunde användas till att såsom odlingsmark upplåtas åt kolonister. Dock borde endast sådana ängar bibehållas, som hade det läge, att de med fördel kunde brukas under fastigheten.

5 o. 6 §§.

I 6 § behandlas vissa fall, då för vinnande av en redig ägoan-

ordning undantag kunna göras från de föreslagna huvudreglerna för indragningen. Jag hänvisar härutinnan till de av kommittén anförda motiv (s. 70—71) och finner de föreslagna paragraferna kunna godtagas.

7 §.

Förevarande paragraf, anför kommittén, innehölle den huvudprincip, som kommittén ansett böra ligga till grund för indragningen, nämligen att vederlaget för ströängarna skulle utgå medelst bekostande av odling å den fastighet vartill ängarna hörde och att odlingen skulle vara sådan, att därigenom bereddes höavkastning till samma myckenhet, som beräknades kunna skördas å ängarna. Denna princip syntes kommittén innebära en för bägge parterna väl avpassad lösning av ersättningsfrågan. Man undveke därigenom en penningvärdering, som i förevarande fall skulle ställa sig synnerligen osäker. I stället hade man endast att företaga uppskattning av den årliga höavkastningen från ängar, som skulle avstås, en uppskattning, som erbjöde jämförelsevis ringa svårigheter och lätt kunde kontrolleras av ströängsinnehavaren, vilken i allmänhet finge antagas väl känna huru mycket hö, varje äng avkastade. Att en dylik beräkningsgrund ur en annan synpunkt innebure fördelar för ströängsinnehavaren, låge i öppen dag. Den hökvantitet, han sattes i tillfälle att tillgodogöra sig, vore densamma som ströängarna lämnat, men den stode till disposition i gårdens närhet eller i allt fall å mark, som vore mera välbelägen än ängarna, varigenom de förut opropotionerligt stora bärgnings- och hemforslingskostnaderna nedbragtes till ett minimum.

Kommittén påpekar i detta sammanhang den i förslagets 19 § intagna bestämmelsen, att ströängsinnehavaren skulle äga inom vissa gränser själv bestämma, vilken mark som borde uttagas till odlingsområde, och att han alltså kunde förebygga, att detta utlades å mark, där kostnaderna för odlingen ställde sig särskilt låga och där han kanske avsett att själv verkställa odling.

För ett visst fall — anför kommittén — syntes emellertid den i förslaget antagna huvudprincipen om vederlagets bestämmande på grundval av höavkastningen leda till obillighet. Det förekomme nämligen fall, där de gränser, som vid laga skifte blivit uppdragna kring ströängarna, omfattade områden, som vore av skogsmarks natur och alltså i naturligt skick icke frambragte någon höavkastning. För dylika fall syntes annan utväg ej stå till buds än att låta sådan avrösningsjord värderas i penningar och bestämma odlingen så, att kostnaderna därför motsvarade värderingsbeloppet, varvid emellertid, till förekommande av ojämnhet i värderingen och kronans oskäligen betungande, syntes lämpligt att, såsom

17 § innehöle, ett maximum — i förslaget satt till 15 kronor för hektar — stadgades för ersättningsbeloppet.

Mot de föreslagna bestämmelserna har förste lantmätaren i Västerbottens län invänt, att därest till hemman befunnes höra ströäng av så obetydligt värde, att dess frånhändande ej kunde anses inverka märkligt försvagande på hemmanets jordbruk, borde möjlighet givas till ersättning i penningar i enlighet med bestämmelsen i 56 § i förslaget. Såsom gräns för dylikt medgivande kunde eventuellt angivas visst maximum av avkastning. Många fall syntes givas, då befintligheten av en sådan bestämmelse skulle i hög grad underlätta arbetet.

Förste lantmätaren i Norrbottens län föreslår, att penningvärdering av avrösningsjord borde förekomma endast, då ägaren själv vore villig låta ersättningen bestämmas på dylikt sätt, men att i annat fall jämn-gott vederlag i mark för dylik jord borde lämnas genom ägoutbyte.

Vad till en början angår det av förste lantmätaren i Västerbottens län framlagda förslaget skulle väl en föreskrift om att ströängar av obetydligt värde borde lösas med penningar i viss mån förenkla förfarandet, men åtskilliga svårigheter av varjehanda art skulle uppstå genom en dylik anordning. Särskilt må påpekas den ganska omständliga procedur, som bleve oundviklig i de fall, då ströäng, som skulle indragas mot penningersättning, vore besvärad av inteckning. Det i 56 § föreslagna sättet för indragning torde, såsom jag sedermera skall påvisa, vara att betrakta såsom en nödfallsåtgärd, vilken icke bör tillgripas i andra fall än som är oundgängligen nödvändigt.

Ej heller den av förste lantmätaren i Norrbottens län gjorda anmärkningen synes mig böra föranleda någon ändring i förevarande paragraf, då detta skulle innebära en rubbning av förslagets allmänna grundsats om vederlagets utgående medelst bekostande av odling.

Enligt kommitténs förslag skall frågan om ströängars indragande och bestämmande av vederlag för dem handläggas av en nämnd, kallad ströängsnämnd, bestående av en lantmätare, en jordbrukskonsulent eller annan person med jämförlig utbildning samt en person, som, utan att behöva äga dylik utbildning, besitter praktisk insikt i jordbruk. Lantmätaren, vilken har att utöva den egentliga ledningen av förrätningarna, skall förordnas av Konungen, under det att övriga ledamöter utses av länsstyrelsen.

Lantmäteristyrelsen har framhållit, att bestämmelsen om att lant-

§ 8.

mätaren skulle förordnas av Konungen ej syntes stå i god överensstämmelse med strävandena att minska regeringsärendenas antal.

Hushållningssällskapets i Västerbottens läns förvaltningsutskott anför, att en av de ledamöter i ströängsnämnden, som enligt förslaget skulle förordnas av länsstyrelsen, borde tillsättas av vederbörande hushållningssällskap. Det måste nämligen, yttrar förvaltningsutskottet, anses billigt, att hushållningssällskapet såsom främste representant och målsman för jordbruksnäringen finge tillsätta en ledamot i nämnden. Härigenom skulle också förebyggas, att nämnderna själva såsom tillsatta enbart av statens direkta organ ansåge sig hava att företräda endast det ensidiga statsintresset att för möjligast ringa kostnad åtkomma ängarna med tillbakasettande av jordbrukets och hemmansägarnas intressen, något som förvaltningsutskottet ingalunda ansåge för lyckligt. Därjämte hölle utskottet före, att det kunde vara av värde, att vid förordnande av ledamöterna i nämnden vederbörande ägde något friare händer i fråga om erforderlig teoretisk utbildning till förmån för praktisk erfarenhet och duglighet på detta speciella område. Bestämmelserna om kompetensvillkoren för nämndens ledamöter borde därför givas det innehåll, att en av ledamöterna skulle vara jordbrukskonsulent eller annan person, som besatte kunskap och praktisk erfarenhet vid uppgörande av odlingsplaner.

Länsstyrelsen i Västerbottens län finner vad förvaltningsutskottet sålunda anfört böra på det sätt vinna beaktande, att utskottet finge tillsätta en av de två ledamöter i ströängsnämnden, som enligt kommitténs förslag skulle förordnas av styrelsen.

Då det tydligen är av vikt att nämnden erhåller en sådan sammansättning, att den icke får sken av att representera blott de statliga intressena, och förslaget att en ledamot skulle utses av vederbörande hushållningssällskaps förvaltningsutskott ur sådan synpunkt synes mig välbetänkt, har jag i enlighet därmed låtit omarbета förevarande paragraf. I övrigt synas mig de framställda anmärkningarna ej böra föranleda någon ändring i vad kommittén föreslagit.

9—14 §§.

I 9—14 §§ upptagas bestämmelser om ströängsnämndernas tillsättning, deras arbetssätt, jäv mot ledamöterna o. s. v.

Kommittén har trots sig kunna beräkna, att ströängsregleringen skulle med ett antal av fyra ströängsnämnder kunna i sin helhet genomföras under en tid av åtta år. Emellertid har det icke ansetts låta sig göra att på förhand bestämma vare sig nämndernas antal eller verksamhetsområden utan skulle detta tillkomma Konungen (9 §).

Enligt stadgandet i 10 § är det lantmätaren, som skall fungera som nämndens ordförande och som jämväl har att svara för protokollet över förrättningen.

Föreskrifter om röstberäkning inom nämnden samt om jäv mot dess ledamöter lämnas i 11 och 12 §§.

I 13 § har det stadgats såsom huvudregel, att för behandling av indragningsfrågan särskild förrättning skall hållas å varje fastighet. I vissa undantagsfall bör dock förrättningen kunna vara gemensam för flera fastigheter. Närmare bestämmelser därom lämnas i nämnda paragraf.

I avseende å planläggningen av nämndens arbete i det hela har kommittén tänkt sig, att detaljerade bestämmelser ej borde inflyta i själva lagen utan skulle av Konungen utfärdas på grundvalen av det bemyndigande därtill, som enligt lagförslaget (55 §) skulle lämnas. Kommittén har vid sitt betänkande fogat ett utkast till instruktion, innefattande sådana bestämmelser (s. 20—24).

I 14 § lämnas emellertid vissa föreskrifter om förrättningens kungörande och därmed sammanhängande åtgärder, vilka ansetts böra upptagas i lagen.

Enligt förslaget skall kungörelse om förrättningen uppläsa från predikstolen, varjämte särskild kallelse skall i god tid med posten avlätas till fastighetens ägare. Vidare stadgas, att då förrättning avser ecklesiastikt hemman, lantmätaren skall göra anmälan till länsstyrelsen i syfte att allmänt ombud må förordnas att vid förrättningen bevaka hemmanets rätt.

Mot de nu nämnda i 9—14 §§ upptagna stadganden har annan erinran icke framställts än att länsstyrelsen i Norrbottens län påpekat, att då det enligt gällande bestämmelser — ecklesiastik boställsordning den 9 december 1910 samt förordningen den 15 september 1911 angående utarrendering av prästerskapets löneboställen — närmast vore domkapitlet, som hade att tala och svara för dylika boställen samt förordna ombud vid syner och besiktningar å desamma, konsekvensen syntes fordra, att även i nu ifrågakvarande fall domkapitlet tillerkändes liknande befogenhet.

Vad sistnämnda anmärkning angår torde stadgandets formulering icke innebära, att länsstyrelsen i dylikt fall skall själv utse ombud, utan bör länsstyrelsen om förhållandet underrätta domkapitlet, som därefter utser någon att bevaka hemmanets rätt. Någon anledning att ändra stadgandet i fråga synes mig därför knappast föreligga.

Förevarande paragrafer torde kunna oförändrade godtagas.

15 och 16 §§.

Vid avfattande av regler rörande värdering av ängarnas höavkastning har man icke trott sig kunna utan vidare följa den uppskattning, som blivit gjord vid avvitrningen. Vad kommittén härom anfört (s. 75 och 76) synes mig verka övertygande. Ehuru det alltså är nödvändigt att låta ängarna göras till föremål för ny uppskattning, företagen av ströängsnämnden, kan dock, såsom 16 § stadgar, avvitringsuppskattningen i allmänhet tjäna till ledning.

Principen för ströängarnas uppskattning anser kommittén böra vara, att man beräknar myckenheten av den höavkastning, ängarna i befintligt skick i medeltal årligen kunna lämna. Att med tillämpning av skiftesstadgans bestämmelser om ägogradering, låta ängsmarken värderas efter dess lämplighet för odling med bortseende från det tillfälliga skick, vari den befinner sig har ansetts för kronan synnerligen ofördelaktigt och lända till oskälig fördel för ströängsinnehavaren. Dennes skäliga anspråk hava synts tillgodosedda därigenom att han, såsom enligt förslaget blir fallet, får tillgodoräkna sig den ökade möjlighet till avkastning, som före uppskattningen funnits genom odlings- eller röjningsarbete eller översilningsanordningar.

Emellertid har kommittén ansett det vara nödigt att av hänsyn till ströängsinnehavarnas intressen för vissa fall göra undantag från nämnda princip. I fråga om s. k. röjningsland — sådana i allmänhet invid bäckar eller sjöar belägna områden som i befintligt skick ej lämna någon avkastning men beräknas kunna efter borttagande av ris och vide bliva användbara till slätter — beräknades vid avvitrningstaxeringen avkastningen till den myckenhet, området antogs kunna lämna efter röjningen. Det vore mindre billigt, anser kommittén, om en dylik äng, därå röjningsarbetet ej blivit utfört, skulle, såsom ej lämnande någon avkastning, indragas till kronan utan någon som helst ersättning. Då man å andra sidan icke bör helt bortse från den högst betydande kostnad, som röjningen medför, har kommittén föreslagit, att avkastningen skall beräknas till en mindre bråkdel, en femtedel, av vad ängen efter iordningsställandet kan anses komma att lämna. Samma regler böra enligt kommitténs mening gälla i fråga om s. k. översilnings- och utgrävningslägenheter.

På sätt framgår av 16 § är det meningen att avvitringsuppskattningen, utan att vara bindande för ströängsnämnden, dock skall kunna tjäna till måttstock vid ströängsvärderingen. På detta sätt blir det möjligt att undvika besiktning av varje äng, vilket skulle leda till oproportionerlig kostnad och tidsförlust. I paragrafen framhållas några omständigheter, som kunna föranleda nämnden att frångå avvitrings-

uppskattningen. Det står emellertid nämnden öppet att verkställa besiktning å ängarna så ofta den finner sig icke kunna på annat sätt komma till en riktig värdesättning.

Ifrågavarande paragrafer, mot vilka någon erinran icke framställts, finner jag kunna oförändrade godtagas.

Då, såsom i 7 § föreslagits, i sammanhang med ströäng upptagen avrösningsjord skall värderas i penningar, må enligt 17 § detta värde ej sättas till högre belopp än 15 kronor för hektar räknat.

17 §

Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har ansett, att därest någon maximigräns för markvärdet i ifrågavarande fall skulle bestämmas, denna borde sättas till minst dubbla summan av den föreslagna. Såsom skäl härför har framhållits, att då det föreslagna maximivärdet i många fall ej stode i rimligt förhållande till ägornas värde, det icke vore staten värdigt att med begagnande av sin överlägsenhet bereda sig själv fördelar på de enskilda hemmansägarnas bekostnad.

Jämfört med det vanliga värdet å skogsmark kan visserligen det föreslagna maximibeloppet synas väl lågt. Emellertid torde den mark, som det här är fråga om, merendels bestå av intill ströängarna liggande kärr och mossar eller annan mindervärdig skogsmark. Vid sådant förhållande synes mig icke skäl föreligga att höja det av kommittén föreslagna ersättningsbeloppet.

I dessa paragrafer lämnas närmare bestämmelser angående utväljande av område för den odling, som skall av kronan bekostas. I första hand bör därtill utses mark inom fastighetens egentliga ägoområde. Där detta ej låter sig göra, kan mången gång någon av fastighetens ströängar erbjuda tillgång på dylik odlingsmark. Enligt förslaget må även kronomark, däri inbegripen äng, som indrages från annan fastighet, kunna utses till odlingsområde. Det tillkommer nämnden att bedöma, vilken av dessa utvägar bör anlitas, men nämnden är härvid bunden av de närmare föreskrifter, 19 och 20 §§ innehålla.

18-20 §.

På sätt vid 7 § blivit anfört har det ansetts böra tillkomma ströängsinnehavaren att i allmänhet själv bestämma, vilken mark skall uttagas till odlingsområde. Emellertid har det till förekommande av kronans oskäligen betungande syntts nödvändigt att begränsa denna rättighet genom fastställande av ett maximum för den odlingskostnad,

som genom rättighetens utövande kan tillskyndas kronan. I 20 § föreslås, att det skall ankomma på Konungen att tid efter annan fastställa ett högsta belopp för den odlings- och gödslingskostnad, kronan i något fall har att gälda. Ströängsinnehavarens rätt att utvälja odlingsområde har föreslagits skola stå honom öppen i den mån kostnaderna för odling och gödsling understiger två tredjedelar av det fastställda maximibeloppet eller ock odlingens förläggande till annan plats än den anvisade icke skulle medföra nämnvärd minskning i kostnaderna.

För det fall att ströängsinnehavaren ej begagnar sig av rättigheten att utse odlingsområde eller hans anvisning ej kan efterkommas innehåller, 20 § vissa bestämmelser till ledning för ströängsnämnden vid utseende av odlingsområdet. Man har sökt vid avfattande av dessa föreskrifter i möjligaste mån tillgodose såväl kronans som fastighetsägarnas intressen. Jag hänvisar till de av kommittén härutiinnan anförda motiv (s. 79).

Vad i dessa paragrafer föreslagits har icke föranlett någon annan anmärkning än att Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott funnit sig böra förorda, att ströängsinnehavarens rätt att själv anvisa plats för odlingen bör utsträckas sålunda, att hans anvisning bör följas, därest odlingskostnaden understiger fem sjättedelar av det fastställda maximibeloppet. Utskottet anser, att det kan vara för hemmansägaren synnerligen viktigt, att odlingen förlägges i lämplig relation till förutvarande odling, och borde för sådana fall ej alltför snäva bestämmelser vara fastställda.

Med hänsyn till vikten av att kronans utgifter såvitt möjligt begränsas har jag icke ansett skäligen att med anledning av den framställda anmärkningen föreslå någon ändring i denna del. Någon risk för att fastighetsägarnas intressen icke skulle såvitt möjligt bliva tillgodosedda torde knappast föreligga, och jag vill särskilt framhålla den i 20 § föreslagna bestämmelsen, att ströängsnämnden med iakttagande av de allmänna reglerna för odlingsområdets förläggande alltid skall tillse vad som kan vara för fastigheten lämpligast.

21 §.

Bestämmandet av odlingsområde förutsätter en beräkning av den hövavkastning, som kan komma att erhållas från sådant område. Kommittén påpekar, hurusom beträffande tilläggsavvittringen denna beräkning kommit till stånd sålunda, att man i själva författningen en gång för alla fastställt ett visst belopp, nämligen 1,500 kilogram för varje hektar. Emellertid har kommittén icke ansett lämpligt att för de olika trakter det nu gäller ifrågasätta en fix beräkning utan menat det böra inom

vissa gränser överlämnas åt ströängsnämnden att bedöma, huru stor avkastning bör påräknas. Kommittén har sålunda föreslagit, att odlingsområdets avkastning bör beräknas till lägst 1,700 och högst 3,000 kilogram för hektar och ansett, att denna beräkningsgrund bör väl tillgodose ströängsinnehavarnas rätt.

Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har ansett minimigränsen böra i överensstämmelse med den för tilläggsavvittringen fastställda sänkas till 1,500 kilogram för hektar; de av kommittén funna talen torde nog kunna gälla som regel, men å andra sidan förekomme säkert fall och trakter, där den föreslagna minimigränsen satts för hög och skulle verka orättvist.

I anledning av berörda anmärkning må framhållas, att den för tilläggsavvittringen fastställda minimigränsen av 1,500 kilogram för hektar torde vara synnerligen lågt beräknad. En för ströängsinnehavarna så fördelaktig uppskattning kan emellertid låta sig försvaras för de trakter, tilläggsavvittringen omfattar. Flertalet av områden, å vilka de nu föreslagna bestämmelserna skola äga tillämpning, äro där emot ur jordbrukssynpunkt betydligt gynnsammare belägna. Det synes mig som om de av kommittén satta gränserna för uppskattningen av odlingens höavkastning vore väl avvägda och gäve möjlighet att fullt tillgodose ströängsinnehavarnas intressen. Jag föreslår därför, att paragrafen bibehålles oförändrad.

Enligt ifrågavarande paragraf är, då till odlingsområde utses mark, å vilken torrläggning eller annat arbete för uppodling till åker påbörjats, ägaren efter ströängsnämndens beprövande berättigad till skälig ersättning av kronan för det arbete, som av honom bekostats.

22 §

Lantmäteristyrelsen har ansett tveksamhet kunna råda, huruvida ersättning, som här avses, skall gäldas efter vad arbetet verkligen kostat eller efter vad arbetet vid tiden för förrättningen kan beräknas kosta att utföra, och håller styrelsen före, att den senare beräkningsgrunden bör följas.

Då ströängsnämnden enligt stadgandets formulering har fria händer att bestämma den ersättning, som i varje fall kan anses skälig, har jag icke ansett erforderligt att härutinnan vidtaga någon ändring i paragrafen.

Uppenbart är, att den ersättning som i denna paragraf avses, ej får jämte övrig kostnad för områdes odling och första gödslande överstiga det enligt 20 § för dylik kostnad fastställda högsta belopp.

23 §.

Kommittén påpekar, hurusom vid behandlingen av frågan om tilläggsavvittringen den invändningen gjordes, att indragningen av ströängarna mången gång kunde leda till ett väsentligt beskärande av fastigheternas utvecklingsmöjligheter. I anledning därav hade i kungörelsen om tilläggsavvittring införts bestämmelser om att det skulle tillses, huruvida fastighet efter avträdande av ströängarna och uppodlande av ifrågasatt odlingsområde hade i behåll till odling tjänlig mark av viss omfattning. Kommittén har i förevarande paragraf intagit föreskrifter i huvudsak överensstämmande med dem, som gälla för tilläggsavvittringen.

24 §.

Det i förevarande paragraf upptagna stadgandet, enligt vilket kronan har att i och för genomförande av en lämplig arrondering av odlingsområden å kronomark utan ersättning avstå vissa smärre områden, äger jämväl motsvarighet i kungörelsen om tilläggsavvittring.

Uti de i 23 och 24 §§ föreslagna bestämmelser, som lämnats utan anmärkning, föreslår jag ingen ändring.

25 §.

Det förekommer stundom, att ströängar äro gemensamma för två eller flera fastigheter, vilkas ägor i övrigt blivit åtskilda, vare sig genom laga skifte eller hemmansklyvning eller genom sämjedelning. Förslaget innehåller för detta fall den bestämmelsen, att ett gemensamt odlingsområde skall utläggas för de fastigheter, till vilka ängarna höra.

Förste lantmätaren i Norrbottens län har, med instämmande av lantmäteristyrelsen, framhållit, att det vore mycket vanligt, att av ett hemman, vari två, tre eller flera ägde del, varje del, oaktat ängarna vore gemensamma för alla delägarna, dock med visst andelstal för varje, bildade självständiga fastigheter med skilda jordeboksnummer och att varje sådan del påförts sin andel av varje äng såväl i areal som avkastning. Det förefunnes alls icke någon svårighet att bestämma vars och ens andel i de gemensamma ängarnas avkastning och således ej heller någon svårighet att till var och en enskilt utbryta lämpligt vederlag i mark eller odling.

I likhet med vad kommittén framhållit (sid. 81) finner jag det uppenbart, att ströängsnämnden icke kan tillerkännas befogenhet att företaga någon delning av ängarna och på sådant sätt träffa avgörande i en fråga, som bör behandlas i enlighet med de regler, som gälla för skiftesärenden. I de nyss anmärkta fall, då ängarna till viss andel i såväl areal som avkastning uppdelats på delägarna, torde det sällan förekomma, att dessa icke träffat överenskommelse om ängarnas hävdande å

marken till viss del för varje delägare. I dylikt fall föreligger alltså icke sådan samfällighet, som förutsättes i förevarande paragraf. Skulle någon gång en dylik delning å marken icke hava kommit till stånd, förefinnes ju alltid möjlighet för delägarna att före ströängsindragningen träffa avtal om sämjedelning, och har nämnden i dylikt fall att i överensstämmelse därmed behandla ängarna såsom lagligen tillhörande de olika fastigheterna.

Den föreslagna bestämmelsen i denna paragraf synes därför kunna godtagas.

I motiven till förevarande paragraf anför kommittén, att det enligt det här föreslagna stadgandet tillkomme ströängsnämnden att, då torrlägningsarbeten skulle utföras gemensamt för två eller flera fastigheters odlingsområden, reglera frågan om de särskilda ägarnas skyldighet att deltaga i kostnaden för arbetenas utförande och dikenans underhållande. Nämndens förrättning skulle alltså träda i stället för den syn, som eljest skulle äga rum enligt lagen den 20 juni 1879 om dikning och annan avledning av vatten. En dylik anordning vore tydligen av nöden för undvikande av väsentlig omgång och tidsutdräkt. I sak anslöte sig föreskrifterna i denna paragraf huvudsakligen till de bestämmelser, 43 § i nyssnämnda lag innehöle.

28 §.

Lantbruksstyrelsen anför i denna del följande:

»Först må erinras, att lagen den 20 juni 1879 om dikning och annan avledning av vatten upphör att gälla vid 1921 års ingång. Då träder nämligen lagen den 11 juni 1920 om ändring i vissa delar av vattenlagen i stället för omförmälda 1879 års lag. Beträffande frågor rörande torrläggning av mark genom dikning, vattenavledning eller invallning hava i nyssnämnda nya vattenlags 7 kapitel noggranna bestämmelser blivit införda, och i 10 kapitlet av samma lag återfinnas bestämmelser om syneförrättning samt i 11 kapitlet om domstolar och rättegång i vattenmål.

Innan den nya vattenlagen kom att antagas av Kungl. Maj:t och riksdagen, hade, såsom känt torde vara, mångåriga och vidlyftiga utredningar i ämnet blivit verkställda av kommittéer, myndigheter och enskilda. Beträffande nu föreliggande frågor om torrläggning torde i förevarande fall vara tillfyllest att åberopa förutom själva lagen det betänkande med förslag till ny lagstiftning angående torrläggning av mark m. m., som avgivits den 15 december 1919 av inom justitiedepartementet tillkallade sakkunniga.

Frågan om behörighet att vara förrättningsmän vid syn för torrläggning av mark återfinnes utförligt behandlad i motiven till nyssnämnda sakkunnigas betänkande av år 1919 (sid. 254–259). På grund av de skäl, som där anförts angående nödvändigheten därav, att endast fullt fackutbildade personer på ifrågavarande område anställas såsom förrättningsmän vid torrlägningsförrättningar, synes det icke vara tillrådligt att tillämpa de grunder, som kommittén föreslagit i

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 1 saml. 168 häft. (Nr 199.)

28 § av lagförslaget. Den nya vattenlagen synes vara så avpassad och så avfattad, att den utan onödig omgång och tidsutdräkt kan tillämpas på så väl små som stora torrlägningsförrättningar. Den lämnar ock kraftigt stöd för det antagandet, att förrättningarna, utförda enligt bestämmelserna i denna lag, lämna full trygghet för att varje i ett gemensamt torrlägningsföretag ingående delägare tillförsäkras det bästa möjliga resultat av torrläggningen och rättvisast möjliga villkor för deltagandet däri. Bestämmelsen i nya vattenlagen, att uppkomna tvister i torrlägningsmål skola hänskjutas till vattendomstol, torde vidare utgöra en tryggare borgen för torrlägningsärendenas bästa möjliga avgörande. I detta sammanhang må framhållas, att en mindre väl skött förrättning i regel förorsakar både större omgång och tidsutdräkt samt kostnader för att ställas i rätt skick, än om förrättningen från början handlagts riktigt och sakkunnigt.

Torrlägningsärenden av det slag, som i lagförslagets 28 § avses, synas därför böra handläggas i enlighet med de föreskrifter, som meddelats i lag om ändring i vissa delar av vattenlagen den 11 juni 1920. Kolonisationskommitténs förslag i ovan anförda delar synes sålunda böra omarbetas och ändras till full överensstämmelse med motsvarande bestämmelser i den från och med 1921 års ingång gällande nya vattenlagen.»

Kammarkollegium yttrar:

»De föreslagna stadgandena i 28 § torde kollidera med vad som finnes föreskrivet i det under innevarande år tillkomna 7 kapitlet av vattenlagen, särskilt nämnda kapitlets 36, 45 och 49 §§. Det torde vara nödvändigt att, därest det föreslagna stadgandet bibehålles, förslagsvis i nämnda 36 § intages en hänvisning av innehåll, att beträffande fördelning av dikningsskyldighet i nu avsedda fall finnes ett särskilt stadgande.

Vidare synes nödigt, att förevarande paragraf erhåller den avfattning att, såsom ock torde vara avsett, med »torrlägningsarbete» enligt lagförslaget allenast avses dikning samt, för undvikande av konflikt med 7 kapitlet 35 § vattenlagen, allenast sådan dikning som icke kan medföra märkbar inverkan å vattenförhållandena i vattendrag, sjö eller annan vattensamling. I fråga om framtida ägares förpliktelser beträffande företaget samt angående formerna för samarbetet mellan de särskilda delägarna beträffande detsammats utförande och underhåll torde för undvikande av ovisshet hänvisning böra göras till 60 respektive 61--65 §§ av vattenlagens 7 kapitel.

Slutligen ifrågasätter kollegium, huruvida icke uttrycklig föreskrift bör meddelas, att vattenlagens allmänna bestämmelser skola gälla för det fall att ägare av mark, som icke ingår i odlingsområdet, yrkar att få ansluta sig till torrlägningsföretaget.»

Den av lantbruksstyrelsen mot förevarande paragraf framställda invändningen att frågor om torrlägningsarbeten av det slag som här avses böra handläggas icke av ströängsnämnd utan enligt föreskrifterna i numera gällande vattenlag, grundar sig i huvudsak därpå, att det vore av vikt att hithörande ärenden bleve behandlade av särskilt fackutbildade och sakkunniga personer. Det må väl erkännas, att ströängs-

nämnd icke kan sägas besitta samma speciella erfarenhet i hithörande frågor som de förrättningsmän, vilka enligt vattenlagen förordnas att handlägga torrlägningsärenden. Emellertid skulle förfarandet i hög grad kompliceras, om det bleve nödvändigt att i varje fall, då fråga uppstode om utförande av gemensamt torrlägningsarbete, hänskjuta ärendet till prövning i den ordning, som vattenlagen föreskriver. Med all sannolikhet komma de av kommittén här föreslagna stadgandena mera sällan i tillämpning och då så sker, torde det merendels vara fråga om arbeten av mindre omfattning. Med den sammansättning, ströängsnämnden äger, torde det ej föreligga någon fara för att ärendena ej skola få en god och fullt tillfredsställande behandling. Jag kan således icke finna, att övertygande skäl anförts mot kommitténs förslag i vad detta avser att ströängsnämnden tillerkännes befogenhet att träffa avgörande i de torrlägningsärenden, varom här är fråga.

Däremot torde det vara riktigt att, såsom kammarkollegium förutsätter, ströängsnämndens behörighet bör upphöra när torrlägningsarbetet, vare sig det gäller sådant gemensamt arbete, som avses i förevarande paragraf, eller torrläggning i andra fall, visar sig vara av den art, att det är att hänföra till sådant företag, som kan medföra märkbar inverkan å vattenförhållandena i vattendrag, sjö eller annan vattensamling. Detsamma bör gälla, då torrläggningen skulle inverka på annan mark än sådan, som ingår i odlingsområde. I dylika fall kan det otvivelaktigt icke sättas i fråga att låta torrlägningsärendet handläggas i annan ordning än som vattenlagen bestämmer. Ehuru detta icke uttryckligen framgår av förslaget, torde kommittén säkerligen icke hava avsett att inrymma någon dylik befogenhet åt nämnden. Emellertid synes det mig påkallat, att för undvikande av missförstånd ett stadgande därom intages i lagen, och har detta lämpligen ansetts kunna sammanföras med de av kommittén i denna paragraf föreslagna bestämmelser.

Kammarkollegium har vidare ansett nödigt, att i vattenlagen intages en hänvisning till vad i förevarande paragraf vore särskilt stadgat beträffande fördelningen av dikningsskyldigheten i där avsett fall. Jag finner emellertid en dylik hänvisning knappast behöfelig, särskilt som det här är fråga endast om fördelning av kostnader, som kronan skall gälda, och någon annans intresse än ägarnas av de fastigheter, från vilka ängarna indragas, icke beröres av förrättningen. Ej heller torde det vara erforderligt att, såsom kammarkollegium jämväl föreslagit, beträffande framtida underhåll av dike, upptaget enligt 28 §, eller formerna för samarbete mellan delägarna här göra någon hänvisning till vad i vattenlagens 7 kapitel för dylika fall stadgas.

I enlighet med vad jag ovan anfört har jag låtit omarbета förevarande paragraf.

29 §

Enligt denna paragraf skall det tillkomma ströängsnämnden att uppgöra plan för den odling, som skall av kronan bekostas. Denna plan skall jämväl innefatta bestämmelser om den odlade markens första gödsling med erforderlig konstgödsel. Kommittén har nämligen ansett det skäligt, att odlingen genom statens försorg bliver satt i det skick, att den omedelbart lämnar den höavkastning, som skall utgöra vederlag för den förlorade myrslåttern. I lagförslaget har icke ansetts böra intagas närmare anvisningar beträffande de gödslingsnormer, som böra komma till användning, utan har detta överlämnats åt ströängsnämnden att bestämma. Emellertid har i den instruktion för ströängsnämnderna, vartill kommittén uppgjort ett utkast, beträffande konstgödseln angivits vissa maximimängder, som icke få överskridas (se 10 § av nämnda instruktion).

30 §.

I denna paragraf lämnas föreskrifter om upprättande av kartskiss över odlingsområde och detsamma utmärkande å marken m. m.

Någon anmärkning har icke framställts mot 29 och 30 §§ och jag finner ej anledning föreslå någon ändring i desamma.

31—39 §§.

Enligt 31 § avslutas förrättningen med att ströängsnämnden avger utlåtande över de frågor, som beröra indragningen, och innehålla 32—39 §§ bestämmelser om huru utlåtandet vinner laga kraft samt huru talan må föras däremot. För uppsättande av protokoll och andra handlingar rörande förrättningen medges en tid av sex månader efter dess avslutande. Inom denna tid skola förrättningshandlingarna tillställas dels fastighetens ägare dels ock revirförvaltaren, vilken det åligger att i vad kronans rätt angår granska desamma. Är ägaren eller revirförvaltaren missnöjd med nämndens utlåtande skall, vid äventyr att detsamma eljest vinner laga kraft, talan föras genom besvär till ordföranden i ägodelningsrätten. Ägodelningsrätten har därefter att handlägga ärendet i huvudsaklig överensstämmelse med vad i avseende å skiftesmaal är föreskrivet. Rätten att till högsta instans fullfölja talan mot ägodelningsrättens utslag har ansetts böra inskränkas så långt sig göra låter. I 37 § stadgas sålunda, att klagan ej må föras i annat hänseende än såvitt fråga är om vilka ängar, som skola till kronan indragas. Vad angår den talan, som för kronans del må föras, har det

föreslagits, att om revirförvaltaren finner synnerliga skäl påkalla sakens fullföljande, har han att ingiva framställning därom till ombudsmannen och fiskalen hos domänstyrelsen, vilken, om jämväl han anser synnerliga skäl till klagan föreligga, har att å kronans vägnar fullfölja talan mot utslaget.

Kammarkollegium har gent emot vad sålunda föreslagits framhållit, att det särskilt med hänsyn till de betydande anslagsbelopp, varöver ströängsnämnderna komme att förfoga, vore betänkligt, att förrättningarna bleve undandragna central myndighets kontroll. Icke heller har kollegium kunnat biträda förslaget i vad det avsåge att uppdraga åt ombudsmannen och fiskalen i domänstyrelsen att fullfölja talan mot ägodelningsrättens utslag. Kollegium påpekar, hurusom enligt 1873 års avvittringsstadga det ankomme på kammaradvokatfiskalsämbetet att fullfölja talan mot Kungl. Maj:ts befallningshavandes avvittringsutslag och hurusom i huvudsak enahanda befogenhet tillkomme ämbetet såväl enligt 1916 års kungörelse angående tilläggsavvittring som enligt 1917 års kungörelse angående ströängars utbytande mot annan mark. Då ströängsindragningen i viss mening icke utgjorde annat än en slutlig reglering av en vid den allmänna avvittringen träffad provisorisk anordning, kunde kollegium icke finna annat än att kammaradvokatfiskalsämbetet, som finge antagas äga den ojämförligt största erfarenheten i avvittringsfrågor och dessutom ägde omedelbar tillgång till de i kollegium förvarade handlingar och utslag rörande avvittringarna i lappmarken, vore bäst skickat att såväl hos ägodelningsrätten som hos Kungl. Maj:t föra kronans talan. En dylik anordning stode också bäst i överensstämmelse med syftet i riksdagens skrivelse den 12 juli 1918 angående utredning om och i vad mån den rättsliga omvårdnaden om kronans fasta egendom skulle uppdragas åt kollegium. På grund därav hemställer kollegium, att de föreslagna bestämmelserna omredigerades i sådant syfte, att beträffande fullföljd från kronans sida såväl mot ströängsnämnds förslag som mot ägodelningsrättens utslag i huvudsak enahanda bestämmelser komme att gälla som de, vilka vore föreskrivna i 1873 års avvittringsstadga och i kungörelsen angående tilläggsavvittring.

De av kammarkollegium sålunda mot förslaget framställda anmärkningar i fråga om sättet för fullföljd av kronans talan i ärenden, som röra ströängsindragning finner jag icke böra föranleda ändring i kommitténs förslag. Vål är det sant, att indragningen måste i viss mån betraktas såsom en fortsättning av avvittringsförfarandet, men å andra sidan är det andra synpunkter än dem, som gjorde sig gällande vid avvittringen, vilka böra

tillämpas vid ifrågavarande förrättningar. Det gäller här närmast ett slags byte mellan kronan och ströängsinnehavaren och lika väl som man låter hithörande frågor avgöras icke i den ordning, som är stadgad angående avvitringsärenden, utan av ströängsnämnd, mot vilkens beslut talan fullföljes till ägodelningsrätt och Kungl. Maj:t i högsta domstolen, synes man kunna hava fria händer att beträffande sättet för bevakande av kronans talan tillämpa en anordning, som skiljer sig från den för avvitringsärenden stadgade. Vad kommittén föreslagit därom att revirförvaltaren och domänfiskalen skola i hithörande ärenden bevaka kronans rätt synes mig stå i full överensstämmelse med dessa frågors natur. Revirförvaltaren har redan på grund av sin ställning skyldighet att i allt vad som rör kronoparkerna inom reviret i första hand föra kronans talan. Det torde då också vara följdriktigast, att denne vid ägodelningsrätten för den talan, som han för kronans del kan anse påkallad, och att det bör vara domänstyrelsen, som genom sin ombudsman och fiskal har befogenheten att i högsta instans bevaka de intressen, kronan må kunna göra gällande i fråga om indragningen av ängar, belägna å områden, som stå under domänstyrelsens förvaltning.

På grund av vad jag nu anfört och då jag icke heller i övrigt har något att invända mot kommitténs förslag i denna del, finner jag sist berörda paragrafer kunna oförändrade godtagas.

40 §.

Enligt kommitténs förslag skola ströängar, som indragas, avträdas till kronan, då tre år förflutit från det laga kraft åkommit beslutet om deras indragande. Om ströäng eller del därav utses till odlingsområde för annan fastighet, måste ängen uppenbarligen omedelbart avträdas, men enligt förslaget skall ägaren i sådant fall njuta ersättning för mistad avkastning under en tid av tre år från avträdadet.

Några myndigheter hava ansett den föreslagna tiden av tre år för ströängarnas avträdande vara alltför knappt tilltagen. Sålunda framhåller förste lantmätaren i Västerbottens län med instämmande av lantmäteristyrelsen, att det syntes vara lämpligare att giva ströängsnämnden rätt att för varje fall bestämma avträdestiden inom viss marginal exempelvis lägst tre högst tio år från den tid, då beslutet vunnit laga kraft. Jämväl Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott finner det mindre lämpligt, att tiden fastställes generellt, och anser, att möjlighet borde givas att i vissa särskilda fall utsträcka tiden till sex år. Utskottet håller emellertid före, att den föreslagna bestämmelsen om tre år kunde vara lämplig såsom regel, då det givetvis vore ett allmänt intresse att övergången skedde så snabbt, som utan olägenhet vore möjligt.

Lika med kommittén finner jag, att i regel tillräcklig tid måste anses hava blivit lämnad för fullbordande av de i odlingsplanen upptagna arbetena, om ängarna avträdas efter tre år. Uppenbarligen är det angeläget, att det ej dröjer alltför lång tid innan kronan får förtöga över ängarna, särskilt dem som behöva tagas i anspråk för kolonisationen. Emellertid kan det inträffa att, särskilt då odlingsområdet är av större omfattning, en tid av tre år blir allt för kort. Nämnden torde därför böra tilläggas befogenhet att i särskilda fall, när synnerliga skäl därtill föranleda, utsträcka tiden för ängarnas avträdande och synes mig för dylika fall ett anstånd av ytterligare högst tre år vara tillfyllest.

I enlighet härmed har jag låtit omarbета paragrafen.

För den händelse fastighetens ägare begagnat sig av den honom författningsenligt tillkommande rätten att med virke från omgivande kronopark uppföra lada å ströäng, som indrages, förklaras han enligt förevarande paragraf berättigad att bortföra ladan, dock tillfaller denna kronan om den ej är bortförd inom ett år efter det ängen avträts.

41 §.

Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott finner denna bestämmelse olämplig. Ett utnyttjande av ängen genom densamma utarrenderande skulle i hög grad försvåras om å ängen befintliga lador bortfördes. Å andra sidan syntes det ej vara rättvist att, då ladan ej med fördel kunde hemforslas av ägaren, nödgas denne att utan ersättning avträda ladan. Rättvisa och billighet syntes därför kräva, att kronan, därest ej ägaren ville bortforsla ladan, löste densamma efter av ströängsnämnden åsatt värde, vilket utskottet dock icke i något fall ansåge böra sättas högre än till 40 kronor. I varje fall ansåge utskottet det nödvändigt, att om ladorna skulle tillfalla kronan utan lösen efter viss tid, denna sattes betydligt längre än den föreslagna, minst två, helst tre år.

Lador hava uppförts i relativt få fall. Enär de merendels äro primitiva och av mycket ringa värde, torde den föreslagna bestämmelsen knappast kunna anses obillig mot jordägarna, vilka ju kostnadsfritt från angränsande kronopark erhållit virket till ladorna. För övrigt må framhållas, att bestämmelsen ansluter sig till det vanliga förfarandet vid laga skiften, i det att vid beräkning av utflyttningsersättningar hänsyn i allmänhet icke pläga tagas till ängslador. Jag finner alltså ej skäl föreslå någon ändring i kommitténs förslag.

De här föreslagna bestämmelserna om odlingsersättningens utbetalande i tre omgångar, en femtedel i förskott, två femtedelar, då ar-

42 §.

betet blivit till hälften fullgjort, och återstoden efter dess avslutande, överensstämma i huvudsak med föreskrifterna i kungörelsen om tilläggs-avvittring och torde kunna oförändrade godtagas.

För undvikande av missförstånd har en mindre omredigering av paragrafen vidtagits.

- 43 §. Mot det här föreslagna stadgandet att ersättningsbelopp skall inestå för fastighetens räkning utan att vara underkastat någon preskription, har kammarkollegium framställt den anmärkningen att en preskriptionstid av förslagsvis 20 år borde föreskrivas; eventuella inteckningshavares intressen skulle därigenom bliva fullt tillgodosedda.

Vad kammarkollegium sålunda anfört anser jag icke böra vinna avseende, då inteckningshavares rätt otvivelaktigt därigenom skulle kunna äventyras.

- 44 §. Även om fastighet, från vilken ströängar indrages, är utarrenderad, har det enligt förslaget ansetts ankomma på ägaren att utföra ifrågakommande odlingsarbete. Emellertid har arrendatorn givits rätt att, därest ägaren icke inom ett år påbörjat odlingen eller inom ytterligare två år fullbordat densamma, efter länsstyrelsens medgivande i ägarens ställe utföra odlingen och uppbära inestående odlingskostnad.

Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har framkastat, att man möjligen borde giva arrendatorn rätt att i första hand utföra odlingen och uppbära utfallande ersättning. Utan att framställa något bestämt förslag har utskottet uttalat såsom ett önskemål, att arrendatorns rätt måtte vederbörligen tillgodoses.

Jag finner icke skäl föreligga att tillstyrka någon ändring i vad kommittén föreslagit.

- 45 - 51 §§. Angående de i dessa paragrafer upptagna bestämmelser hänvisar jag till de av kommittén anförda motiven (s. 88—91). Någon erinran har icke framställts mot paragraferna, och desamma synas kunna oförändrade godtagas.

- 52 §. I sammanhang med beslutet om ängarnas bibehållande medgavs, att det virke, som åtginge till behövliga hägnader, hässjor och hölador vid ängarna, finge efter anvisning av revirförvaltaren tillsvidare kostnadsfritt avhämtas från kronoparken. Kommittén har ansett detta medgivande kunna när som helst återkallas även utan samband med det

utbytande av ängarna som förutsattes. Något skäl för kronan att ifråga om ängar, som vid ströängsförrättning blivit bibehållna under fastighet, låta en dylik rättighet utan vidare äga bestånd, har kommittén icke ansett föreligga, men av billighetsskäl har dock föreslagits, att fastighetsägaren under tio år efter det ströängsförrättningen vunnit laga kraft skulle bibehållas vid rättigheten i fråga.

Lantmäteristyrelsen har ansett ifrågavarande bestämmelse mindre tilltalande och framhållit, att då jämförelsevis största delen av ströängarna komme att indragas, den uppoffring, som en lämplig reglering av ifrågavarande virkesservitut komme att medföra för kronan, icke kunde antagas bliva av någon större betydelse. Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har ansett billighet fordra, att virkesrätten bibehölles beträffande ifrågavarande ängar, och i anledning därav föreslagit, att denna paragraf borde utgå.

Såsom kommittén framhållit, torde rättsligen sett något hinder icke föreligga för kronan att utan vidare återkalla det lämnade medgivandet om rätt att erhålla virke från kronoparkerna. Mot förslaget att virkesrätten skulle vad angår hithörande ängar bortfalla efter en tid av 10 år torde icke heller ur billighetssynpunkt några invändningar skäligen kunna göras. Det bör härvid ej förbises, att ströängsinnehavaren vinner en avsevärd förmån därigenom att de ängar, som här äro i fråga, icke sedermera äro underkastade indragning utan bliva fullt likställda med övrig till fastigheten hörande mark. Då därtill kommer, att det torde vara av vikt att förebygga, att kronoparkerna för all framtid bliva belastade med ett dylikt virkesservitut, föreslår jag, att paragrafen bibehålles oförändrad.

De i dessa paragrafer upptagna bestämmelserna hava lämnats utan anmärkning, och jag föreslår ingen ändring i desamma. 53—55 §§.

Såsom en särskild avdelning av lagförslaget hava i dessa paragrafer sammanförts bestämmelser i fråga om ströängar tillhörande fastighet, varå ej idkas självständigt jordbruk, så ock beträffande hemmanslott, som består uteslutande av en eller flera ströängar. 56—63 §§.

Kommittén anför angående ifrågavarande förslag i huvudsak följande:

Före tillkomsten av lagen den 25 maj 1917 huru förhållas bör med ströängar vid ägostyckning inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark, hade i icke ringa utsträckning inträffat, att då vid ägostyckning av ett hemman bildats en eller flera skogslotter, till fastigheten hörande ströängar helt eller delvis blivit lagda till sådan lott eller att

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 1 saml. 168 häft. (Nr 199.) 9

man utlagt lotter bestående av allenast en eller flera ströängar. Antalet och arealen av dylika ströängar framginge av en av kommittén upprättad tabell (s. 92). Övervägande antalet av de hemman, som styckats på nu nämnt sätt, tillhörde sågverksbolag, och kommittén antog, att bolagens önskan att låta ströängar läggas till skogslott eller bilda särskild hemmanslott möjligen kunde vara motiverad av någon förhoppning att vid eventuellt ägoutbyte av ängarna i vederlag bekomma skogsmark. Den princip, på vilken kommitténs förslag om ströängar vilade, kunde tydligen icke tillämpas å nu ifrågavarande ströängar, och kommittén hade ifrågasatt, huruvida man icke beträffande dessa ängar skulle helt och hållet avstå från den allmänna indragning, förslaget åsyftade att genomföra. Med hänsyn till det avsevärda antal, vari dessa ängar förekomme, och deras icke obetydliga areal hade kommittén dock icke kunnat ansluta sig till en sådan uppfattning. Kommittén hade ej heller kunnat lämna obeaktat, att de ängar, varom här vore fråga, ännu mindre än de övriga under nuvarande förhållanden tjänade något förnuftigt ändamål. Med hänsyn till de villkor, under vilka ängarna blivit upplåtna åt fastigheterna, nämligen för att ingå i det å dessa bedrivna jordbruket, skulle man måhända vilja göra gällande, att sedan en ägoreglering kommit till stånd, som uteslöte ängslägenheternas användning för dylikt ändamål, staten borde kunna utan vederlag återtaga ängarna. I betraktande av innehållet i de i samband med avvitrningen meddelade särskilda kungl. breven om ängarnas bibehållande tillsvidare intill genomförande av ett eventuellt markutbyte torde emellertid en dylik uppfattning knappast kunna hävdas, utan ersättning av ett eller annat slag böra tillerkännas innehavarna.

Kommittén hade icke funnit annan utväg stå till buds än att låta ersättning utgå med kontant belopp, vartill ängarna kunde av ströängsnämnden uppskattas. En dylik uppskattning erbjöde naturligtvis vissa svårigheter. Fasthölle man emellertid, att ängar av ifrågavarande slag icke kunde bereda fastighetsägaren någon större förmån, borde det låta sig göra att, på sätt 56 § innebure, begränsa ersättningsbeloppet inom ett i lagen utsatt, tämligen lågt maximum.

Emellertid kunde den som ägde en skogslott jämte dithörande ängar möjligen finna det lämpligt, att odlingsområde utlades å skogsmarken för att tagas i bruk av skogsarbetare, och vidare kunde det inträffa, då en lott bestode uteslutande av ströängar, att någon av dem inneslöte fastmark, som lämpade sig till boplats för en lägenhet, varifrån ett å någon av ängarna upptaget odlingsområde skulle kunna brukas. Med hänsyn till dylika undantagsfall hade kommittén ansett det

böra tillkomma fastighetsägaren att påfordra tillämpning av den föreslagna huvudregeln om vederlagets utgående i form av odlingsersättning, därest han till odlingsområde anvisade lämplig mark inom fastighetens egentliga ägoområde eller, där fråga vore om lott, som uteslutande bestode av ströängar, å någon av dessa (58 §).

När indragningen verkställdes på sådant sätt, att innehavaren av ängarna ägde utfå lösensumman utan någon skyldighet att fullgöra förbättringsarbeten å fastigheten, hade kommittén funnit bestämmelser vara av nöden för tillvaratagande av inteckningshavares intressen. De närmare regler, 59—63 §§ innehölle i ifrågavarande avseende, vore utformade i nära överensstämmelse med stadgandena om utbetalning av ersättning för exproprierad fastighet.

Vad kommittén sålunda föreslagit har av myndigheterna i allmänhet lämnats utan anmärkning och de erinringar, som framstälts, rikta sig huvudsakligen mot det i 56 § föreslagna ersättningsbeloppen, högst 80 kronor för ströängar, som i befintligt skick kunna brukas till årlig slätter, och 20 kronor för ströängar, som ej kunna brukas till sådan slätter, allt för hektar räknat.

Lantmäteristyrelsen finner den sålunda föreslagna ersättningen vara otillfredsställande och anför härom: Enligt styrelsens mening borde ersättningen bestämmas efter höavkastningens storlek. Kommitténs förslag i denna del torde hava tillkommit under förutsättning, att ängar, som här avsåges, nästan uteslutande ägdes av bolag. Styrelsen hade sig emellertid bekant åtskilliga fall, då ströängar utlagts såsom särskild lott på begäran av ägare av annan fastighet såsom ifrågasatt köpare eller för att upplåtas i samband med annan lott och öka dess fodertillgång eller för att förekomma anspråk på skadeersättning vid flottning och utdrivning av virke. I sistberörda syfte hade även förekommit, att ströängar tillagts skogslott. I anledning av vad sålunda anförts syntes 58 § böra ändras därhän, att det skulle stå ägaren fritt att anvisa odlingsområde även inom annan fastighet. Bereddes sådan möjlighet, framträdde även lämpligheten av att, på sätt lantmäteristyrelsen beträffande 4 § ifrågasatt, låta ströäng, som upplåtits såsom avsöndring, bliva föremål för indragning.

Förste lantmätaren i Norrbottens län anser högsta priset för hektar för ängar, som årligen avbärgas, vara alltför lågt särskilt med hänsyn till att en del älvs-, bäck-, översilnings- och utdikningsängar äro av ganska högt värde och lämna stor avkastning.

Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott har

ansett konsekvensen fordra, att ersättningen fastställdes av Konungen på sätt i 20 § föreslagits. De föreslagna högsta prisen syntes utskottet emellertid icke stå i rimlig proportion till det värde, ängarna under nuvarande förhållanden hade, och den avkastning, de kunde ge sina ägare, och ansåge utskottet maximigränsen för ifrågavarande ersättningar böra sättas till resp. 150 och 60 kronor, allt för hektar.

I fråga om det föreslagna ersättningsbeloppet må väl erkännas, att detsamma kan synas väl lågt, men med hänsyn till den svaga rätt, med vilken innehavarna av ströängar av nu avsedda art måste anses besitta desamma, om man tager i betraktande de villkor, under vilka ängarna ursprungligen upplåtits, torde kronan äga fullt fog att så långt som kan vara rimligt begränsa ersättningsens storlek. Att höja lösenbeloppet för de säkerligen ganska få undantagsfall, som lantmäteristyrelsen åsyftar, synes mig icke påkallat.

Vad lantmäteristyrelsen anfört därom att ströängsinnehavaren borde i de fall, som här avses, äga rätt anvisa odlingsområde även inom annan fastighet torde stöta på synnerligen stora praktiska olägenheter. Därjämte må framhållas de svårigheter, som med en dylik anordning skulle uppkomma, att vederbörligen tillgodose inteckningshavares rätt. Då det, såsom kommittén framhållit, med hänsyn till hithörande ängars ganska talrika förekomst är av vikt, att kronan beredes möjlighet att förvärva desamma, ser jag alltså ingen annan framkomlig väg än den av kommittén föreslagna. Vad angår den av lantmäteristyrelsen i detta sammanhang berörda frågan om indragning av ströängar, vilka avsondrats såsom självständiga fastigheter, torde den omständigheten, att det icke låter sig göra att i fråga om dessa ängar tillämpa förslaget allmänna grundsats om ersättningsens utgående i form av bekostande av odling, vara ett ytterligare skäl till de vid 4 § anförda att undantaga dem från indragning.

Jag föreslår därför, att ifrågavarande paragrafer oförändrade bibehållas.

*Kostnads-
beräkningar.*

I fråga om kostnaderna för den föreslagna indragningen av ströängar har kommittén anfört följande:

»Inom Norrbottens län omfatta enligt avvitringshandlingarna de å kronomark belägna ströängar, som tillhöra hemman nedom odlingsgränsen, en areal av 52,948 hektar med en vid avvitrningen uppskattad höavkastning av 11,358 lass om 425 kilogram eller således omkring 4,827,000 kilogram. Ehuru tillämpningen av bestämmelserna i förslaget gjorts beroende icke av fastigheternas belägenhet ovan eller nedom odlingsgränsen utan av ängarnas belägenhet nedom sagda gräns, torde utan fara för väsentligt misstag nämnda siffror kunna läggas till grund för beräkningarna,

då det kan antagas, att de nedom odlingsgränsen belägna ängar, som tillhöra fastigheter ovan odlingsgränsen, ungefärligen motsvara de ovan odlingsgränsen liggande ängar, som tillhöra fastigheter nedom samma gräns och som ingå i förut nämnda sifferuppgifter.

Vad beträffar Västerbottens län utgör arealen av ströängar, tillhörande fastigheter, som varit föremål för tidigare avvitrting och alltså ej äro underkastade tilläggsavvitrting, sammanlagt 34,197 hektar med en uppskattad höavkastning av 6,121 lass eller omkring 2,601,000 kilogram.

För bägge länen skulle alltså totalarealen av ängar å kronomark inom den föreslagna lagens geografiska tillämpningsområde utgöra tillhopa omkring 87,000 hektar med en höavkastning av i runt tal 7,400,000 kilogram.

På sätt tidigare anförts (sid. 38) har visserligen denna areal i sammanhang med företagna laga skiften undergått en ej oväsentlig minskning, men av skäl, som i samband därmed blivit anförda, torde någon avsevärd minskning av ängarnas höavkastning därigenom icke hava uppstått.

En del av de ängar, som i det föregående åsyftats, skulle på grund av bestämmelserna i lagförslaget 5 och 6 §§ ej komma att indragas. Omfattningen av dessa ängar låter sig icke i förväg säkert beräknas. I någon utsträckning läser ock indragning möta hinder genom brist på odlingsområde eller sådan reserv av odlingsmark, som avses i lagförslaget 23 §. Å andra sidan torde det visa sig, att den vid avvitrtingen skedda uppskattningen i många fall är för låg och vid ströängsförrättningarna kommer att höjas. Sannolikt kommer detta att inträffa i större utsträckning än som motsvaras av de fall, då avvitrtingsuppskattningen visat sig vara för hög eller då för röjningsland och dylika ängar sänkning kommer i fråga enligt förslaget 15 §.

Med hänsyn till alla de nu nämnda omständigheterna, vilka i väsentlig mån komma att verka utjämnande mot varandra, har kommittén ansett sig böra beräkna, att de ströängar, som skola indragas, i höavkastning lämna förutnämnda totalbelopp omkring 7,400,000 kilogram.

Emellertid skulle enligt förslaget ströängar, som tillhöra skogslotter eller bilda särskilda hemmanslotter, icke ersättas genom bekostande av odlingar utan med kontanta penningar, därest ej ägaren påfordrar ängarnas indragande enligt de allmänna grunderna. Om i enlighet med gjord beräkning för dessa ängar, vilkas totalareal utgör omkring 6,700 hektar, avdrages omkring 8 procent av totalbeloppet, skulle återstå ängar med en höavkastning av omkring 6,800,000 kilogram.

Då motsvarande hömängd skall hämtas från odlade vallar, gäller det först att bedöma, vilken medelavkastning sådana vallar kunna antagas lämna i lappmarkerna. I lagförslaget äro gränserna nedåt och uppåt satta till 1,700 respektive 3,000 kilogram för hektar (21 §). Med hänsyn därtill att man, såsom tidigare framhållits, i allmänhet icke läser kunna beräkna en mera rationell skötsel av vallodlingarna, torde medelavkastningen ej kunna sättas högre än till 2,000 kilogram per hektar. Med beräkning därefter skulle för åstadkommande av en höavkastning motsvarande ströängarnas behöva uppodlas en areal av 3,400 hektar.

Odlingskostnad för hektar räknat torde med hänsyn därtill att lättodlad myrmark i allmänhet läser vara att tillgå kunna sättas till ett genomsnittsbelopp av 700 kronor för hektar. Härtill kommer gödslingen, vilken kommittén anser sig böra

beräkna till i medeltal 300 kronor per hektar. Totalkostnaderna för odlingsområdenas iordningställande skulle således uppgå till omkring 3,400,000 kronor.

Härtill kommer kostnaden för förvärv av de ångar, som skola ersättas konstant. Med hänsyn till förenämnda uppgifter om dessa ångars totalareal och i betraktande därav att ångarna till större delen lära vara av sämre beskaffenhet torde ersättningsbeloppet för dem tillhopa ej komma att överskrida 170,000 kronor.

De vid indragning av ströängar ifrågakommande ersättningarna för avrösningsjord (7 §), för nedlagt arbete å odlingsområde (22 §) och för mistad avkastning från ångar, som avträts före den i allmänhet lagstadgade tiden (40 §), kunna icke närmare beräknas men torde förslagsvis böra sättas till 100,000 kronor.

Vad beträffar kostnaderna till ströängsnämnder har kommittén vid sina beräkningar utgått från årskostnaden för en nämnd. Den i nämnden tjänstgörande lantmätaren torde såsom förut anförts (s. 85) under året erhålla stadigvarande sysselsättning. Hans avlöning torde i betraktande härav och med hänsyn till de förmåner, som tillkomma lantmätare med jämförlig sysselsättning, skäligen böra sättas till 10,000 kronor jämte ersättning efter fjärde klassen i gällande resereglemente, förslagsvis 2,500 kronor. För skriv- och ritgöromål erfordras under minst halva året särskilt biträde, varförutom lantmätaren bör hava att tillgå ett mindre anslag till skriv- och ritmateriel, blanketter m. fl. expenser. Kostnaderna härför synas kunna anslås till 2,000 kronor.

Nämndens övriga ledamöter beräknas bliva sysselsatta under högst fyra och en halv månader. Ersättningen till dem föreslås till 450 kronor per månad eller omkring 2,000 kronor jämte ersättning enligt fjärde klassen i resereglementet, beräknad till omkring 2,500 kronor.

Till hantlangning torde åtgå högst 1,200 kronor för år.

Efter dessa grunder skulle årskostnaden för varje ströängsnämnd uppgå till 24,700 kronor.

Det återstår då att avgöra huru många arbetsår, som kunna antagas åtgå för genomförande av hela ströängsindragningen. I detta hänseende äro beräkningar givetvis synnerligen vanskliga, då man ej har att bygga på någon erfarenhet från andra jämförliga områden. Kommittén har emellertid trott sig kunna beräkna, att en ströängsnämnd i allmänhet borde för varje förrättningsdag medhinna minst en förrättning, i enklare fall två eller flera. Då brukningsdelarna inom Västerbottens och Norrbottens läns lappmarker enligt tillgängliga statistiska uppgifter uppgå till ett antal av 7,845 och högst halva antalet här torde utgöras av fastigheter med ströängar, som falla under lagens tillämpning, skulle, med beräkning av etthundra förrättningsdagar årligen, indragningen kunna förmodas kräva en tid av omkring 30 år för en nämnd. Därest, såsom kommittén anser lämpligt, fyra nämnder skulle tillsättas och samtidigt fungera, torde arbetet kunna verkställas inom en tidrymd av åtta år. En viss kontroll av nu gjorda beräkningar torde man kunna vinna genom att med utgångspunkt från ströängarnas totalareal undersöka, huru mycken ströängsmark en nämnd för varje förrättningsdag behöfve taga under behandling för att arbetet i det hela skulle av fyra nämnder medhinnas under en tid av åtta år. Då totalarealen utgör omkring 87,000 hektar, skulle efter förestående beräkning under varje förrättningsdag medhinnas behandling av omkring 27 hektar ströängar. Med hänsyn till den tidsutdräkt, som undersökningarna för val av odlingsområde, bedömande av tillgång på odlingsreserv m. m. måste medföra, torde en

dylik medelareal icke överstiga vad som i allmänhet kan medhinnas, även om i särskilda fall, då det gäller större ströängskomplex, en flerdubbelt större arbetsprestation bör kunna åstadkommas.

Med utgångspunkt från nu anförda approximativa beräkningar skulle kostnaderna för ströängsnämnderna uppgå till i runt tal sammanlagt 800,000 kronor.

Till avsyning av odlingsarbeten torde böra beräknas omkring 40,000 kronor.

De sammanlagda kostnaderna för ströängsindragningen kunna alltså beräknas bliva:

odlingar	kronor 3,400,000
ersättning i penningar för vissa ångar	» 170,000
» » » » mistad avkastning m. m.	» 100,000
ströängsnämnderna m. m.	» 800,000
avsyning av odlingsarbeten	» 40,000

Summa kronor 4,510,000.

Någon anledning till anmärkning mot de av kommittén gjorda kostnadsberäkningarna synes icke föreligga. Då jag emellertid, såsom vid 3 § anförts, föreslagit en utvidgning av området för ströängsindragningen, avseende dels den del av Jukkasjärvi socken, som ligger ovan odlingsgränsen, dels ock vissa inom övriga socknar i Norrbottens län belägna ångar ovan samma gräns, medför detta någon ökning i kostnaderna. En approximativ beräkning ger vid handen, att de ångar, som sålunda skulle ytterligare göras till föremål för indragning, upptaga en areal av omkring 4,700 hektar med en enligt avvitringshandlingarna beräknad höavkastning av omkring 560,000 kilogram. Kostnaderna för indragningen av dessa ångar skulle enligt de beräkningsgrunder, som kommittén använt, uppgå till i runt tal 300,000 kronor. Sammanlagda kostnaden för ströängsindragningen skulle alltså kunna beräknas till omkring 4,800,000 kronor.

Förslagen till lag huru förhållas bör med ströängar vid ägostyckning inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark och till lag om förbud mot avsöndring av ströängar inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark.

De lagar som den 25 maj 1917 utfärdats om ströängars behandling vid ägostyckning gälla endast för tiden till den 1 januari 1923. Kommittén anser det uppenbart, att det för genomförande av den indragning av ströängar som i förslaget åsyftas är av nöden att, till dess en reglering kommer till stånd, bibehålla såväl de bestämmelser, som är

1917 genomfördes i syfte att utesluta möjligheten för en fastighetsägare att vid ägostyckning lägga ströängar till skogslott som förbudet mot att genom avsöndring skilja ströängar från fastighet. Emellertid har kommittén i fråga om ängar, som vid ströängsförrättning bibehållits under fastighet, icke funnit någon anledning föreligga att genom undantagande från de allmänna bestämmelserna om ägostyckning och jordavsöndring förhindra ägaren att åstadkomma fastighetsbildningar av nyss antydda slag. Kommittén har alltså föreslagit, att de i 1917 års lagar upptagna föreskrifter fortfarande skola äga giltighet, dock med den ändringen, att de ej skola tillämpas å ängar, som vid ströängsförrättning bibehållits under fastighet.

Mot förslagen har ingen annan erinran framställts än att beträffande förslaget till lag om förbud mot avsöndring av ströängar kammarkollegium framhållit, att förslaget icke innehölle någon övergångsbestämmelse motsvarande den som gäller i fråga om lagen den 25 maj 1917, enligt vilken föreskrives, att därest avhandling rörande jordavsöndring blivit upprättad före den 1 mars 1917 och till Konungens befallningshavande ingivits för fastställelse, innan lagen trätt i kraft, lagen icke skall äga tillämpning. Kammarkollegium anser den möjligheten icke utesluten, att jordavsöndringsärende, varå sagda övergångsbestämmelse är tillämplig, ännu kan vara på myndighets (Konungens befallningshavandes, kammarkollegiets eller regeringsrättens) prövning beroende, exempelvis på grund därav att viss, på ärendets slutliga avgörande beroende fråga hänvisats till rättegång, och kollegium finner försiktigheten bjuda, att en liknande övergångsbestämmelse intages jämväl i förevarande förslag.

På de av kammarkollegium anförda skäl torde det vara tillrådligt att i förslaget till lag om förbud mot avsöndring införa en övergångsbestämmelse, avseende att lagen icke göres tillämplig å de fall, som voro undantagna redan i lagen den 25 maj 1917, och har jag i enlighet härmed låtit omarbета förslaget.

Departementschefen uppläste härefter i enlighet med av honom angivna grunder avfattade förslag till

- 1) lag om ströängars indragande till kronan,
- 2) lag huru förhållas bör med ströängar vid ägostyckning inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark, samt
- 3) lag om förbud mot avsöndring av ströängar inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark,

vilka förslag finnas såsom bilagor fogade vid detta protokoll; och hemställde departementschefen, att Kungl. Maj:t måtte förordna, att lagrådets yttrande över förslagen måtte, för det ändamål 87 § regeringsformen omförmäler, inhämtas medelst utdrag av protokollet.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställdan tacktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall.

Ur protokollet:

Allan Tigerschiöld.

Förslag

till

Lag

om ströängars indragande till kronan.

I. Allmänna bestämmelser.

1 §.

Med ströängar förstås i denna lag ägor, som hemman eller nybygge i Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark vid avvitrting fått sig tillsvidare tillagda å kronomark.

2 §.

Ströängar skola efter ty i denna lag stadgas indragas till kronan.

3 §.

Denna lag skall icke äga tillämpning å ströängar inom Västerbottens läns lappmark, vilka tillhöra fastighet, som, enligt vad särskilt är stadgat, kan bliva föremål för tilläggsavvittring, ej heller å ströängar, tillhörande fastighet inom Karesuando socken eller inom Gällivare, Jokkmokks eller Arjeplogs socken belägen by eller fastighet, vars samtliga ägor ligga ovan odlingsgränsen.

4 §.

Består fastighet, som tillkommit genom jordavsöndring, uteslutande av en eller flera ströängar, äge denna lag ej tillämpning å sagda ängar.

5 §.

Under stadgandet i 2 § inbegripes icke äng eller del därav, som, innan förrättning enligt denna lag å fastigheten företages, blivit försatt i sådant odlat skick, att den kan för framtiden brukas såsom åker.

Ströäng, som, änskönt ej odlad, i befintligt skick kan med fördel från fastigheten brukas till årlig slätter, vare ej heller inbegripen under 2 §.

6 §.

Är ströäng, som, enligt vad här förut är stadgat, skulle vara underkastad indragning, belägen i omedelbar närhet av äng, som jämlikt 5 § är från indragning undantagen, varde ock den förra ängen eller viss del därav undantagen, i den mån sådant prövas nödigt för vinnande av lämplig ägoanordning.

För ernående av dylik ägoanordning må ock äng, som enligt senare stycket av 5 § skulle bibehållas under fastighet, eller del av sådan äng indragas till kronan.

7 §.

Vederlag för ströängar, som indragas till kronan, skall utgå medelst bekostande av odling å den fastighet, vartill ängarna höra. Odlingen skall vara sådan, att därigenom kan åt fastigheten beredas höavkastning till samma myckenhet, som vid uppskattning enligt denna lag beräknas kunna skördas å ängarna.

Har vid laga skifte mark, som i skifteshandlingarna betecknats såsom avrösningsjord, upptagits bland ströängar, skall å marken sättas visst värde i penningar och odlingen bestämmas så, att kostnaden därför motsvarar värderingsbeloppet.

Ingår i ströäng område, som vid skifte betecknats såsom impediment, tillfalle det kronan utan ersättning.

8 §.

Fråga om ströängars indragande till kronan och bestämmande av vederlag för dem skall företagas till handläggning av en särskild nämnd, kallad ströängsnämnd.

Nämnden skall bestå av en lantmätare, vilken förordnas av Konungen, samt en jordbrukskonsulent eller annan person med jämförlig utbildning och en person, som, utan att behöva äga dylik utbildning, besitter praktisk insikt i jordbruk, vilka sistnämnda ledamöter förordnas, den förre av länsstyrelsen och den senare av länets hushållningssällskaps förvaltningsutskott.

9 §.

Konungen bestämmer för varje år antalet av de ströängsnämnder, som skola tillsättas, samt anvisar åt varje nämnd visst verksamhetsområde.

10 §.

Lantmätaren har att leda ströängsnämndens sammanträden och därvid föra protokoll, innefattande redogörelse för vad under förrättningen förekommit. Protokollet bör vid varje sammanträdes slut uppläsas för närvarande sakägare.

11 §.

Stanna ströängsnämndens ledamöter i olika meningar, gälle vad de flesta säga. Har var sin mening, gälle lantmätarens.

12 §.

Mot ledamot i ströängsnämnd gälle de jäv, som i avseende å laga skifte äro stadgade för lantmätare eller god man.

Anmäles vid förrättningen jäv, meddele ströängsnämnden beslut däröver.

Ogillas framställt jäv, skall, utan hinder av jävet, förrättningen fortgå.

Finnes jäv lagligen grundat, varde förrättningen avbruten, och tillkännagive lantmätaren förhållandet för länsstyrelsen, som har att vidtaga åtgärd för annan ledamots förordnande.

Är någon missnöjd med beslut, varigenom jäv mot förrättningsman ogillas, äge han inom trettio dagar från det beslutet meddelades till ordföranden i ägodelningsrätten ingiva besvär, åtföljda av utdrag av protokollet i vad det avser överklagade beslutet. Ordföranden i ägodelningsrätten meddele skyndsamt beslut angående jävet. Över dylikt beslut må ej klagan föras.

13 §.

Särskild förrättning enligt denna lag varde hållen för varje fastighet, vilken behörigen utbrutits eller efter sämjedelning bildar särskild brukningsdel. Äro ströängar gemensamma för två eller flera i övrigt skilda fastigheter, varde gemensam förrättning hållen för dessa. Finner ströängsnämnd eljest särskilda omständigheter föranleda, att förrättning äger rum i ett sammanhang för flera fastigheter, må nämnden därom besluta.

14 §.

Om ungefärliga tiden för förrättning, som ströängsnämnd har att företaga å fastighet, skall lantmätaren minst fjorton dagar förut låta

uppläsa kungörelse i kyrkan i den församling, där fastigheten är belägen. Därjämte åligger lantmätaren att minst tjugo dagar före den beräknade tiden för förrättningen med posten avsända kallelse till den, som enligt senaste mantalslängd eller eljest tillgängliga upplysningar i egenskap av ägare innehar fastigheten; dock vare, där denne icke har känt hemvist inom riket eller han vistas utom riket, sådan kallelse icke erforderlig.

Då ecklesiastikt hemman beröres av förrättning, som här avses, göre lantmätaren i god tid hos länsstyrelsen anmälan därom, i syfte att allmänt ombud må förordnas att vid förrättningen bevaka hemmanets rätt.

15 §.

Vid uppskattning av ströängars avkastning har ströängsnämnden att beräkna myckenheten av det hö, ängarna i befintligt skick i medeltal årligen kunna lämna. Beträffande ströäng, som i skifteshandlingar eller, där skifte ej ägt rum, i avvitringshandlingar betecknats såsom ägnad för röjning, ängsvattning eller vattenavtappning men varå sådant arbete ej kommit till stånd, skall avkastningen beräknas till en femtedel av vad marken efter dess iordningställande kan anses komma att lämna.

16 §.

Till ledning vid den i 15 § avsedda beräkning av ströängars höavkastning skall tjäna den uppskattning, som skett vid avvitringen; dock må avvikelse därifrån äga rum i den mån sådant föranledes av innehället i skifteshandlingar, kreatursantalet vid gården eller andra omständigheter. Ströängsnämnden äge ock, då särskild anledning därtill föreligger, att för höavkastningens beräknande företaga besiktning av ängarna.

17 §.

Då, efter ty i 7 § sägs, värdet av ströäng skall beräknas i penningar, må det ej i något fall sättas högre än till femton kronor för hektar räknat.

18 §.

Ströängsnämnden tillkommer att utse området för den odling, som skall av kronan bekostas.

Till odlingsområde må utses antingen mark inom fastighetens egentliga ägoområde eller till fastigheten hörande ströäng eller ock

kronomark, däri inbegripen äng, som ströängsnämnden finner böra från annan fastighet indragas till kronan.

19 §.

Varder av fastighetens ägare viss mark inom fastighetens egentliga ägoområde anvisad till odlingsområde, skall denna anvisning följas, därest antingen kostnaden för områdets odlande och första gödslande understiger två tredjedelar av det belopp, som, på sätt i 20 § sägs, varder bestämt såsom det högsta, vartill i något fall dylik kostnad må uppgå, eller ock odlingsområdets förläggande till annan plats än den anvisade icke skulle medföra nämnvärd minskning i den kostnad, som skall av kronan gäldas.

20 §.

Där ej till odlingsområde utses mark, som av fastighetens ägare anvisas, skall vid dess utväljande iakttagas:

att odlingsområde ej i något fall må förläggas så, att avståndet från boplatz, därifrån det skall brukas, överstiger fem kilometer, efter framkomlig väg räknat;

att till odlingsområde ej må utses mark utanför fastighetens egentliga ägoområde, med mindre sådant länder fastigheten till fördel och icke föranleder olämplig ägoanordning för kronan;

att mark, vars odlande skulle medföra betydande kostnad, ej må ifrågakomma, så framt annan mark står till buds, som kan odlas för väsentligen mindre kostnad; samt

att mark, å vilken torrläggning eller annat arbete för uppodling till åker ägt rum innan förrättning å fastigheten företages, ej må ifrågakomma, med mindre ägaren lämnar sitt medgivande därtill eller annan mark ej finnes att tillgå.

På Konungen ankommer att tid efter annan fastställa ett belopp såsom det högsta, vilket i något fall må, för hektar räknat, utbetalas enligt denna lag såsom kostnad för områdes odlande och första gödslande; och må mark, vars iordningställande skulle medföra högre kostnad, ej utses till odlingsområde, med mindre ägaren åtager sig att svara för den del av kostnaden, som överstiger sagda belopp.

I övrigt skall vid odlingsområdes utväljande tillses, vad som är för fastigheten lämpligast.

21 §.

För bestämmande av omfattningen av mark, som för ernående av den enligt 7 § erforderliga höavkastningen bör utläggas såsom odlingsområde, har ströängsnämnden att till viss myckenhet, lägst ettusen-sjuhundra kilogram och högst tretusen kilogram för hektar, beräkna den höavkastning, marken kan i odlat skick lämna. Varder till odlingsområde utsedd sådan fastigheten tillhörande mark, som redan begagnas till slätter, skall från den beräknade myckenheten avdragas vad som enligt ströängsnämndens uppskattning motsvarar avkastningen av marken i dess befintliga skick.

22 §.

Där till odlingsområde utses mark, å vilken torrläggning eller annat arbete för uppodling till åker påbörjats, vare ägaren, efter ströängsnämndens beprövande, berättigad till skälig ersättning av kronan för det arbete, som av honom bekostats.

23 §.

Där ströängar, som ifrågakomma till indragning, hava den beskaffenhet och det läge, att de väl lämpa sig att odlas och brukas under den fastighet, dit de höra, skall ströängsnämnden tillse, huruvida fastigheten efter ängarnas avträdande samt uppodlande av ifrågasatt odlingsområde skulle hava i behåll till odling tjänlig mark, som kan lämna en avkastning, motsvarande den från ängarna beräknade och hälften därutöver. Skulle så ej vara fallet, skall av kronomark, som är tjänlig till odling och väl lämpar sig att brukas under fastigheten, till denna läggas ett område av den omfattning, att från detsamma jämte den i behåll varande odlingsmarken inom fastigheten kan erhållas en avkastning, motsvarande den från ängarna beräknade och hälften därutöver.

24 §.

Odlingsområde, som för fastigheten utses utanför dess egentliga ägoområde, skall, såvitt ske kan, utläggas så, att det kommer att omfatta, förutom vad som är avsett att odlas, jämväl därmed sammanhängande mark, som ytterligare kan erfordras för områdets ändamålsenliga brukande samt för bildande av regelbundna och tjänliga gränser.

Lag samma vare beträffande område av kronomark, som enligt 23 § tillägges fastigheten.

25 §.

Tillhöra ströängar två eller flera fastigheter samfällt utan att vara dem emellan sämjedelade, skall, där så ske kan, å någon av ängarna eller å annan för fastigheterna gemensam mark eller ock å kronomark odlingsområde i enlighet med denna lag utläggas för fastigheterna samfällt. Det i 20 § givna stadgandet, att odlingsområde ej må utläggas på större avstånd än fem kilometer från fastighet, varifrån det skall brukas, äge i ty fall ej tillämpning, ej heller de i 23 § givna föreskrifter om åliggande för ströängsnämnd att tillse, det fastighet efter ängars avträdande har i behåll mark, som är tjänlig till odling.

26 §.

Finnes vid förrättning enligt denna lag, att odlingsområde ej står till buds eller att vad som står till buds ej förslår till beredande åt fastigheten av en höavkastning, till fullo motsvarande den, som ströängarna kunna lämna, skola ängarna, i den mån deras avkastning således ej kan ersättas genom odling, bibehållas åt fastigheten.

Står odlingsområde till buds men däremot icke sådant område, som i 23 § avses, skola, i den mån det saknas, ströängarna bibehållas, där ej fastighetens ägare yrkar, att de ändock indragas.

27 §.

Skola på grund av bestämmelserna i 26 § de till en fastighet hörande ströängar allenast delvis indragas, tillkommer ströängsnämnden att, efter ty provas vara för fastigheten lämpligast, bestämma vad som skall indragas och vad som skall åt fastigheten bibehållas.

28 §.

Kan torrlägningsarbete, som ifrågakommer för utläggande av odlingsområde, medföra märkbar inverkan å vattenförhållandena i vattendrag, sjö eller annan vattensamling, eller uppkommer fråga om arbetets laglighet med hänsyn till inverkan å mark, som tillhör annan än den, för vilkens räkning odlingsområde utlägges, skall frågan om torrläggningen provas i den ordning, som i vattenlagen finnes för sådant fall stadgat; och skall förrättningen under tiden vila.

Finnes ströängsnämnd, att ifrågakommande torrlägningsarbete bör, såsom lämdande till båtnad för två eller flera fastigheters odlingsområden, utföras i ett sammanhang, skall envar av fastigheternas ägare deltaga i arbetet i mån av den nytta, som nämnden prövar kunna genom

torrläggningen beredas fastigheten. Nämnden tillkommer att med tillämpning härav mellan ägarna fördela arbetet, så att envar av dem får sig anvisad viss del av arbetet, eller ock, där det ej lämpligen kan ske, föreskriva, att arbetet skall utföras av delägarna samfällt. Efter enahanda grunder har nämnden i ty fall ock att meddela bestämmelser om underhållet av föreskriven anläggning.

29 §.

Ströängsnämnden har att uppgöra plan för den odling, som skall av kronan bekostas. Sådan plan skall innefatta bestämmelse om sättet för såväl utförande av odlingen, torrläggning däri inbegripen, som den odlade markens första gödsling med erforderlig konstgödsel ävensom detaljerad beräkning av kostnaderna för dessa åtgärder.

I planen skall angivas vilka arbeten skola anses motsvara hälften av kostnaden. Där så lämpligen kan ske, skola dessa arbeten bestämmas så, att efter deras utförande viss del av odlingsområdet är färdigt att tagas i bruk.

30 §.

Över odlingsområde skall upprättas kartskiss och beskrivning, så avfattade, att området lätt kan återfinnas, varjämte detsamma skall utstakas å marken. Är området beläget utanför fastighetens egentliga ägoområde, skall det därjämte rörläggas samt fullständig karta med beskrivning upprättas. Lag samma vare i fråga om område, som jämlikt 23 § förenats med fastigheten.

I planen upptagna diken skola, i den mån sådant erfordras, utmärkas å marken.

Har ströäng allenast delvis indragits till kronan, skall rågång mot den del av ängen, som bibehållits under fastigheten, å marken utstakas och rörläggas samt karta med beskrivning över rågången upprättas.

31 §.

Sedan alla vid förrättningen förekommande frågor blivit behörigen utredda, skall ströängsnämnden avgiva utlåtande. Detta skall föredragas å sammanträde med sakägarna, och varde därvid tillkännagivet vad enligt 34 § skall iakttagas för fullföljande av talan mot nämndens beslut.

Uppskov med förrättning må ej äga rum, med mindre sådant på

grund av sakens vidlyftighet eller andra tvingande omständigheter är oundgängligen nödigt.

32 §.

Senast sex månader efter det förrättningen avslutats skall ett exemplar av protokollet över densamma med därtill hörande handlingar utan lösen bevisligen tillställas fastighetens ägare eller, om dennes vistelseort ej är känd eller han vistas utom riket, någon som är boende å fastigheten eller en av grannarna.

Avser förrättningen flera fastigheter, skola förrättningshandlingarna tillställas den, som vid förrättningen utsetts att för gemensam räkning mottaga desamma.

Då fråga är om ecklesiastikt hemman, skola förrättningshandlingarna tillställas det allmänna ombudet.

Inom den i första stycket angivna tid åligger det tillika lantmätaren att översända samtliga till förrättningen hörande koncepthandlingar till vederbörande revirförvaltare; och har denne att tillställa lantmätaren bevis om mottagandet.

Bevis att förrättningshandlingarna blivit vederbörande tillställda skall av lantmätaren översändas till ordföranden i ägodelningsrätten.

33 §.

Revirförvaltaren åligger att i vad kronans rätt angår granska förrättningshandlingarna samt, där så ifrågakommer, å kronans vägnar fullfölja talan mot förrättningen.

Förrättningshandlingarna skola, evad talan av revirförvaltaren fullföljes eller icke, inom besvärstidens utgång av honom insändas till ordföranden i ägodelningsrätten.

34 §.

Den som är missnöjd med ströängsnämnds utlåtande skall, vid äventyr att detsamma eljest vinner laga kraft, inom sextio dagar efter handlingarnas delfående ingiva besvär till ordföranden i ägodelningsrätten. Klaganden stånde ock öppet att på eget äventyr med posten insända besvären till ordföranden så tidigt, att de komma honom till handa före sagda tids utgång.

35 §.

Hava besvär i enlighet med 34 § inkommit till ordföranden i ägodelningsrätten, utsätte han så snart lämpligen ske kan tid och ort för

ärendets handläggning samt kalle minst 14 dagar före sammanträdet rättens ledamöter, fastighetens ägare och revirförvaltaren ävensom allmänt ombud, där sådant varit förordnat. Ordföranden äge tillika, där särskilda omständigheter sådant påkalla, till rätten kalla förrättningslantmätaren, så ock särskild sakkunnig till rättens biträde.

36 §.

Ägodelningsrätten sammanträder å plats, där sammanträde med minsta kostnad för det allmänna och sakägare kan hållas. Syn på stället må förrättas endast då ägodelningsrätten eller dess ordförande finner det för ärendets prövning oundgängligen nödigt.

Kostnaden för ägodelningsrättens sammanträde skall gäldas av allmänna medel.

37 §.

Över ägodelningsrättens utslag må ej klagan föras i annat hänseende än såvitt fråga är om vilka ängar, som skola till kronan indragas. Den som härutinnan är missnöjd med ägodelningsrättens utslag äger att sist å sextionde dagen från den dag, utslaget gavs, till ordföranden i ägodelningsrätten ingiva sina till Konungen ställda besvär. Besvären skola vara avfattade i två exemplar vid äventyr att klaganden eljest har att gälda lösen för avskrift av desamma.

Finner revirförvaltaren synnerliga skäl att påkalla sakens fullföljande hos Konungen, har han att i god tid före besvärstidens utgång till ombudsmannen och fiskalen hos domänstyrelsen ingiva skriftlig framställning av sagda skäl ävensom ägodelningsrättens protokoll och utslag samt handlingarna i ärendet; och skola dessa för sådant ändamål på anmälan tillhandahållas honom av ordföranden. Har dylik framställning gjorts, äger ombudsmannen, där även han finner synnerliga skäl till klagan föreligga, å kronans vägnar fullfölja talan mot utslaget.

När besvär av fastighetens ägare inkommit, har ordföranden att låta besvären jämte övriga handlingar tillställas ombudsmannen. Äro besvär anförda av ombudsmannen, skola de av ordföranden tillställas fastighetens ägare eller den, som enligt 32 § mottagit förrättningshandlingarna.

Sedan delgivning av besvären sålunda ägt rum, må till Konungen ställd förklaring över besvären inom trettio dagar från delgivningen till ordföranden ingivas eller med posten insändas. Sedan den förelagda tiden tilländagått eller förklaring därförinnan inkommit, varde handlingarna av ordföranden insända till Konungens nedre justitierevision.

38 §.

Då beslut om ströängars indragande äger laga kraft, skall ordföranden i ägodelningsrätten därom meddela bevis, att biläggas förrättningshandlingarna och tecknas å karta, där sådan upprättats. Bevis om beslutets laga kraft varde jämväl med posten av ordföranden tillställt fastighetens ägare eller den, som enligt 32 § mottagit förrättningshandlingarna, så ock allmänt ombud.

Ordföranden översände därefter handlingar och karta till lantmätaren; och har denne att medelst utdrag ur handlingarna samt, där så erfordras, kopia av kartan meddela domänstyrelsen nödig kännedom om ärendet.

39 §.

Utöver vad i 34—38 §§ finnes stadgat skall beträffande rättegång i mål om ströängars indragande i tillämpliga delar gälla vad i avseende å rättegången i skiftesmål är föreskrivet.

40 §.

Ströängar skola till kronan avträdas, då tre år förflutit från det laga kraft åkommit beslut om deras indragande. Dock må ströängsnämnden för särskilt fall, där synnerliga skäl föreligga, medgiva ytterligare anstånd med högst tre år.

Har ströäng eller del därav utsetts till odlingsområde för annan fastighet, skall ängen avträdas så snart laga kraft åkommit sagda beslut. Ägaren njute i sådant fall ersättning för mistad avkastning under en tid av tre år från avträdadet; och varde beloppet av sagda ersättning bestämt av ströängsnämnden.

41 §.

Finnes lada å ströäng, som indrages, vare ägaren berättigad att bortföra ladan. Är den ej bortförd inom ett år efter det ängen avträddes, tillfalle den kronan utan lösen.

42 §.

Ersättning, som avses i 22 eller 40 §, skall av länsstyrelsen utbetalas, så snart förrättningen vunnit laga kraft.

Annan odlingskostnad, som det åligger kronan att gälda, skall av länsstyrelsen utbetalas med en femtedel så snart beslutet om ängarnas indragande äger laga kraft och fastighetens ägare anmäler sig ämna påbörja odlingsarbetet, med två femtedelar då fastighetens ägare med in-

tyg av nämndeman, ledamot i ägodelningsrätt eller god man för lantmäteriförrättningar eller ock två andra trovärdiga män styrker sig hava i enlighet med uppgjord plan fullgjort så mycket av vad däri föreskrives som motsvarar halva kostnaden, samt med återstående två femtedelar, då med intyg av syneman, som länsstyrelsen på ansökan förordnat, styrkes, att det föreskrivna är i sin helhet fullgjort.

43 §.

Belopp, som i enlighet med denna lag utgår i mån av verkställda arbeten, skall, utan att vara underkastat preskription, innestå för fastighetens räkning, till dess arbetena utförts och avsynats.

44 §.

Är fastighet, från vilken ströängar skola indragas, utarrenderad, ankommer det, utan hinder av arrendeavtalet, på ägaren att utföra den odling, som enligt ströängsnämndens beslut skall av kronan bekostas. Har ägaren ej inom ett år från det förrättningen vunnit laga kraft påbörjat odlingen, eller har han väl inom sagda tid påbörjat men ej inom ytterligare två år fullbordat densamma, må länsstyrelsen på framställning av arrendatorn efter ägarens hörande förklara arrendatorn berättigad att i ägarens ställe utföra odlingen och uppbära innestående odlingskostnad.

45 §.

Har torrläggning, som skall utföras för flera fastigheter i ett sammanhang, icke påbörjats inom ett år från det förrättningen vunnit laga kraft, eller har arbetet väl inom sagda tid påbörjats men ej inom ytterligare två år fullbordats, skall, på anmälan av någon bland ägarna, länsstyrelsen föranstalta om arbetets utförande. Kostnaden varde avräknad å vad som enligt 43 § innestår för den eller de fastigheters räkning, vilkas ägare tillkommit att utföra arbetet.

46 §.

Finnes på grund av särskilda omständigheter, som inträffat efter det ströängsnämndens utlåtande vunnit laga kraft, avvikelse från den fastställda odlingsplanen erforderlig, må, på ansökan av fastighetens ägare, länsstyrelsen medgiva ändring i planen.

47 §.

Har genom laga kraft ägande beslut förklarats, att odling för fastighet skall äga rum å område, som förut icke tillhör fastigheten,

eller att till denna skall läggas område, som i 23 § sägs, varde området för framtiden inräknat i fastighetens ägovälde.

48 §.

Ströängar, som enligt denna lag indragas till kronan, skola, utan rubbning i skattetal å fastighet, från vilken ängarna avträdas, tilläggas kringliggande kronomark.

49 §.

Har förrättning enligt denna lag blivit kungjord på sätt i 14 § sägs, må, intill dess ärendet blivit slutligen avgjort, laga skifte, hemmansklyvning eller ägostyckning å fastigheten icke handläggas i sådana delar, som äro beroende av indragningsfrågan, med mindre delningsförrättningen fortskridit så långt, att lotterna blivit å marken utstakade.

Har, då kungörelse om förrättning enligt denna lag skall utfärdas, laga delning påbörjats och fortskridit så långt som nyss är sagt, skall med förstnämnda förrättning anstå, till dess delningen blivit fastställd.

50 §.

Då laga kraft ägande beslut om ströängars indragande till kronan föreligger, vare ängarna fria från all rätt, som i avseende å dem förut tillkommit annan; dock må nyttjanderätt och servitut äga bestånd till dess ängarna avträdas till kronan.

51 §.

Ängar, som vid förrättning enligt denna lag bibehållits under fastighet, vare sedermera ej underkastade indragning; och skola beträffande sådana ängar de i skiftesstadgan givna bestämmelser om rågångar och om ägoutbyten äga tillämpning.

52 §.

Den rätt, som enligt gällande bestämmelser tillkommer innehavare av ströäng, att av kronan erhålla virke till behöfliga hägnader, hässjor och hölador, skall beträffande ängar, som vid förrättning enligt denna lag bibehållits under fastighet, upphöra att gälla, då tio år förflutit från det förrättningen vunnit laga kraft.

53 §.

Vad i denna lag är stadgat om ägare av fastighet, skall, där fastighet utgöres av nybygge, äga tillämpning å nybyggaren.

54 §.

Kostnad till ströängsnämnd samt till erforderlig hantlangning, så ock andra löpande utgifter för förrättning enligt denna lag ävensom ersättning till syneman, som länsstyrelsen enligt 42 § förordnat, skola bestridas av allmänna medel enligt föreskrifter, som meddelas av Konungen.

55 §.

Närmare bestämmelser om utförande av förrättning enligt denna lag meddelas av Konungen.

II. Särskilda bestämmelser i fråga om ströängar, tillhörande fastighet, varå ej idkas självständigt jordbruk, så ock beträffande hemmanslott, som består uteslutande av en eller flera ströängar.

56 §.

Höra ströängar till fastighet, varå ej idkas självständigt jordbruk, skall ersättning för ängarna utgå i penningar med belopp, vartill ängarna varda av ströängsnämnden uppskattade. Därvid skola jämväl indragas sådana ängar, som eljest enligt 5 § må vid fastighet bibehållas.

Ersättning, varom här är sagt, må ej i något fall för hektar räknat sättas högre än till åttio kronor för ströängar, som i befintligt skick kunna brukas till årlig slätter, och tjugu kronor för ströängar, som ej kunna till sådan slätter brukas.

57 §.

Vad i 56 § är föreskrivet skall jämväl äga tillämpning, då hemmanslott består uteslutande av en eller flera ströängar; dock må med hänsyn till hemmanslottens andel i samfällighet ersättningen kunna ökas med högst femton procent av det värde, vartill själva ängarna skattas.

Ändå att samtliga till hemmanslotten hörande ägor i följd av indragningen införlivas med kronomarken, skall, utan ändring av hemmanets i jordeboken upptagna mantal, lotten i jordregistret bibehållas såsom särskild fastighet. Ej må indragningen medföra ändring i lottens ansvarighet för allmänna besvär och fordringar, som åtnjuta förmånsrätt enligt 17 kap. 6 § handelsbalken. Däremot vare lotten, då laga kraft ägande beslut om indragningen föreligger, fri från in-teckning, som däri meddelats.

58 §.

I fall, som i 56 eller 57 § sägs, äge fastighetens ägare påfordra ströängarnas indragande enligt de i denna lag givna allmänna bestämmelser, så framt han till odlingsområde anvisar mark, som är belägen inom fastighetens egentliga ägoområde eller, där fråga är om hemmanslott, bestående uteslutande av ströängar, å någon av ängarna och denna mark finnes till odling lämplig.

59 §.

Utgår ersättning på sätt i 56 § sägs och är fastigheten intecknad, skall ägodelningsrättens ordförande, så snart laga kraft ägande beslut om ströängarnas indragande föreligger, ombesörja, att å nästa rättegångsdag under lagtida ting i inteckningsprotokollet antecknas, att ängarna eller i fall, som avses i 57 §, hemmanslotten icke vidare beväras av inteckningen.

60 §.

Ersättning, som utgår på sätt i 56 § sägs, skall av länsstyrelsen utbetalas, så snart beslutet om ängarnas indragande äger laga kraft.

Besväras fastigheten av sökt eller beviljad inteckning för fordran eller för avkomst eller annan förmån, som upplåtits att utgå av fastigheten, eller kan fastigheten jämlikt 11 kap. 2 § jordabalken i ägarens hand häfta för ogulden köpeskilling, må ersättningen icke till ägaren utbetalas, med mindre han styrker, att vederbörande rättsägare lämna sitt medgivande därtill. Gitter fastighetens ägare ej visa sådant medgivande, skall länsstyrelsen fördela beloppet mellan rättsägarna i den ordning, som är stadgad för fördelning av köpeskilling för utmättningsvis såld fast egendom.

Kallelse till sammanträde för fördelningen skall genom länsstyrelsens försorg med posten sändas till fastighetens ägare samt inteckningshavare, som äga rätt till betalning ur ersättningen. Är inteckningshavare okänd, låte länsstyrelsen införa kungörelse i allmänna tidningarna och tidning inom orten minst fjorton dagar före sammanträdet.

61 §.

Utfaller vid fördelning enligt 60 § av ersättning för ströängar, tillhörande fastighet, som avses i 56 §, likvid å intecknings huvudstol, vare inteckningen till motsvarande belopp utan verkan.

62 §.

Är i fall, som i 56 eller 57 § avses, fastigheten in-tecknad gemensamt med en eller flera andra fastigheter, skola dessa icke häfta för in-tecknat belopp, varför betalning utfallit vid fördelning av ersättning för ströängarna.

63 §.

Har likvid utfallit å huvudstol av in-teckning, som enligt 61 eller 62 § delvis är utan verkan, åligger det länsstyrelsen att, sedan fördelningen blivit godkänd eller vunnit laga kraft, ofördröjligen därom göra anmälan hos domaren och tillika insända fördelningslängden; och skall å nästa rättegångsdag under lagtima ting om förhållandet göras anteckning i in-teckningsprotokollet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1922.

Förslag

till

Lag

huru förhållas bör med ströängar vid ägostyckning inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark.

Med upphävande av lagen den 25 maj 1917 huru förhållas bör med ströängar vid ägostyckning inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark förordnas som följer:

Höra till fastighet inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark ängar utom fastighetens egentliga ägoområde (ströängar) och sökes hos länsstyrelsen tillstånd till ägostyckning, varigenom skulle bildas en eller flera lotter, som jämlikt bestämmelserna i 3 § av lagen den 25 juni 1909 om inskränkning i rätten att erhålla ägostyckning äro att anse såsom tjänliga för jordbruk, må ej tillstånd meddelas, med mindre ängarna äro avsedda att läggas till sådan lott.

Vad sålunda är stadgat äge dock ej tillämpning å ängar, som vid förrättning enligt lagen den — — — om ströängars indragande till kronan bibehållits under fastighet.

Förslag

till

Lag

om förbud mot avsöndring av ströängar inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark.

Med upphävande av lagen den 25 maj 1917 om förbud mot avsöndring av ströängar inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark förordnas, att inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark ängar utom fastighets egentliga ägoområde (ströängar) ej må genom avsöndring skiljas från fastigheten i annat fall än då äng, som är belägen å kronomark, överlåtes å kronan eller äng inom allmänning överlåtes å delägarna i allmänningen eller ock Konungen med hänsyn till särskilda omständigheter lämnar tillstånd till avsöndringen.

Vad sålunda är stadgat äge dock ej tillämpning å ängar, som vid förrättning enligt lagen den — — — om ströängars indragande till kronan bibehållits under fastighet, ej heller då avhandling rörande jordavsöndring blivit upprättad före den 1 mars 1917 och till länsstyrelsen ingivits för fastställelse före den 26 maj 1917.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd fredagen den 4 mars 1921.

Närvarande:

Justitierådet BERGLÖF,
Regeringsrådet ERNBERG,
Justitieråden MOLIN,
APPELBERG.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 21 januari 1921, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets yttrande skulle för det ändamål, § 87 regeringsformen omförmäler, inhämtas över upprättade förslag till:

- 1) lag om ströängars indragande till kronan;
- 2) lag huru förhållas bör med ströängar vid ägostyckning inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark; samt
- 3) lag om förbud mot avsöndring av ströängar inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av t. f. ministerresidenten Alvar Rodhe.

Desamma föranledde följande yttranden.

Förslaget till lag om ströängars indragande till kronan.

Lagrådet:

Den rätt, med vilken de s. k. ströängarna innehafts, har, såsom av den förebragta utredningen framgår, från början varit synnerligen svag. Sedermera har emellertid genom medgivande från kronans sida denna rätt i viss mån vuxit sig starkare. Man synes nu få betrakta den såsom en äganderätt, inskränkt i så måtto att kronan är, där så anses lämpligt, berättigad att återtaga ströängarna mot vederlag i annan mark. Ifrågavarande lagstiftning avser att giva kronan rätt att mot huvudsakligen annat vederlag än mark återbekomma ströängarna; den

är således av en karaktär i viss mån analog med expropriationslagens. Med hänsyn till den stora vikt ströängarnas återbördande till kronan av allt att döma har för de ifrågavarande landsdelarnas utveckling kan någon betänklighet mot denna lagstiftning icke anses föreligga, för så vitt den ekvivalent, som erbjudes ströängsinnehavarna, verkligen motsvarar vad de få avstå.

I detta avseende synes förslaget i allmänhet hava på ett tillfredsställande sätt sört för, att ströängsinnehavarnas rätt skall bliva behörigen iakttagen. Anmärkas bör dock, att i åtskilliga fall, då det ankommer på ströängsnämnd att verkställa uppskattning och värdering — 17, 21, 56 och 57 §§ — vissa gränser uppdragits för nämndens prövningsrätt. Det kan starkt ifrågasättas, om överhuvud dylika begränsningar äro väl förenliga med den föreslagna lagens ovan antydda karaktär. Anses emellertid sådana begränsningar böra bibehållas, torde gränserna böra dragas så vida, att ströängsnämnd för varje fall äger möjlighet att tillerkänna ströängsinnehavare fullt vederlag. Detta skulle dock, såsom av departementschefens yttrande till statsrådsprotokollet framgår, ingalunda alltid bliva händelsen, om nyss angivna lagrum erhålla den lydelse det remitterade förslaget innefattar. Lagrådet anser därför, att under ovan angivna förutsättning 17, 21 och 56 §§ böra i förevarande hänseende ändras; och synas härvid de av Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott gjorda förslag i allmänhet kunna tjäna till ledning.

· 4 §.

Lagrådet:

Enligt denna paragraf skall den föreslagna lagen ej äga tillämpning å ängar, som här avses. På grund av denna bestämmelse bliva dessa ängar utan vidare uteslutna från indragning; något konstaterande från ströängsnämnds sida av att indragning ej skall ske kommer alltså icke att äga rum, detta i motsats till vad som skall gälla om ängar, som omtalas i 5 §.

På sätt vid 51 och 52 §§ skall närmare beröras har emellertid lagrådet ansett sig böra hemställa, att där givna bestämmelser skola gälla jämväl beträffande de i förevarande paragraf avsedda ängarna. Om sålunda lagen i visst avseende skall bliva tillämplig å desamma, bör nu ifrågavarande stadgande omformuleras; och synes lämpligen det i 5 § valda uttryckssättet även här kunna komma till användning. Vad nu föreslagits innebär, att ströängsnämnd bör hålla förrättning beträffande dessa ängar för konstaterande av deras ifrågavarande beskaffenhet.

12 §.

Lagrådet:

Enligt 34 § har lämnats öppet för den, som vill klaga över ströängsnämnds utlåtande, att, i stället för att ingiva sina besvär till ordföranden i ägodelningsrätten, på eget äventyr med posten insända besvären till denne. Motsvarande rätt bör givas den, som vill klaga över beslut, varom i förevarande paragraf är fråga.

14 §.

Regeringsrådet Ernberg:

För det fall att ägare av fastighet, varom här är fråga, icke har känt hemvist inom riket eller vistas utom riket, torde bestämmelserna i lagen den 11 juni 1920 om god man för bortovarande böra komma till tillämpning. Med hänsyn härtill bör lantmätaren åläggas att för utverkande av förordnande för god man för den bortovarande hos vederbörande domare göra sådan anmälan, som avses i nämnda lag. Sedan god man förordnats, bör givetvis särskild kallelse tillställas honom. I överensstämmelse härmed torde någon jämkning ock böra vidtagas i 32 § första stycket.

23 §.

Lagrådet:

Regeln att fastigheten efter ströängarnas avträdande samt uppodlande av ifrågavarande odlingsområde skall hava i behåll till odling tjänlig mark av viss omfattning torde böra gälla, oavsett huruvida de ströängar, som ifrågakomma till indragning, äro odlingsbara eller icke. Det förbehåll härutinnan, som förslaget upptager, bör därför utgå. Erinras må, att motsvarande regel i kungörelsen om tilläggsavvittring icke innehåller något dylikt förbehåll.

Regeringsrådet Ernberg:

Då ströängsnämnden ålagts tillse, att fastigheten efter ängarnas avträdande samt uppodlande av ifrågasatt odlingsområde skall hava i behåll till odling tjänlig mark, som kan lämna en avkastning, motsvarande den från ängarna beräknade och hälften därutöver, eller att om tillgång på sådan mark ej finnes, av kronomark, som är tjänlig till odling och väl lämpar sig att brukas under fastigheten, till denna skall läggas ett område av den omfattning, att från detsamma jämte den i

behåll varande odlingsmarken inom fastigheten kan erhållas en avkastning, motsvarande vad nyss sagts, lärer därmed vara avsett, att den åt fastigheten bibehållna odlingsmarken jämte den tillagda kronomarken, där sådan ifrågakommer, kan efter verkställd odling lämna en sådan avkastning, som i paragrafen sägs. Då detta icke med full tydlighet framgår av ordalydelsen, hemställes, att efter ordet »kan» på båda de ställen, där det förekommer, inskjutas orden »efter verkställd odling».

28 §.

Justitierådet *Berglöf*, regeringsrådet *Ernberg*, justitierådet *Appelberg*:

Bestämmelserna i andra stycket torde icke vara avsedda att erhålla tillämpning å de i första stycket omförmälda fall. Till förekommande av misstolkning torde antydan härom göras i lagtexten.

36 §.

Lagrådet:

Det torde vara avsett, att ersättning icke blott till ägodelningsrättens ledamöter utan även till förrättningslantmätare och sakkunnig, som inkallas av ordföranden, skola gäldas av allmänna medel. Detta synes för tydlighets skull böra uttryckligen utsägas.

37 §.

Lagrådet:

Då klagorätten enligt denna paragraf icke inskränkts till kronan och fastighetens ägare, bör paragrafens tredje stycke undergå någon jämkning.

51 och 52 §§.

Lagrådet:

Beträffande ängar, som vid förrättning enligt den föreslagna lagen bibehållits under fastighet, har i förevarande paragrafer stadgats dels att de därefter ej skola vara underkastade indragning och dels att den rätt att av kronan erhålla virke till hägnader m. m., som nu tillkommer ägare av sådan äng, skall upphöra att gälla, då tio år förflutit från det förrättningen vunnit laga kraft. Innehavare av dylik äng skulle således å ena sidan vinna den fördel, att han finge full äganderätt till sin äng, och å andra sidan gå förlustig den rätt till nödigt hägnadsvirke m. m., som nu tillkommer honom. Såväl i ena som i andra

hänseendet synas motsvarande regler böra givas beträffande ängar, som omnämnas i 4 §, sedan de av ströängsnämnd förklarats vara att dit hänföra. För detta ändamål är — därest den vid 4 § föreslagna ändringen vidtages — allenast en mindre jämkning i redaktionen av förevarande paragrafer erforderlig.

Förslaget till lag huru förhållas bör med ströängar vid ägostyckning inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark.

Lagrådet lämnade förslaget utan anmärkning.

Förslaget till lag om förbud mot avsöndring av ströängar inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark.

Lagrådet:

Ändras i enlighet med lagrådets mening avfattningen av 51 och 52 §§ i förslaget till lag om ströängars indragande till kronan, bör motsvarande ändring vidtagas i sista stycket av förevarande förslag.

Ur protokollet:

Erik Ölander.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen—Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 18 mars 1921.

Närvarande:

Statsministern VON SYDOW, ministern för utrikes ärendena greve WRANGEL, statsråden ERICSSON, DAHLBERG, MURRAY, ELMQUIST, MALM, BERGQVIST, HAMMARSKJÖLD, EKEBERG, HANSSON, BESKOW.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmälde departementschefen, statsrådet Hansson lagrådets den 4 mars 1921 avgivna utlåtande över de den 21 januari 1921 till lagrådet remitterade förslagen till lag om ströängars indragande till kronan, till lag huru förhållas bör med ströängar vid ägostyckning inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark samt till lag om förbud mot avsöndring av ströängar inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark.

Efter att hava redogjort för utlåtandets innehåll anförde statsrådet Hansson:

Vad till en början angår förslaget till lag om ströängars indragande till kronan anser lagrådet, såsom framgår av den lämnade redogörelsen, att det icke kan föreligga några principiella betänkligheter mot den ifrågasatta lagstiftningen, för så vitt den ekvivalent, som erbjudes ströängsinnehavarna, verkligen motsvarar vad de få avstå, men finner lagrådet, att i åtskilliga fall, då det ankommer på ströängsnämnden att verkställa uppskattning och värdering — 17, 21 och 56 §§ — gränserna för nämndens prövningsrätt uppdragits alltför snäva.

I anledning härav tillåter jag mig påpeka, att grunderna för ifrågasatt uppskattning och värdering, liksom gränserna för nämndens prövningsrätt härutinnan, efter en ingående lokal undersökning enhälligt föreslagits av kommittén, där sakkunskapen särskilt på förevarande område varit synnerligen starkt representerad. Vid sådant förhållande anser jag tillräckliga skäl icke föreligga att frångå kommitténs förslag och i stället, på sätt lagrådet hemställt, följa de linjer, som från orten genom Västerbottens läns hushållningssällskaps förvaltningsutskott ifrågasatts.

De av lagrådet mot 4 samt 51 och 52 §§ framställda erinringarna

synas mig böra föranleda vissa jämkningar i dessa paragrafer, och föreslår jag därjämte, att för undvikande av missförstånd ett tillägg göres till 13 § av innehåll, att förrättning bör hållas jämväl å fastighet, som består uteslutande av en eller flera avsöndrade ströängar.

Lagrådets övriga anmärkningar mot förslaget till lag om ströängars indragande till kronan finner jag böra föranleda ändringar i av lagrådet anvisade hänseenden med undantag för den mot 23 § framställda anmärkningen. Att för tillämpningen av den i sistnämnda paragraf föreslagna bestämmelsen om att det bör tillses, att fastigheten efter avträdande av ströängar och uppodling av ifrågasatt odlingsområde har i behåll till odling tjänlig mark av viss omfattning, stadga det förbehåll, att ströängar, som ifrågakomma till indragning, hava den beskaffenhet och det läge, att de väl lämpa sig att odlas och brukas under den fastighet dit de höra, synes mig fullt befogat, särskilt som frånvaron av ett dylikt förbehåll skulle kunna föranleda till att avlägsna och mindrevärdiga ängar måste undantagas från indragningen. I anledning av den utav en av lagrådets ledamöter gjorda erinran mot 23 § torde emellertid densamma böra undergå någon jämkning.

Den av en ledamot i lagrådet mot 14 § framställda anmärkningen finner jag icke böra föranleda någon ändring i föreslagna stadgandet, enär därigenom förfarandet skulle onödigtvis kompliceras. Däremot torde i anledning av den inom lagrådet gjorda erinran mot 28 § någon jämkning böra företagas i formuleringen av sagda paragrafs andra stycke.

I fråga om förslaget till lag om förbud mot avsöndring av ströängar inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark, torde, i enlighet med lagrådets däremot framställda anmärkning, en jämkning i övergångsbestämmelsen till förslaget böra vidtagas.

Med anledning av vad sålunda i lagrådet förekommit har jag låtit verkställa omarbetning av förslaget till lag om ströängars indragande till kronan och till lag om förbud mot avsöndring av ströängar inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark, därvid jämväl i vissa avseenden jämkningar av formell natur företagits.

Chefen för jordbruksdepartementet uppläste härefter förutnämnda, efter lagrådets yttrande delvis omarbetade förslag till

- 1) lag om ströängars indragande till kronan;
- 2) lag huru förhållas bör med ströängar vid ägostyckning inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark; samt
- 3) lag om förbud mot avsöndring av ströängar inom Västerbottens eller Norrbottens läns lappmark;

och hemställde departementsschefen, att förslagen måtte, jämlikt 87 § regeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställen behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnade, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skulle avlåtast till riksdagen.

Ur protokollet:

M. De Geer.